

Koncept vzdělávání dospělých a jeho historický vývoj

Jana Štěřbová, DiS.

Bakalářská práce
2019

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Jana Štěrbová, DiS.
Osobní číslo: H160131
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Forma studia: kombinované

Téma práce: Koncept vzdělávání dospělých a jeho historický vývoj

Zásady pro vypracování:

Studium odborné literatury.
Vymezení teoretických východisek z oblasti vzdělávání dospělých a jeho historického vývoje.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu formou analýzy dokumentů.
Analýza a interpretace získaných dat.
Prezentace výsledků a jejich shrnutí.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tisková/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Dvořáková, M., & Šerák, M. (2016). *Andragogika a vzdělávání dospělých: vybrané kapitoly*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy.

Gigalová, V. (2015). *Dospělý jedinec v hypermoderní společnosti*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Kopecký, M. (2013). *Vzdělávání dospělých mezi politikou, ekonomikou a vědou: politika vzdělávání a učení se dospělých v éře globálního kapitalismu*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy.

Rabušicová, M., & Rabušík, L. (2008). *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita.

Švaříček, R., & Šedová, K. (2014). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách (Vyd. 2)*. Praha: Portál.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Tomáš Karger, Ph.D.**
Centrum výzkumu FHS

Datum zadání bakalářské práce: **10. ledna 2019**

Termín odevzdání bakalářské práce: **26. dubna 2019**

Ve Zlíně dne 10. ledna 2019

L.Š.

doc. Ing. Anežka Langalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má ÚTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval.
V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 16.9.2019

¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejněním školních prací.

²⁾ Původní dílo vztahující se zejména k diplomové, bakalářské a rigorózní práci, a kterých prostředky obhajoby, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím ústřední školní komise školních prací, lze naopak Zvláštní předpis stanoví vlastní právo tvůrce díla.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá konceptem vzdělávání dospělých a jeho historickým vývojem. První část je věnována teoretickým východiskům, formám a metodám vzdělávání dospělých. Praktická část je věnována kvalitativní analýze strategických dokumentů.

Klíčová slova:

Vzdělávání, dospělý, formy vzdělávání, strategické dokumenty, historický vývoj dospělých

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with the concept of adult education and its historical development. The first part is devoted to the theoretical basis of forms and methods of adult education. The practical part is devoted to qualitative analysis of strategic documents.

Keywords:

Education, adult, forms of education, strategic documents, historical development of adults

Ráda bych zde poděkovala vedoucímu bakalářské práce Mgr. Tomáši Kargerovi, Ph.D. za jeho cenné rady, věcné připomínky a pomoc při zpracování této bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 VYSVĚTLENÍ POJMŮ	11
1.1 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	11
1.2 DOSPĚLÝ	11
1.3 HISTORICKÝ VÝVOJ	11
2 DOSPĚLÝ ČLOVĚK V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI	12
2.1 FORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	13
2.2 NEFORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	14
3 TYPOLOGIE A ASPEKTY VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	18
3.1 TEORIE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	18
3.1.1 Spiritualistické teorie	18
3.1.2 Personalistické teorie	18
3.1.3 Kognitivně psychologické teorie.....	19
3.1.4 Technologické teorie.....	19
3.1.5 Sociokognitivní teorie	19
3.1.6 Sociální teorie.....	20
3.1.7 Akademické teorie	20
3.2 ASPEKTY VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	22
3.2.1 Ekonomický aspekt	22
3.2.2 Politický aspekt	23
3.2.3 Sociální aspekt	24
4 HISTORICKÝ KONTEXT DOKUMENTŮ	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
5 VÝZKUMNÝ PŘÍSTUP	33
5.1 KVALITATIVNÍ ANALÝZA DOKUMENTŮ	33
5.1.1 Výzkumný vzorek	33
5.1.2 Otevřené kódování	34
5.1.3 Axiální kódování.....	34
5.1.4 Selektivní kódování.....	34
6 DŮLEŽITÉ DOKUMENTY	35
6.1.1 Světová deklarace vzdělávání pro všechny.....	35
6.1.2 Agenda pro budoucnost.....	37
6.1.3 Memorandum o celoživotním učení.....	38
6.1.4 Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – tzv. Bílá kniha	40
6.1.5 Strategie rozvoje lidských zdrojů v ČR (2003).....	41
6.1.6 Národní akční plán zaměstnanosti 2004–2006	42
7 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT	45

8	DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	50
	ZÁVĚR	51
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	52
	SEZNAM PŘÍLOH.....	54
	PŘÍLOHY	55
8.1.1	Světová deklarace pro všechny	56
8.1.2	Agenda pro budoucnost.....	67
8.1.3	Seznam kódů	93

ÚVOD

Jako téma bakalářské práce jsem si vybrala Koncept vzdělávání dospělých a jeho historický vývoj. V oboru vzdělávání dospělých se řadu let pohybuji jako zaměstnanec vzdělávacích agentur, které právě této cílové skupině vzdělávání zprostředkovávají. Samotné téma mě velmi oslovilo, a to z toho důvodu, že mohu rozšířit obzory sobě i čtenářům a poskytnout náhled, jakým směrem se vzdělávání vyvíjelo a vyvíjí. Dospělí jsou velmi specifickou cílovou skupinou a jejich vzdělávání záleží na mnoha faktorech. Zajímavý je i jeho historický vývoj ve strategických dokumentech, který je popsán např. ve Světové deklaraci vzdělávání pro všechny. Historický pohled na vzdělávání dospělých až do současnosti bude pro mnohé čtenáře zajisté velmi zajímavým úhlem pohledu jak z hlediska uvědomění si změn právě v tomto oboru, které se odehrály a mnohé z nich byly zásadní, tak také jak ovlivnily vzdělávání současné. Takto je možné o problému přemýšlet a i chápat charakter vzdělávání současného, které je historickým vývojem ovlivněno a uvědomit si, kam asi bude vzdělávání dospělých s největší pravděpodobností směřovat v budoucnosti.

Právě uvědomění si konceptu vzdělávání v širších souvislostech je klíčem k tomu, aby se čtenář ve vzdělávání dospělých mohl orientovat a měl komplexní představu z jakých principů a cílů toto vzdělávání vychází, na čem jsou postaveny jeho základy a jak se formovaly jeho teorie, co bylo potřeba s vývojem společnosti přidat, a co se už v dnešní době nevyskytuje.

Toto všechno mě vedlo k napsání méj bakalářské práce.

Tato bakalářská práce odpoví na otázky: *Jak jsou mezinárodní dokumenty implementovány do českých národních dokumentů? Jak se vyvíjel obraz vzdělávání dospělých ve strategických dokumentech?*

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYSVĚTLENÍ POJMŮ

Než se pustím do popisu samotné problematiky bakalářské práce, vysvětlím základní a stěžejní pojmy, které hrají klíčovou roli v uvedeném tematickém zaměření práce.

1.1 Vzdělávání dospělých

Vzdělávání dospělých neboli andragogika.

Milan Beneš (2007) definuje ve stejnojmenné publikaci andragogiku jako obor zaměřený na veškeré vzdělávání a učení se dospělých.

Vzděláváním dospělých se myslí i formální (v organizacích) a neformální (mimo formální organizace) vzdělávání.

Jak uvádí výše zmíněný autor Beneš (2007), andragogika se etablovala pozdě. Důvodem jejího vzniku byla právě společenská poptávka po znalostech z oblasti stále důležitějšího vzdělávání dospělých.

Člověk, i dospělý se vždy učil, protože musel reagovat jak na své vlastní biografické a vývojové změny, tak i na měnící se společenské situace. Největší nutnost učení vzniká vždy v období společenských změn a krizí.

Na rozdíl od Beneše autoři Pavlík, Kohout, Chaloupka (1997) chápou vzdělávání dospělých jako institucionální organizovaný systém, který doplňuje počáteční vzdělávání a rozvíjí dospělého jedince. Vzdělávání dospělých chápou tedy více jako formální.

1.2 Dospělý

Dospělým se zde myslí jedinec, který dosáhl plnoletosti a buď je, nebo se chystá zařadit do pracovního procesu.

1.3 Historický vývoj

Historický vývoj zde bude zahrnovat období od 90. let 20. století do současnosti. Tedy od dob, kdy začaly vznikat stěžejní dokumenty, které jsou analyzovány v praktické části a to formou kvalitativního výzkumu.

2 DOSPĚLÝ ČLOVĚK V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI

Tato část bakalářské práce je věnována tématu vzdělávání dospělých v současné společnosti s podotázkou, proč vlastně vzdělávání dospělých potřebujeme? A potřebují se dospělí jedinci ještě vůbec dále vzdělávat? Proč nám v dnešní době nestačí mít jenom dokončené určité vzdělání nebo dokonce pro všechny jednotné vzdělání?

Těmto a mnohým dalším otázkám se věnují například Rabušicová a Rabušic (2008) v knize *Učíme se po celý život? Jak zmínění autoři uvádějí, dnešní společnost je nazývána „společností vědění“*. Velký důraz je kladen na samotné sebevzdělávání a proces vzdělávání je tudíž klíčovým prvkem pro jedince a pro celou společnost. Významným faktorem pro současnou společnost je tedy informace.

Z toho vyplývá, že ten, kdo se chce v dnešní době uplatnit musí na sobě neustále pracovat a vzdělávat se. Dnešní doba se od předchozích liší tím, že nestačí mít pouze dokončenou školu a tím považovat vzdělávání za ukončené, ale je nutné stále na sobě pracovat.

Rabušic a Rabušicová (2008) uvádí, že v dnešní dynamické společnosti musí být i vzdělávání dynamické, kontinuální a dlouhodobé a úspěšný bude pouze ten, kdo se bude celý život vzdělávat. Vzdělávání v současné společnosti je tedy postaveno na konceptu celoživotního vzdělávání se. A proto je nutné, aby se i dospělí dále vzdělávali i vzhledem k dynamickým proměnám společnosti například sociálním, strukturním atp.

Autoři Pavlík, Kohout, Chaloupka (1997) mluví o učící se společnosti, přičemž uvádí, že podstatou je chápání jednotlivce v osobním zdokonalování, pochopit sama sebe a umět jednat v souvislostech, ve kterých žijeme, pracujeme a učíme se. Dále uvádí velmi podstatnou myšlenku, že strategie formování jednotlivce vychází z ústřední role, a tou je vzdělávání se.

Z toho je patrné, že autoři dospělého jedince v dnešní době ve vztahu ke vzdělávání vnímají totožně. Tedy že jádrem všeho je informace a možnost ji získat. To je klíč k úspěchu a ovlivňuje jedincův život.

Vzdělávání má vliv na náš každodenní život, naše hodnoty, úhel pohledu na různé události, naši adaptabilitu, postřeh, vnímání situace a na spoustu dalších aspektů a pak ve finále má vliv na to, jak se nám vlastně v životě daří či nedaří, zda dokážeme vnímat pokrok a dynamiku změn či budeme stagnovat a tím pádem nám hrozí ustrnutí na jednom bodě.

Z výše uvedeného jasně vyplývá, že celoživotnímu vzdělávání se nevyhneme.

Pro celoživotní vzdělávání je typické, že není ohraničeno věkem nebo fází života (docházka do školy), ale že trvá celý život. Na základě toho se rozvíjí další v podstatě nový sektor a to sektor vzdělávání dospělých, jako nadstavba po dokončení školní docházky. To pak vytváří celek, který propojuje vzdělávání se zaměstnáním a dává jedinci celostní pohled na věc a možnost získat nejrůznější kompetence a kvalifikace, které potřebuje kdykoliv během života. Celoživotní vzdělávání, jak již bylo zmíněno, je příležitostí k rozvoji všech bez ohledu na věk, jeho životní situaci, nadání či postavení. Jeho hlavní výhodou je, že vychází vstříc rozličným potřebám, zájmům a schopnostem. Soustředí se na maximální rozvoj každého jedince. Tudíž každý má možnost najít si svoji vlastní cestu (Rabušic a Rabušicová, 2008).

Pavlík, Kohout, Chaloupka (1997) píše o distančním vzdělávání jako o neobvyklé metodě, která aby mohla fungovat musí splňovat hned několik požadavků a to: dobře zpracované studijní materiály a jejich včasnou distribuci, podporu studujících (konzultace, zpětnou vazbu, poradenství) a sledování a hodnocení kvality.

Autoři Pavlík, Kohout, Chaloupka (1997) uvádí, že právě typickými studenty distanční formy studia jsou lidé zaměstnaní na plný úvazek a mající rodinu. A na tato specifika je potřeba brát zřetel. Zmínění autoři zároveň uvádí výhody, které distanční vzdělávání pro dospělé jedince přináší. Jedná se o odstranění bariér jako je místo a čas, čímž je zaručena pružnost a to zejména pro pracující občany. Významnou roli zde hraje i moderní technika, díky níž je distanční studium plnohodnotné jako to prezenční.

Jedná se tedy o nový způsob vzdělávání v 21. století, tedy o samostatně řízené studium a reakce na změny, které dnešní doba přináší, a snaha se současné době i v oblasti vzdělávání dospělých přizpůsobit.

To, jak je jedinec schopen a ochoten na sobě pracovat v podstatě ovlivňuje celý jeho život.

Vzdělávání dospělých se dle nejzákladnějšího dělení rozděluje na formální a neformální.

2.1 Formální vzdělávání

Jedná se o tradiční formu výuky, kterou většina jedinců velmi dobře zná, odehrává se ve školách a institucích.

Dle průzkumu (Adult Education Survey, 2011) se míra vzdělávání dospělých zvyšuje a snižuje dle různých faktorů jako např. kvalita institucionálního a legislativního prostředí pro

formální vzdělávání, politická podpora a investice do rozvoje sektoru vzdělávání včetně vzdělávání dospělých.

Dle zmíněného průzkumu (Adult Education Survey, 2011) je patrné, že i když dospělí mají celou řadu možností v klasických vzdělávacích institucích, kde jim je vzdělávání poskytováno většinou zdarma, chybí zde větší propojenost institucí a tím větší motivace pro dospělé k tomu, aby se do studia intenzivněji zapojili. V těchto formálních institucích je vzdělávání pro dospělé přizpůsobeno tomu, aby bylo možné studium sladit s pracovním životem. Jedná se především o studium kombinované, večerní a distanční formy. Jediný háček je v koncipovanosti těchto programů a jejich nepropojenosti, kdy nejsou např. uznány výsledky z předchozího studia apod. Tím pádem dospělý musí vynaložit daleko větší časovou investici k dokončení studia. Dle tohoto výzkumu je účast, v porovnání s ostatními zeměmi, v České republice nižší. Ale zároveň je zde uvedeno, že počet dospělých studentů ve formálním vzdělávání v posledních 10ti letech roste. Zároveň se i zvyšuje počet studentů, kteří si prodlužují studium (zejména na vysokých školách) a dochází i k většímu zapojení do studia osob ve vyšším věku (Adult Education Survey, 2011).

Největším motivem dospělých, kteří se vracejí k formálnímu studiu je zvýšení kvalifikace. Však jakýmsi paradoxem je, že dospělí jedinci se základním vzděláním, se k formálnímu studiu v dospělosti vracejí minimálně, dalo by se říci, že spíše výjimečně.

V průzkumu (Adult Education Survey, 2011) se též uvádí, že v porovnání s ostatními zeměmi je v České republice formální vzdělávání dospělých záležitost značně časově náročná. A jeho sladění s pracovním životem je většinou závislé na dobré vůli zaměstnavatele, který však málo kdy povolí studium v placené pracovní době. Ze strany zaměstnavatelů formální vzdělávání není ani finančně podporováno, tudíž veškeré náklady si hradí zaměstnanec sám.

Z výše zmíněných důvodů je v České republice formální vzdělávání dospělých nejméně využívaným typem studia, a to zejména pro zmiňovanou časovou náročnost, nesnadnost propojení s pracovním režimem, malou podporu od zaměstnavatelů a v neposlední řadě i výrazné finanční náklady (Adult Education Survey, 2011).

2.2 Neformální vzdělávání

Na neformálním vzdělávání se podílí daleko větší počet dospělých, než na tom formálním. Procesně probíhá též za účasti učitele (lektora), avšak liší se v tom, že jeho konec nebývá

zakončen žádným stupněm vzdělání (žáci nedostanou osvědčení, výuční list, diplom). Neformální vzdělávání pružněji reaguje na potřeby jedince.

Do tohoto typu vzdělávání „lze zařadit zájmově i profesně orientované kurzy pořádané ve volném čase jedinců, krátkodobá školení či přednášky, ale i rekvalifikace či vzdělávání zaměstnanců organizované zaměstnavatelem“ (Adult Education Survey, 2011, s.13.).

Účast na neformálním vzdělávání je též ovlivněna motivací jedinců a jejich zaměřením a zároveň prostředím, ve kterém se neformální vzdělávání koná. Když účastník vstupuje do neformálního vzdělávání tak záleží na tom, jaké si stanovil cíle. Zda vstupuje do vzdělávání z osobního přesvědčení a motivací například profesního či finančního růstu či s vidinou lepší práce, nebo naopak kdy jde spíše o vnější motivaci tzn. o motivaci okolí, a ne o osobní přesvědčení jedince. V těchto případech většinou účastník pochybuje o dosažení cíle výsledků vzdělávání (Adult Education Survey, 2011).

I zde platí, jako u formálního vzdělávání, že velmi důležitý je postoj zaměstnavatele. Taktéž zde hrají roli faktory ekonomické, sociální apod.

Podle již několikrát zmíněného průzkumu (Adult Education Survey, 2011) má největší vliv na neformální vzdělávání dospělých stupeň dosaženého vzdělání, od kterého se odvozuje i např. postavení jedince na trhu práce. Platí to, že čím vyšší vzdělání jedinec dosáhl, tím roste jeho míra zapojení se do neformálního vzdělávání.

Je zajímavé tedy sledovat, jak formální vzdělávání ovlivňuje neformální vzdělávání a lze tvrdit, že se jedná o dvě spojené nádoby.

„Z hlediska mezinárodního srovnání zaujímá Česká republika výjimečné místo v oblasti studia cizích jazyků, které je u nás vůbec nejčastěji navštěvovaným oborem dalšího neformálního vzdělávání a také oborem, jehož studiem stráví účastníci nejvíce času (jedná se až o třetinu časových nákladů celkového objemu absolvovaného vzdělávání“ (Adult Education Survey, 2011, s.25.).

Z toho lze usuzovat, že se stále snažíme prohlubovat spolupráci s dalšími státy, a tudíž jsme motivováni se rozvíjet hlavně v cizích jazycích, třeba abychom mohli uzavírat zahraniční obchody, komunikovat na pracovišti s cizinci apod.

K neformálnímu vzdělávání nás může přivést i naše životní situace, a to například nezaměstnanost, kdy člověk hledající zaměstnání může využít nabídky úřadů práce a podstoupit např. rekvalifikační kurz, či si může vybrat kurz jiný a financovat si ho z vlastních prostředků.

I přes všechny uvedené důvody a zjištění o neformálních podobách vzdělávání neplatí teze, že díky širokému okruhu možností vzdělávání jsou vzdělávací potřeby uspokojeny. Jak již bylo zmíněno hned v úvodu kapitoly, dnešní společnost je společností informací a lidé mají potřebu se vzdělávat stále dál, i když jim v tom mnohdy brání spousta překážek. Paradoxem však zůstává, že největší potřebu a touhu po vzdělání mají lidé s nejvyšším dosaženým vzděláním, a naopak lidé se vzděláním základním nemají v dospělosti takovou potřebu se rozvíjet. Co je ale dobrou zprávou pro občany České republiky je to, že neformální vzdělávání je již poměrně snadno dosažitelné i po finanční stránce, což je velká výhoda a ukazuje na růst stoupající životní úrovně obyvatelstva.

Bez ohledu na rozdělení na formální či neformální vzdělávání vše záleží na každém jedinci samotném, na jeho samotné iniciativě a motivaci. Dnešní doba je doba informací a je jen na každém z nás, zda se budeme rozvíjet. Vzdělávání je ovšem dostupnější, než bylo kdy dříve a jeho rozmanitost je velmi široká, tudíž každý má šanci se realizovat, získat informace, které mu mohou pomoci k získání lepších životních hodnot, a třeba i vysněného zaměstnání nebo jiných životních cílů.

Trendy ve vzdělávání dospělých se stále snaží přizpůsobit se moderní měnící se společnosti a do vzdělávání tudíž vstupují nové prvky, které v dobách minulých nebyly možné. A to zejména možnosti studia na místě vzdáleném od vzdělávací instituce, tím pádem i zvýšení možnosti studovat v době vyhovující studujícím a interaktivnější způsob učení, při němž se učitel stává zdrojem poznání (Pavlík, Kouhout, Pavelka, 1997).

Z výše zmíněných poznatků je zřejmé, že vzdělávání dospělých se stále posouvá dopředu a přizpůsobuje se požadavkům společnosti a to tak, aby se i dospělí následně mohli přizpůsobit potřebám a požadavkům současné společnosti, mohli získávat kýžené informace a zajistili si tak lepší životní úroveň. Současné vzdělávání se snaží být maximálně flexibilní k pracujícím lidem a tak možnosti distančního vzdělávání jsou téměř neomezené. Tudíž dospělí jedinci si, i dle přání zaměstnavatelů, kteří to mnohdy požadují, mohou zvyšovat svoji kvalifikaci. Dospělí se též mohou pružně přizpůsobovat požadavkům na vzdělávání v rámci nej-různějších profesí, které se dynamicky mění. Jak již bylo řečeno, záleží na ochotě každého jedince, zda se i v dospělém věku vzdělávat bude, či ne.

Závěr této kapitoly doplňuji citací „Je pravda, že kdo je vzděláván, ten samozřejmě myslí. Proto je účelné například podporovat růst podílu vysokoškolsky vzdělávané populace. Na

jedné straně to pochopitelně sníží hodnotu vysokoškolského titulu, na straně druhé to zkvalitní průměrný potenciál populace. Potenciál k nezávislému myšlení rozhodně nevznikne pouze děděním, lze jeji posilovat a rozvíjet také učením“ (Plamínek, 2014, s.53).

3 TYPOLOGIE A ASPEKTY VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Tato kapitola je věnována přístupům a aspektům soudobého vzdělávání. Jsou zde shrnuty principy, ze kterých vzdělávání vychází a přístupy, o které se vzdělávání dospělých opírá.

Vzdělávání dospělých je postaveno na několika teoriích

3.1 Teorie vzdělávání dospělých

3.1.1 Spiritualistické teorie

Vznikly na začátku 70. let 20. století. Jsou nazývány též metafyzické nebo transcendentální. Jak uvádí Bernard (1998) směřují k nim lidé, kteří se uchylují k duchovní stránce života. Lidé směřující k tomuto směru se zajímají o vztah mezi lidským já a univerzem. Do tohoto proudu vzdělávání patří též teorie Willise Harmana, Constantina Fotinase, Abrahama Maslowa, George Leonarda a Marilyn Fergusonové, které se soustředí na duchovní hodnoty. Člověk by se dle nich měl naučit překročit sám sebe, aby se povznesl právě na duchovní hodnoty. Měl by řídit svůj vývoj pomocí vnitřní energie, která se nachází v nitru osoby. Dle této teorie člověk musí vstoupit do duchovní úrovně a nechat se jí vést a zároveň mít v tuto cestu víru a naději.

Subjektem tohoto přístupu ke vzdělávání není osoba sama o sobě, nýbrž osoba jakožto součást univerza. Těžištěm výchovy a vzdělávání tak není rozvoj subjektu, ale spíše vztahy jedince jako součásti většího celku. Jádro duchovního poznání tvoří transcendence subjektu, vztah k božskému, k mystické realitě. Lidské já mizí v prostoru globálnější zkušenosti vztahu k univerzu.

3.1.2 Personalistické teorie

Dle Bernada (1998) jsou tyto teorie humanistické a nedirektivní. Opírají se o autonomii osoby. Hlavním a stěžejním činitelem učení je osoba sama, která si určuje svůj směr učení a vzdělávání se. Hlavním úkolem učitele směrem k žákům je usnadňovat jim učení. Žák se má seberealizovat. Zdůrazněna je svoboda žáka, jeho zájmy a jeho vůle učit se.

Pedagogika tohoto zaměření je založena na neautoritativním vztahu k žákovi, který se promítá do obsahových, metodických i organizačních dimenzí vyučování. Problémem těchto směrů je stále hledání optimální míry direktivnosti a nedirektivnosti, svobody žáka a jeho

řízení. Jak zorganizovat vzdělávací prostředí, které by bylo současně direktivní i nedirektivní? Jak to udělat, abychom svobodu jedince současně orientovali i neorientovali? Je obtížné si představit, jak záměrně a cílevědomě vést člověka ke svobodnému rozvoji, aniž bychom ho vedli a vychovávali.

3.1.3 Kognitivně psychologické teorie

Bernard (1998) ve své publikaci *Soudobé teorie vzdělávání* uvádí, že dochází k rozvoji takových kognitivních procesů člověka jako jsou usuzování, analýza, řešení problémů, vytváření prekonceptů. Základem je kognitivní psychologie, která se více zajímá o duševní procesy, zatímco behavioristé zkoumají účinky vlivu prostředí na učení.

Úloha učitele v tomto procesu je zcela nezastupitelná, na něm závisí výběr předávaných informací, jejich uspořádání, postup a řízení práce žáků i organizace podmínek jejich učení. Učí se však žák sám, na základě svých myšlenkových struktur, intuitivních přístupů.

Pro učícího se jedince je důležité rozvinout i určité poznání vlastních poznávacích procesů a reflektovat své vlastní kognitivní přístupy a mechanismy získávání poznatků.

3.1.4 Technologické teorie

Jak uvádí Bernard (1998) nazývají se též systémové. Zdůrazňují zdokonalování předávání informací použitím technologií. Jsou zde zahrnuty postupy, se kterými se setkáváme při výuce tzv. didaktické pomůcky jako počítač, televize, CD přehrávač a další moderní technologie, které se v současné době k výuce používají. Právě díky těmto technologiím dochází k velkým změnám v současné moderní pedagogice. Jak též uvádí Bernard (1998) mohou být takto vytvořeny nejrůznější simulace prostředí.

V současné době mají technologie stále významnější roli i např. ve vysokoškolském vzdělávání. Umožňují realizovat netradiční formy vysokoškolského vzdělávání, jako je distanční vzdělávání, vyučování bez ohledu na čas a místo, samostatné studium pomocí různých forem e-learningu atp.

3.1.5 Sociokognitivní teorie

Bernard (1998) uvádí, že se jedná o sociální a kulturní interakce, které utvářejí podobu pedagogiky a didaktiky. Jedná se o důrazný pohled na vzdělávání s psychologickým pohledem na sociální a kulturní kontext poznání.

Do naší současné pedagogiky z této oblasti pronikla zejména teorie kooperativního učení, při jejíž aplikaci byly prokázány pozitivní výsledky v oblasti komunikačních dovedností, rozvíjení sociálních vztahů k druhým lidem, snížení projevů rasismu a segregace a větší schopnosti spolupráce s druhými lidmi. Někteří badatelé však důvodně pochybují o tom, že kooperativní učení je přínosné ve všech oblastech výuky a u všech druhů učení, jako téměř univerzální forma vyučování, za niž je někdy vydáváno.

3.1.6 Sociální teorie

Jejich principem, podle Bernarda (1998), je řešení problémů sociálních, kulturních i problémů životního prostředí. Posláním této teorie je vzdělávání žáků k tomu, aby uměli řešit zmíněné problémy.

V pojetí sociálních teorií vzdělávání má být výuka demokratická a žáci se musí učit klást otázky a svobodně vyjadřovat své názory. Kooperativní vyučování je zde chápáno jako nástroj demokratické výchovy žáků, kteří budou schopni měnit společnost. Důležitou strategií výuky je i projektové vyučování a vytváření pracovních týmů zaměřených na řešení praktických problémů.

3.1.7 Akademické teorie

Dle Bernarda (1998) soustřeďují svou pozornost na předávání obecných poznatků. Akademický proud je rozdělen na dvě skupiny myslitelů tradicionalisty a generalisty. Tradicionalisté požadují předávání klasických informací všem bez rozdílu barvy pleti, náboženství atp. Kdežto generalisté požadují vzdělávání na obecné úrovni s důrazem na kritické myšlení, schopnost adaptace a otevřenost ducha. Akademické teorie počítají s výkladem těch poznatků, které tvoří jádro všeobecného vzdělávání. Kladou důraz na kvalitu vzdělávání a na vysoké pracovní nasazení. Jejich cílem je též předat disciplínu, vytrvalou práci a úctu k tradici a smysl pro občanskou odpovědnost.

Vycházejí z přesvědčení, že žáci jsou ve škole proto, aby se učili, a nikoliv proto, aby projevovali svobodu. Tato hnutí kladou důraz na dobrou přípravu učitele, protože učitel bez kvalitního klasického vzdělání by nemohl předávat svým žákům podstatné prvky kultury.

Z výše nastíněných teorií vzdělávání je patrná rozmanitost vzdělávání a nejrůznější přístupy ke vzdělávání, které se historicky vyvíjely. Volba způsobů a forem vzdělávání záleží jak na

učiteli, tak na jedinci. Je pravdou, že mnohdy je již předurčeno, jaká forma a metoda vzdělávání bude použita. V současné společnosti se jedná spíše o eklekticismus zmíněných teorií ve snaze maximálně se přizpůsobit žákovi/studentovi. Tím má jedinec z velké části možnost výběru.

Beneš (2008) popisuje vzdělávání dospělých v socializačních teoriích, přičemž základem všeho je socializaci jedince a socializaci chápe jako širší pojem než výchovu a vzdělávání. Ovšem vzápětí uvádí, že pedagogické, andragogické teorie socializace tvoří průsečík sociologického, pedagogického a psychologického myšlení. A popisuje, že toto vše ovlivňuje myšlení o výchově.

Stejný autor ve svých teoriích vyvrací, že socializace končí s nástupem dospělosti a zmiňuje se o programu, který má připravit jedince na dospělý život tzv. anticipační socializaci. Uvádí, že cílem této anticipační socializace byla autonomní osobnost jedince, která už nepodléhala pedagogickým zásahům, jednalo se tedy o liberální filosofii výchovy. Nikdo však nebral v potaz to, že dospělý jedinec se též neustále rozvíjí, a tak by se dalo říct, že tato teorie nebyla relevantní.

Po čase vznikla nutnost zabývat se socializací dospělých, a to hlavně v důsledku společenského, ekonomického a technického vývoje. Byla to hlavně měnící se dynamika společnosti a její měnící se nároky na jedince. Nejednalo se pouze o socializaci primární či sekundární, hlavní byla otázka, zda a nakolik je dospělý jedinec se schopen měnit. Z tohoto úhlu pohledu vznikly tři zásadní otázky v oblasti vzdělávání dospělých (Beneš, 2008).

- Dospělý člověk se ve své podstatě již nemění (zde hraje hlavní úlohu primární socializace, kdy dospělý člověk se v zásadě nemění a jenom se tzv. doladňuje a prohlubují se jeho znalosti).
- Dospělý se musí a může při zachování stability osobnosti měnit. To znamená, že vzdělávání dospělých by pomáhalo zvládat nové nároky a role.
- Dospělý se může a někdy musí zásadně měnit. V tomto případě by vzdělávání dospělých převzalo funkci vzdělávací a zároveň úlohu pomocníka změn (Beneš 2008).

Výše zmíněné socializační činitele v dospělosti, které definoval Beneš (2008), lze shrnout tak, že dospělý má sice určitou potřebu stability, avšak na základě společenských nároků,

touhy a motivace po realizaci potřeb je nucen se rozvíjet. Protože však je každý člověk individuální, na každého jedince změny působí jinak, a to hlavně s ohledem na věk.

3.2 Aspekty vzdělávání dospělých

Tato část je důvodně zařazena, aby čtenář pochopil a dokázal si propojit aspekty vzdělávání dospělých s jednotlivými aspekty společnosti, které významnou měrou ovlivňují i to, kam se vzdělávání v současné době ubírá.

3.2.1 Ekonomický aspekt

Jak již bylo výše zmíněno v předešlých kapitolách, ekonomika velice úzce souvisí se vzděláváním dospělých. Kopecký (2013) uvádí, že aby mohl pracovní trh být flexibilní, musí firmy neustále hledat cesty ke vzdělávání zaměstnanců. To ovšem s sebou přináší určité náklady a tím pádem klesá zájem právě ze strany firem. A tak si zaměstnavatelé kladou otázku o nutnosti změny. Zaměstnavatelé tak mají tendenci přesouvat odpovědnost za vzdělávání se na jedince. Což může mít i za následek stavění se zaměstnanců do opozice. Zaměstnanci si hledají svoji identitu. Kopecký (2013) dále uvádí klíčovou myšlenku a říká, že za příznivých okolností práce lidi spojuje s ostatními a za nepříznivých okolností nás práce odděluje od ostatních. Pracovníci reflektují své pracovní zkušenosti a vnímají, jak tyto zkušenosti korespondují s jejich učením. Kopecký (2013) píše o demokracii a rozebírá její rozdvojenost ve vztahu ke vzdělávání a práci. Toto slovo je v současné době velice frekventované, ale ve vztahu k práci, jak uvádí, je velmi problematické. To ovšem neplatí ke vztahu k rodině nebo vzdělávání. „Této nerovnováze napomáhá růst individualizace práce, rozvolňování vztahu mezi člověkem a podnikem, ústup váhy kolektivních aktérů, jako jsou odbory“ (Kopecký, 2013, s.122). Z toho vyplývá, že dochází k nestálým změnám na pracovním trhu, v podmínkách zaměstnání a těm je nutné se přizpůsobit. Flexibilitu v tomto přizpůsobování právě umožní vzdělávání dospělých. Tím jim bude umožněna větší možnost uplatnění se a otevře se jim možnost pružně reagovat na změny.

Kopecký (2013) dále uvádí, že ona demokracie v ekonomie znamená i odklon od zažitých modelů myšlení. Jedná se tedy o schopnost pružně reagovat na změny, které na pracovní trh přicházejí. Na změny, které ovlivňují pracovní proces a tím pádem nezbytná nutnost učit se novým věcem. Být schopen se requalifikovat, přijímat nové znalosti a dovednosti. Tedy jediné díky neustálému se učení dospělý jedinec může zvládnout dnešní pracovní trh, jež se mu stává zdrojem příjmu peněz a obživy. Z toho důvodu je nezbytné tento aspekt z hlediska

vzdělávání dospělých neopomíjet a přizpůsobit se mu. Jedině tak se dospělý jedinec stane platnou součástí ekonomického trhu.

Plamínek (2014) uvádí, že většina firem lidský potenciál nazývá spojením lidských zdrojů, tedy že se jedná o potenciál člověka využívat výkonu k práci, tedy i jeho schopnost učit se a rozvíjet pro daný pracovní úkon či pracovní pozici.

A právě tuto myšlenku, kterou Plamínek (2014) uvádí považují jako zásadní co se ekonomického aspektu týče. Z hlediska mé dlouhodobé praxe v oblasti vzdělávání dospělých je patrné, že právě díky tomuto lidskému potenciálu, jsou zaměstnavatelé ochotni hledat pro své zaměstnance vzdělání, aby zvýšili jejich schopnosti k výkonu práce a tím si zabezpečili prosperitu firmy. Jak uvádí Plamínek (2014) jedná se o vztah potenciál – výkon.

3.2.2 Politický aspekt

Politický aspekt je významný z hlediska důležitosti, jak stát vnímá vzdělávání dospělých a také organizace, které mají co do činění právě se zmiňovanou problematikou jejich vzdělávání.

Kopecný (2013) píše že právě stát je tím největším hybatelem vzdělávání na poli politiky. Dále uvádí, že systém vzdělávání je nastaven tak, aby z něho v důsledku měl největší přínos právě stát. „Společnost vědění se stala základním argumentačním nástrojem ve prospěch reformy vzdělávacích systémů“ (Kopecný, 2013, s. 77). Z toho je jasně patrné, že vzdělávání je určitá komodita, se kterou se i obchoduje a vzdělávání je tedy základním stavebním kamenem ve všech oblastech. Například v době Marxe bylo vědění klíčovou výrobní silou. Kopecný (2013) uvádí, že samotné vědění, tedy vzdělávání, je bráno jako určitý zdroj pokroku a je oceňováno pro svoji vnitřní hodnotu. Na půdě akademické hovoříme o vzdělávání jako o intelektuálním kapitálu.

Dále Kopecný (2013) uvádí velmi zajímavou myšlenku, že je zdůrazňována a řešena otázka vzdělávání ve všech směrech oborů, ale nikde není konkrétně řečeno, jakého konkrétního vědění je potřeba dosáhnout a zdůrazňuje, že jak vědění, tak učení jsou tedy pojímány procesuálně. A dále píše, že vědění lze nově pojímat jako finanční tok peněz. Z toho vyplývá zásadní myšlenka, že vzdělávání má svoji neodmyslitelnou hodnotu a tu je potřeba respektovat a uvědomit si ji.

Současná politika v oblasti vzdělávání dospělých v České republice se legislativně opírá například o: Zákoník práce, Zákon o zaměstnanosti, Zákon o předškolním, základním, středním a vyšším odborném a jiném vzdělávání.

Určitě bude potřeba, aby vláda přijala další opatření a vzdělávání dospělých tak bylo pevně zakotveno a mohlo se dále rozvíjet, aby bylo státem podporováno a zaměstnavatelé tak měli širší rozmach a větší šance na vzdělávání zaměstnanců. Protože lidské znalosti a dovednosti jsou nedoceníitelné. Bude potřeba ze strany státu lépe podpořit i finanční tok peněz, aby investice do rozvoje lidského kapitálu nebyly ohroženy. Pro politiku i ekonomiku je kvalitní lidská pracovní síla nedoceníitelnou součástí, a to v každé společnosti. Aneb jak Kopecký (2013) píše, že za největším zájmem o vzdělávání jedinců a celé společnosti stojí v první řadě kapitalismus.

Pavlík, Kohout, Chaloupka (1997) uvádějí celou řadu nedostatků, které bude potřeba v blízké době v oblasti sféry vzdělávání dospělých vyřešit:

- Formování vysoce kvalifikovaných pracovníků v souvislosti s novým vývojem technologií.
- Potlačování nezaměstnanosti a hledání možností, jak lidský kapitál na trhu práce uplatnit.
- Podpora aktivní politické účasti všech občanů v jednotné demokratické Evropě.
- Potírání diskriminace
- Obnova životního prostředí
- Posilování kulturní identity
- Zakotvení demokratické Evropy v kontextu rozvíjejících se vztahů k ostatnímu světu.

Toto jsou oblasti, na které se bude muset Česká republika z hlediska vzdělávání dospělých zaměřit a v blízké době vyřešit.

3.2.3 Sociální aspekt

Neodmyslitelnou součástí ve vzdělávání dospělých je i sociální aspekt. Jednoduše by se dalo říci, jak vzdělávání pomáhá zařadit se každému jedinci do společnosti a co je hlavním motivem k tomu, aby se dále i v dospělém věku vzdělával.

Rabušicová, Rabušic (2008) se ve své publikaci „Učíme se po celý život?“ právě otázkou motivace zabývají. Motivaci definují jako zdroj, co nás motivuje k jednání a pomocí něhož

se chování vysvětluje. Jedná se vlastně o stav připravenosti k učení. Dále se autoři zmiňují, že když jsme k něčemu motivováni, v tomto případě tedy k učení, očekáváme nějakou odměnu za naše úsilí. Je to jakýsi vnitřní motor, díky kterému jsme ochotni dosáhnout vytouženého cíle. Lze tedy říci, že dospělý se vzdělává s nějakou vidinou, která je buď zvnitřnělá nebo je motivován vnějšími aspekty.

Dále autoři Rabušiová, Rabušic (2008) uvádí, že dospělý může vnímat i určité bariéry, které mu mohou ve vzdělávání bránit. Jedná se hlavně o situační bariéry (nedostatek peněz, nedostatek času, špatná doprava), osobnostní bariéry (jedinec se nechce vzdělávat kvůli pokročilému věku, cítí se být unaven, nevěří si), institucionální bariéry (nevyhovující rozvrh, nevyhovující programy ve vzdělávání).

Autoři Pavlík, Kohout, Chaloupka (1997) uvádějí konkrétní příklad bariér v oblasti vzdělávání dospělých. Jsou to: učení versus práce, porozumění versus jednání, škola versus podnikání, nabývání teoreticko-formálních znalostí versus používání praktických dovedností, teoretické znalosti versus empirické znalosti, přemýšlení versus konání, prvotní vzdělávání versus další vzdělávání.

Dle autorů Pavlík, Kohout, Chaloupka (1997) je jedná o sociální, pedagogické a politické vlivy, které vedou k rozporu mezi kvalifikačními systémy a skutečným světem práce. Toto celé potom ovlivňuje člověka v dalším vzdělávání se v dospělosti. Je to otázka zda nabyté znalosti a dovednosti při studiu při práci následně využije či nikoliv. To co jedinec poté řeší je rozpor mezi světem učení a světem práce.

Výše zmínění autoři ve svých výzkumech ukazují, že největší motivací lidí ke vzdělávání se v dospělém věku je vidina zlepšení pracovního uplatnění. Dále uvádí, že vzdělávacích kurzů se nejčastěji účastní lidé, kteří považují vzdělávání za vysokou hodnotu. Podle autorů značnou roli pro vstup dospělých do dalšího vzdělávání hraje i to, jakou mají se vzděláváním zkušenost. Uvádí, že bariéry si tvoří lidé sami a to tím, jak nad nimi uvažují a jak moc si je připouští. Lidé nejčastěji odkládají další vzdělávání z osobních důvodů a největší překážkou pro ně je strach z neúspěchu.

Z výše uvedeného vyplývá, že postoj dospělých ke vzdělávání je značně ovlivněn i jejich současnou situací a největším motivačním činitelem je zlepšení jejich životního statusu v podobě lepšího zaměstnání.

Celé by se to dalo shrnout následovně. Není dobré opomíjet ani jeden z výše uvedených aspektů, všechny jsou stejně důležité a to jak ekonomický, tak politický, ale i ten sociální, v podobě vlastní motivace k sebevzdělávání.

4 HISTORICKÝ KONTEXT DOKUMENTŮ

Jak již bylo v předešlé kapitole zmíněno, vzdělávání se vyvíjelo a formulovalo po celá století a procházelo tak nejrůznějšími změnami. Vždy podle aktuálních trendů společnosti. Z toho důvodu je v mojí práci nastíněna i stručná historie, aby se čtenář v dané problematice mohl lépe zorientovat.

Z historického hlediska se školství na našem území ČR začalo vyvíjet už za dob Marie Terezie. Byly to tzv. Tereziánské reformy, které probíhaly v 2. polovině 18. století. Školských otázek se ujímá stát a začíná povinná školní docházka. Reformovalo se i vyšší školství, vznikla gymnázia, odborné školy.

Novodobá česká pedagogika má své počátky v národním obrození na přelomu 18. a 19. století. Představiteli byly např. Jakub Jan Ryba, Bernard Bolzano, Karel Slavoj Amerling, Gustav Adolf Linder.

Zásadní vliv na vývoj školství měl rozvoj průmyslu a zemědělství ve 2. polovině 19. století. Na počátku 20. století dochází k rozvoji odborných škol (zemědělské, průmyslové, obchodní). Navazovaly na nižší střední školy a některé z nich dosahovaly úrovně dnešních středních škol.

Hlavní roli na území České republiky též sehrál Tomáš Garrigue Masaryk, který byl humanisticky zaměřený a dle jeho slov v centru výchovy stojí mravní formování osobnosti.

Dalšími významnými představiteli na území ČR byli například František Drtina, Josef Úlehla, Otakar Kádner, Otokar Chlup, Jan Uher, Václav Příhoda.

Vývoj českého školství byl přerušen okupací 1939–1945. Po vítězství KSČM v roce 1948 je školským zákonem schváleným 21. dubna 1948 zavedena důsledná koncepce jednotného školství.

Po roce 1989 byla přehodnocena úprava stávajících školních osnov a byl umožněn vznik alternativních škol, jichž vznikla celá řada (církevní, waldorfské, montessoriovské). Rozšířila se síť vysokých škol a vznikly vyšší odborné školy. Byla dána větší volnost školství, a to rozvolněním kurikula – uvolněním závaznosti učebních plánů, osnov, možnost vlastních úprav obsahu, možnost vytvořit vlastní vzdělávací program, svobodná volba učebnic.

Na vzdělávání dospělých v současné společnosti měla vliv celá řada dokumentů, které se vracejí k již zdánlivě překonanému konceptu celoživotního vzdělávání. Nutno podotknout,

že všechny dokumenty a koncepty vzdělávání stále procházejí aktualizací směrem k současné situaci ve společnosti, a to zejména ke stránce obsahové i politické. Nová podoba konceptu: „preferuje realističtější cíle spojené s programy celoživotního učení zaměřenými na rozvoj lidských zdrojů, zejména ve vztahu k potřebám efektivního fungování ekonomiky.“ (MŠMT, 2007, s. 10).

Účast na celoživotním učení již rovněž není nadále vnímána primárně jako jedno z nezadatelných lidských práv, ale stále výrazněji jako nezbytná podmínka umožňující participaci na nejrůznějších sociálních aspektech života (OECD, 1997, s. 98)

Celoživotní učení má velký vliv na konkurenceschopnost a ekonomickou prosperitu jedince ve společnosti. V současné době není vzdělávání jen doménou vzdělávacích institucí, ale zejména edukačních aktivit, které probíhají v nejrůznějších prostředích. Právě díky možnosti výběru zde vzniká prostor pro nové koncepce vzdělávání. Tedy tradiční učení začíná být upozadňováno, protože přicházejí nové netradiční a lákavější formy a metody vzdělávání se. Díky tomuto systému se jedinec může celoživotně vzdělávat a ovlivňovat tím svůj život a jeho průběh. Alternativní vzdělávání je více na vzestupu, dalo by se i říci, že nejvíce, jak kdy bylo. Dnešní doba je tomu velmi nakloněna (OECD, 1989).

Velký vliv na celoživotní vzdělávání a na vzdělávání obecně měl rok 1996, který byl vyhlášen Evropským rokem celoživotního učení. Právě během tohoto roku byla zveřejněna celá řada dokumentů, jež vzdělávání ovlivnila, jednalo se o nové perspektivy budoucího směřování vzdělávacích politik (OECD). Kromě UNESCO a OECD vstoupila do hry i Evropská Unie.

Dále byla zpracována Mezinárodní komisí pro vzdělávání v 21. století studie – Učení je skryté bohatství, jejímž cílem bylo přezkoumat stávající koncepce vzdělávání v 21. století. Důraz byl kladen především na individuální učení, které mělo být samostatnou aktivitou jedince. Novým konceptem bylo řečeno, že znalosti nelze předávat, ale pouze je zprostředkovat. Tento dokument byl postaven na čtyřech pilířích:

- „učit se vědět (kombinace širokého všeobecného vzdělání a hlubší specializace, rozvoj schopnosti člověka učit se, důraz na osvojení nástrojů pochopení);
- učit se jednat (získávání nejen vědomostí, ale i schopností a kompetencí, dovednost vypořádat se s různými životními situacemi);
- učit se žít pohromadě (schopnost poznávat ostatní a porozumět jim, spolupracovat a zvládat konflikty);

- učit se být (autonomní rozvoj osobnosti, schopnost utvářet si vlastní úsudek a nést osobní zodpovědnost za vlastní jednání),“ (Evropská komise k oblasti vzdělávání: <https://ec.europa.eu/education/>).

Výše zmíněné body představují zásadní změnu v oblasti edukace v 21. století, její rozvoj a chápání obecně. Dochází k přelomu a tvorbě nových koncepcí, kde dochází k propojení mezi vzděláváním dospělých a zaměstnáním. Velmi zásadní je ohled na individualitu jedince, jeho schopnosti, dovednosti, způsob uvažování, psychické a komunikační schopnosti.

V tomto dokumentu je však vzdělávání chápáno jako veřejný statek, což zase jakoby degraduje vzdělávání směrem dozadu. Nicméně o několik let později, právě tato část dokumentu byla změněna.

Dokument z roku 2005 *Towards Knowledge Societies*, který se také týkal problematiky celoživotního učení uvádí, že vzdělávání by nemělo být bráno jako ekonomická hodnota, ale jako hodnota jedince. Celý dokument se opírá o dostupnost komunikačních technologií, které by měly být součástí výuky ve školách (UNESCO, 2005).

Kartami však zamíchala OECD, která vydala na schůzi školských ministrů dokument *Celoživotní učení pro všechny*, který je v jistém směru návratem do sedmdesátých let. Hlavními cíly bylo dosažení vyšší zaměstnanosti, ekonomického rozvoje, prohloubení demokracie a prohloubení politické soudržnosti. Šlo o to, aby bylo lépe zpřístupněno vzdělávání pracujícím lidem (OECD, 1997).

Jak již bylo uvedeno, současný koncept vzdělávání dospělých ovlivnilo hned několik dokumentů, které byly diskutovány na mezinárodní úrovni. Začalo se tak dít v 90. letech minulého století.

Bílá kniha byla zpracována Evropskou komisí v roce 1995. Je založena na cílech, kterými jsou: podpora získávání nových znalostí, sbližování školských institucí a podnikatelského sektoru, potírání exkluze, rozvoj dovednosti ovládat tři jazyky Evropské unie a povýšení investic do vzdělávání na úroveň kapitálových investic (Evropská komise, 1995).

V březnu 2000 deklarovala EU v rámci zasedání tzv. Lisabonského summitu, kde hlavními body diskuse byla sociální exkluze prostřednictvím investic do kompetencí a znalostí, vytvoření informační společnosti nebo vytvoření mobility (Zasedání EU, 2000). Toto se poté promítlo i v tzv. Lisabonské strategii, ve které je kladen důraz na celoživotní učení.

„Formulovány byly především následující oblasti a úkoly:

- investice do lidských zdrojů;
- zvýšení vzdělanosti obyvatel;
- proměna škol na víceúčelová centra s připojením na internet;
- podpora celoživotního učení;
- podpora mobility studentů i učitelů;
- uznávání kvalifikací;
- podpora aktivního občanství
- shromažďování příkladů tzv. dobré praxe.“ (Zasedání EU, 2000)

V roce 2000 bylo zveřejněno Memorandum o celoživotním učení, jednalo se o koncepční studii zaměřenou na celoživotní učení.

„Memorandum zároveň formuluje šest základních myšlenek, na jejichž základě by měla realizace konceptu celoživotního učení probíhat:

nové základní dovednosti pro všechny;

více investic do lidských zdrojů;

inovace ve vyučování a učení;

oceňování učení;

přehodnocení poradenství;

přiblížení učení domovu“ (MŠMT, 2001, s. 16–31).

Na Memorandum navazuje dokument Vzdělávání a odborná příprava z roku 2009.

Stanoveny jsou čtyři výchozí strategické cíle: realizovat celoživotní učení a mobilitu; zlepšit kvalitu a efektivitu vzdělávání a odborné přípravy; podporovat spravedlivost, sociální soudržnost a aktivní občanství; zlepšit kreativitu a inovace, včetně podnikatelských schopností, na všech úrovních vzdělávání a odborné přípravy. (EU, 2009).

Z dalších dokumentů, které se vztahují k celoživotnímu vzdělávání, a které historicky ovlivnily vzdělávání dospělých v současné společnosti jsou: Making an European Area of Lifelong Learning a Reality (2001), Adult Learning: It is Never Too Late to Learn (2006) nebo Action Plan on Adult Learning: It is Always a Good Time to Learn (2007).

Všechny výše uvedené dokumenty se snaží ovlivnit kompetence potřebné pro rozvoj systému vzdělávání, tak aby vzdělávání mohlo být pružné a přizpůsobilo se potřebám jedince.

Všechny tyto dokumenty ovlivnily i vzdělávání na území České republiky. Zmíněné dokumenty byly integrovány do právních norem ČR.

Mezi nejdůležitější dokumenty pro Českou republiku patří Národní program rozvoje vzdělávání z roku 2001. Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v ČR (2007), Strategie celoživotního učení ČR (2007), Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 (2014) nebo Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015 –2020 (2015).

Základním systémovým dokumentem vymezujícím obecný základ vzdělávací politiky České republiky byl v uplynulých letech Národní program rozvoje vzdělávání v ČR, tzv. Bílá kniha z roku 2001 (ČR, 2014, s. 4).

Základním stavebním kamenem by však kromě důležitých strategických dokumentů mělo být i celé pojetí vzdělávání dospělých, reflektování jejich potřeb s ohledem na potřeby společnosti.

Každá forma vzdělávání však potřebuje i zhodnocení kvality, jaký přínos má pro jedince samotného a jaký pro společnost. Zhodnocení toho, zda možnosti vzdělávání pro dospělé jsou adekvátní společenské situaci a dostatečně motivující pro jedince v rámci jeho osobního růstu ve společnosti, je nesmírně důležité. Zda jsou vzdělávací programy pružné, dostatečné, jestli jich je dostatek. Reflexe toho zda i ti, kteří vzdělávání poskytují, tedy edukátoři, jsou vybaveni dostatečně odborně, je velmi důležitá, tak aby celý systém a proces mohl dobře fungovat.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUMNÝ PŘÍSTUP

Pro lepší orientaci v problematice nejprve seznamuji čtenáře s teorií a výzkumnými otázkami, které jsou v bakalářské práci použity a jsou stěžejní.

Cílem praktického zaměření bakalářské práce je odpovědět na otázku: *Jaký je význam vzdělávání v jednotlivých uvedených dokumentech?* Jako dílčí podotázky byly zvoleny: *Dochází ke změnám významu vzdělávání ve strategických dokumentech v průběhu sledovaného časového období? Liší se význam vzdělávání v dokumentech národních od dokumentů mezinárodních?*

Výše zmíněné otázky byly zvoleny cíleně, a to vzhledem k charakteru a záměru této práce. Tato práce se zabývá Strategickými dokumenty v období od roku 1990 do současnosti a tím, jaký měly vliv na soudobé vzdělání dospělých. Má poukázat na to, jak se vzdělávání dospělých ve sledovaném období vyvíjelo a vyvíjí a kam v současné době dle strategických dokumentů směřuje.

Jako výzkumnou metodu jsem si zvolila kvalitativní analýzu dokumentů.

5.1 Kvalitativní analýza dokumentů

Kvalitativní analýza dokumentů spočívá nejprve ve výběru dokumentů, které bude výzkumník analyzovat (Hendl, 2005).

5.1.1 Výzkumný vzorek

Dokumenty (Světová deklarace vzdělávání pro všechny, Agenda pro budoucnost, Memorandum o celoživotním vzdělávání, Národní program rozvoje vzdělávání v ČR – Bílá kniha, Strategie rozvoje lidských zdrojů, Národní akční plán zaměstnanosti) byly použity vzhledem ke zvolenému tématu zcela záměrně. Na těchto dokumentech je patrný vývoj vzdělávání, a to jak na národní, tak mezinárodní úrovni. Dokumenty též pokrývají celé sledované období, a to od roku 1990 až po současnost. V kapitole č. 6 jsou všechny zmíněné dokumenty popsány tak, aby byl pro čtenáře zřejmý jejich přínos, a to vzhledem ke zvolené tematice této bakalářské práce, tj. jak ovlivnily vzdělávání dospělých, tak k výše uvedeným výzkumným otázkám.

Hendl (2005) uvádí 3 druhy kódování a to:

5.1.2 Otevřené kódování

Kdy lze kódovat každé slovo nebo celé odstavce. Výběr záleží na typu vybraných dokumentů. Kódy se vždy vztahují k nějakému tématu a ty se poté seskupují do jednotlivých obecnějších kategorií. Kódování může být formální a systematické nebo zcela neformální.

5.1.3 Axiální kódování

Zde jak uvádí Hendl (2005) se uvažují příčiny a důsledky, které tvoří „osu“ propojující jednotlivé kategorie. Hledají se další koncepty a kategorie, které spolu souvisí. Výzkumník hledá propojení jednotlivých znaků a kategorií. K tomu je potřeba kromě analyzovaných dokumentů i dobrá teoretická základna, ve které jsou obsaženy teorie. Jedná se o propojení mezi koncepty a tématy (Hendl, 2005).

5.1.4 Selektivní kódování

V tomto typu kódování výzkumník začíná tak, že integruje výsledky. Přičemž vychází z axiálního kódování, které bylo zmíněno výše. Tím získá obraz o propojenosti mezi kategoriemi. Hledá hlavní výzkumné teorie a témata. To vše končí v momentě, kdy jsou kategorie saturovány, tedy naplněny (Hendl, 2005).

Po celou dobu si výzkumník dělá poznámky, které obsahují údaje o datovém materiálu. Z těchto poznámek může vzniknout i nová teorie.

Vždy se jedná o to, že výzkumník si vybere dokumenty, které bude analyzovat, poté v nich hledá spojitosti, jednotlivé části si označí tzv. kódy, které mu usnadní orientaci v textu. Kódy poté shrne do obecnějších, systematických kategorií, které dále zpracovává a vyvozuje z nich závěry. Typ kódování si vybere dle zvolených dokumentů a dle výzkumného cíle.

V této bakalářské práci bylo použito otevřené kódování a na něj po té, vzhledem k povaze výzkumu, navázalo axiální kódování.

6 DŮLEŽITÉ DOKUMENTY

Důležitou měrou na vzdělávání se též, kromě nezadržitelného vývoje a přirozených trendů společnosti, podílely i velmi důležité dokumenty, které byly přijaty na mezinárodní úrovni. Tyto dokumenty, které jsou zmíněny níže, byly přijaty i na mezinárodní úrovni a ovlivnily i vzdělávání v České republice. Proto jim je v bakalářské práci věnována značná pozornost.

6.1.1 Světová deklaráce vzdělávání pro všechny

Tato deklaráce vznikla v roce 1990 v Thajsku. Jsou v ní popsány problémy, které se týkají vzdělání všech lidí na celém světě. Zdůrazňuje, kolik lidí nemá vůbec přístup ke vzdělání, že velká část lidí nemá ani základní vzdělání a že mnohým se jej nepodařilo ani dokončit. Dále popisuje problémy, které k tomuto faktu vedou, jako je např. ekonomická stagnace, dluhy, rychlý růst populace, ekonomická nerovnost, války, okupace, zločiny.

Zároveň tato deklaráce uvádí, že v současné době, kdy je snaha zabezpečit celosvětový mír, se situace na trhu vzdělávání zlepšuje, vzdělávání se stává dostupnější, a to i díky informačním výdobytkům. Díky tomu může být dosaženo i základního cíle, a to vzdělávání pro všechny.

Deklarace obsahuje celkem 10 článků. První z nich se věnuje uspokojení základních vzdělávacích potřeb a říká: „Každý člověk - děti, mladí i dospělí - bude mít prospěch z možností, které nabízí vzdělání a které budou vytvořené uspokojením základních vzdělávacích potřeb“ (<http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/svetova-deklarace-vzdelani-pro-vsechny>). Základními vzdělávacími potřebami jsou zde myšleny gramotnost, počítání, ústní vyjadřování, řešení problémů, ale i základní výukový obsah jako jsou znalosti dovednosti, hodnoty, postoje. Dále zmiňuje a připouští, že každý má jiný přístup k získání těchto hodnot a potřeb. Je zdůrazněno, že základní vzdělávání není cílem samo o sobě, ale je základem pro rozvoj života každého člověka a pomáhá společnosti k rozvoji obyvatelstva.

Článek 2 této deklaráce formuje vize. Uvádí, že díky informačním technologiím dochází k rychlejšímu přenosu informací a lepší schopnosti komunikovat, díky čemuž se zvyšuje efektivnost. Díky pokroku je šance na vzdělávání nebyvale vysoká. Zrovna tak jako sdílení informací.

V článku 3 se píše, že základní vzdělání by mělo být poskytnuto všem lidem bez rozdílu věku, a to jak dětem, tak dospělým. Jednak se zde hovoří o nutnosti udržitelnosti vzdělání tak, aby vzdělání bylo spravedlivé pro všechny bez ohledu na pohlaví. Je zde zmíněna i

nutnost odstranit bariéry v přístupu ke vzdělání, a to vzhledem k chudobě, k etniku, životním podmínkám (lidé žijící na venkově či ve vzdálenějších lokalitách od města) a to i s důrazem na handicap.

Článek 4 se věnuje zaměření se na přínos učení. Uvádí se, že přínosnost učení je závislá i na ochotě lidí přijímat a osvojovat si informace. Čímž by se dle deklarace mělo zabránit tomu, že se vzdělávání bude zaměřovat na obsah nikoliv na výstupy potřebné k získání osvědčení či uznání předmětu. Proto je nutné aplikovat systémy ohodnocení učebních úspěchů.

Článek 5 je zaměřen na rozšiřování prostředků a možnosti základního vzdělávání.

„Rozmanitost, komplexnost a změna charakteru základních vzdělávacích potřeb dětí, mládeže a dospělých nutně vede k rozšiřování a neustálému předefinování možností základního vzdělávání tak, aby byly zahrnuty následující prvky: Učení začíná po narození, Mimo rodinu je prvotní školní vzdělávání hlavním systémem dodávání základního vzdělávání dětem, Základní vzdělávací potřeby mládeže a dospělých jsou rozdílné a měly by být uspokojeny dodáváním různých systémů (programy zaměřené na gramotnost), Základní vzdělávací potřeby mládeže a dospělých jsou rozdílné a měly by být uspokojeny dodáváním různých systémů (knihovny, televize)“ <http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/svetova-deklarace-vzdelani-pro-vsechny>

V článku 6 se uvádí důležitost okolního prostředí na vzdělávání. Vzdělávání totiž neprobíhá izolovaně, proto, jak uvádí Světová deklarace vzdělávání pro všechny, je nutná podpora okolí, a to jak citová, tak duševní.

Článek 7 je o posílení partnerství, která se týká financování vzdělávání. Uvádí se, že finanční podpora v této oblasti nemůže být poskytnuta každému. Proto jsou nutná následující partnerství mezi školstvím a dalšími vládními sektory, partnerství mezi vládou a nevládními organizacemi, soukromým sektorem, místními komunitami, náboženskými skupinami a rodinami. Partnerství k plánování, uskutečňování, zvládání a zhodnocení programů.

Článek 8 hovoří o rozvoji podpůrné politiky, která je v jednotlivých sektorech využívána tak, aby docházelo k realizaci a využívání základního vzdělávání jednotlivců a tím i potažmo celé společnosti. K tomu však na území každého státu musí být učiněny určité finanční kroky a vzdělávání musí být institucionálně upevněno.

Článek 9 se zaměřuje na získání zdrojů. Těmito zdroji jsou myšleny finanční prostředky. V tomto článku se píše, že nejefektivnějším vzděláváním je právě investování do základního

vzdělávání obyvatel, tvoří se tím budoucnost celé země. Je zde nastíněno, že finanční prostředky jsou zodpovědností vládních sektorů, které je mají čerpat i pomocí dotací.

V článku 10 se píše o posilování mezinárodní solidarity a to ve smyslu spolupráce všech zemí mezi sebou, aby se minimalizovaly ekonomické rozdíly, odstranily konflikty a dluhy. A lidé se mohli rozvíjet, neboť základní vzdělání je stavebním kamenem nejen pro děti, ale hlavně i pro dospělé, kteří když ho nedosáhnou, zhorší se jejich uplatnitelnost na trhu práce apod.

6.1.2 Agenda pro budoucnost

Dalším důležitým dokumentem je Agenda pro budoucnost, která řeší vstup vzdělávání dospělých do 21. století. Spolu s touto Agendou byla přijata i Hamburská deklarace.

Agenda pro budoucnost byla přijata v roce 1997 v Hamburku. Zabývá se podrobně vzděláváním dospělých.

Vyžaduje uzavření partnerství mezi vládními institucemi, nevládními organizacemi a zaměstnavateli a všemi institucemi, které uskutečňují vzdělávání dospělých a samotných dospělých v roli studentů. Hlavní změny ve vzdělávání dospělých se odehrávají na úrovni globalizace ekonomických systémů, v mobilitě populací. Zkrátka v životním tempu celé dospělé populace a rychle se měnící moderní době. To vše má vliv na vzdělávání dospělých. Velkou roli ve vzdělávání dospělých hraje i UNESCO, a to především v systému rozvoje zaměřeného na člověka.

„V Hamburku byla široká a komplexní škála vzdělávání dospělých rozdělena do deseti tematických celků:

- Vzdělávání dospělých a demokracie: úkoly 21. století
- Zlepšování podmínek a kvality vzdělávání dospělých
- Zajištění všeobecného práva na gramotnost a základní vzdělání
- Vzdělávání dospělých, rovnost obou pohlaví a emancipace žen
- Vzdělávání dospělých a měnící se svět práce
- Vzdělávání dospělých ve vztahu k životnímu prostředí, zdraví a populaci
- Vzdělávání dospělých, kultura, hromadné sdělovací prostředky a nové informační technologie
- Vzdělávání dospělých, pro všechny: práva a aspirace různých skupin
- Ekonomická problematika vzdělávání dospělých

- Rozšiřování mezinárodní spolupráce a solidarity“ (<http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/hamburska-deklarace-a-agenda-pro-budoucnost-hamburk-1997>).

Všechny výše uvedené body jsou šířeji rozpracovány a u každého z nich je návrh řešení, jak danému problému či situaci čelit.

Druhou částí této konference byla tzv. **Hamburská deklarace**, ve které se uvádí důležitost vzdělávání dospělých a píše se, že se jedná o vstupní bránu do 21. století. Jedním z mnoha důvodů je i zapojení člověka do širší společnosti. Jedná se o vliv na nejrůznější složky, a to na ekologii, podporu demokracie, spravedlnosti, ekonomického rozvoje světa apod. Píše se zde, že vzdělávání dospělých má velký vliv na dotváření identity samotného člověka.

Dospělí se mohou vzdělávat ve vzdělávacích institucích tak i mimo ně, tak aby uspokojili své vlastní potřeby. Opět je zde zdůrazněno, že vzdělávání je celoživotním procesem. Vzdělávání je ovlivněno i politikou a přístupem jednotlivých států. I v této deklaraci je uvedeno a zdůrazněno, že ženy nemají být ve vzdělávání opomíjeny a mají mít stejný přístup ke vzdělávání jako muži. Dále se zde píše, že vzdělávání by mělo odrážet a respektovat kulturní odlišnosti národů, a to včetně menšin. Vzdělávání by též mělo být poskytováno v rodném jazyce. Tato deklarace řeší otázku rozdílnosti minoritních a majoritních skupin na území státu, a to jestli by si měly minority zachovat v rámci svého vzdělávání tradice a zvyky nebo zda naopak většinová společnost by se měla učit rozdílností a tím by dle deklarace mělo dojít k zachování míru. Je zde řešen i problém stárnutí populace, která by dle deklarace měla mít stejný přístup ke vzdělání a měly by být vyzdvihovány její schopnosti a dovednosti (www.msmt.cz).

6.1.3 Memorandum o celoživotním učení

Tento dokument byl přijat v Lisabonu v roce 2000. Jak se v tomto memorandu o celoživotním učení uvádí, aby se na systém celoživotního učení mohlo přejít, musí proběhnout úspěšný přechod k ekonomice (tedy financování) a společnosti založené na znalostech. Dle zasedání memoranda celoživotní učení by se mělo oprostít od vize pouhého vzdělávání a mělo by se stát principem a mělo by určovat nabídku a účast v jakémkoliv kontextu učení. Memorandum se dohodlo: „Společně pracovat na tom, aby se celoživotní učení stalo skutečností, je nejlepší cestou-

- k vybudování integrující společnosti, která poskytuje rovné příležitosti přístupu ke kvalitnímu učení v průběhu celého života všem lidem, a v níž je vzdělávání založené především na potřebách a požadavcích jednotlivců;
- k přizpůsobování nabídky vzdělávání a organizace výdělečně činného života tak, aby se lidé mohli učit v průběhu celého života a mohli si plánovat, jak kombinovat učení, práci a rodinný život;
- k dosažení vyšší celkové úrovně vzdělávání a kvalifikací ve všech odvětvích tak, aby se zajistila vysoká kvalita vzdělávání a zároveň to, že vědomosti a dovednosti lidí budou odpovídat měnícím se požadavkům povolání, organizaci pracoviště a pracovním metodám;
- k povzbuzování a uzpůsobování lidí k tomu, aby se aktivněji podíleli na všech sférách moderního veřejného života, zejména na sociálním a politickém životě na všech úrovních společnosti včetně evropské úrovně.“ (Memorandum celoživotního učení, 2000).

Na tomto Memorandu (2000) bylo stanoveno šest klíčových myšlenek:

1. Myšlenka Nové základní dovednosti pro všechny (aby všichni občané měli stálý a stejný přístup ke vzdělání tak, aby se mohli aktivně podílet na tvorbě společnosti).
2. Myšlenka: Více investic do lidských zdrojů (jedná se financování vzdělávání, a to z prostředků EU, pro kterou jsou vzdělání lidé významnou součástí)
3. Myšlenka: Inovace ve vzdělávání (aby učební metody byly postaveny a přizpůsobeny tak, aby se staly každodenní součástí lidského života)
4. Myšlenka: Oceňování učení (cílem je lepší podíl a uchopení hodnocení vzdělávání zejména ve formální a neformální rovině a to tak, aby se dosáhlo zlepšení výsledků)
5. Myšlenka: Nová koncepce poradenství (najít takový způsob, aby se všichni občané dostali k takovým informacím ohledně vzdělávání se, které jim následně zaručí lepší a bezproblémovější fungování na trhu práce i v jiných oblastech)
6. Myšlenka: Přiblížit učení domovu (aby lidé, kteří se chtějí celoživotního vzdělávání účastnit nemuseli daleko dojíždět, aby měli lépe místo zpřístupněné).

Memorandum (2000) též jednalo o výhodách e-Learningu jako o formě, která je díky vyspělým technologiím poměrně přístupná širokému obyvatelstvu.

6.1.4 Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – tzv. Bílá kniha

Bílá kniha neboli národní program rozvoje (2001) je stěžejní dokument pro vzdělávání v České republice. V úvodu této knihy jsou stanoveny vzdělávací cíle a vzdělávací principy, proměny společnosti a principy vzdělávací politiky, řízení a financování vzdělávací soustavy v nových podmínkách, prognóza kvalitního vývoje vzdělávací soustavy a Evropská a mezinárodní spolupráce ve vzdělávání. Dále se kniha věnuje problematice předškolního, základního a středního vzdělávání, terciálního vzdělávání a v neposlední řadě vzdělávání dospělých. Hned v úvodu této kapitoly se uvádí, že v současné době patří k velkým trendům ve vzdělávání rychlý rozvoj a vzdělávání dospělých. Píše se zde o rozmanitých životních podmínkách dospělých, kteří se snaží uspokojit své zájmy v produktivním věku. Dále se zde uvádí, že s měnící se strukturou společnosti, a to hlavně v oblasti přeskupení struktur zaměstnanosti, se zvyšuje aktivní účast dospělých na vzdělávání, a to z vlastní iniciativy. Cílem této iniciativy dospělých je snaha o zlepšení svých životních podmínek ve společnosti. Dle prognóz uvedených v této knize (Bílá kniha, 2001) se podíl dospělých na sebevzdělávání bude zvyšovat. Proto se rozhodující soudobou koncepcí vzdělávání stala koncepce celoživotního vzdělávání. Jak se v této knize uvádí, pokud chce člověk obstát v současné společnosti musí se neustále rozvíjet a vzdělávat, tudíž je celoživotní vzdělávání neodmyslitelnou součástí dnešní společnosti.

Vzdělávání dospělých poskytují nejrůznější instituce, státní i nestátní. Kromě státních a nestátních středních nebo vysokých škol do vzdělávání dospělých patří i nepovinné kvalifikační a rekvalifikační vzdělávání (Bílá kniha, 2001). V Bílé knize (2001) se dále uvádí, že v porovnání s ostatními zeměmi se v ČR vzdělávání dospělých rozvíjí pomaleji a má tendence se v posledních letech i zastavovat. Jako důvod je uvedeno, že asi jen zhruba čtvrtina podniků zařazuje vzdělávání do své zaměstnanecké politiky, ostatní firmy na tuto oblast neberou zřetel. Je to dáno i tím, že oproti dalším evropským zemím ekonomika českých podniků není až tak vysoká a většině firem chybí na financování vzdělávání zaměstnanců peníze. Dle Bílé knihy (2001) by se měla aktivita podniků v tomto směru zvýšit, jinak hrozí zaostalost oproti ostatním evropským zemím.

Dále se Bílá kniha (2001) věnuje klíčovým otázkám vzdělávání dospělých a jejich řešení. Celou tuto oblast shrnuje do tří zásadních problémů a zároveň uvádí, že právě v těchto oblastech je nutné vzdělávání dospělých rozvíjet. Jedná se o kompetence, které jsou z velké části neobjasněné, za druhé neexistující nebo neúčinná motivace a za třetí neexistence mechanismu systémového rozvoje.

Ke kompetencím jako problém uvádí odpovědnost aktérů, kteří ovlivňují rozvoj vzdělávání dospělých. Dle Bílé knihy (2001) se jedná o velmi malý zájem ze strany institucí, které by se tomuto problému měly věnovat, a tudíž se jedná spíše o spontánní rozvoj bez vlivu státu a tím pádem má charakter nedostatečný. Uvádí se, že se zatím neprojeví trendy, které v Evropě ve vzdělávání dospělých panují. Proto je navrženo, aby byl vypracován právní rámec pro vzdělávání dospělých, který by měl upravovat otázky pravomoci aktérů, kteří jsou za vzdělávání dospělých zodpovědní, měla by se upravit pravidla financování, finanční a nefinanční pobídky a v neposlední řadě mechanismy zajišťování kvality (akreditace, certifikace).

Co se týče problému motivace, tak Bílá kniha (2001) uvádí, že neexistují účinné stimuly, které by vzdělávání dospělých podpořily. Ukazuje se velká pasivita státu. Zásadním stimulem by měly být finanční a nefinanční pobídky ze strany státu tak, aby se jedinci mohli sami rozhodovat, zda vzdělávání využijí nebo nevyužijí. Cílovou skupinou těchto finančních pobídek by měli být zaměstnavatelé, uchazeči o zaměstnání, poskytovatelé vzdělávání, jednotlivci a specifické cílové skupiny.

Třetím hlavním problémem v oblasti vzdělávání dospělých, jak již bylo zmíněno dle Bílé knihy (2001), je problém mechanismů systémového rozvoje dospělých. Právě neexistence mechanismů v této oblasti způsobuje nedostatek kvality, chybějící systém certifikace vzdělávání dospělých, zaostávání monitoringu. Což pochopitelně znesnadňuje orientaci v nabídce vzdělávání dospělých. Proto je navrženo, aby příslušné kompetence zajistil orgán, který je za vzdělávání dospělých zodpovědný. Další návrh na zlepšení výše zmíněné situace je zdokonalení certifikace výstupů, které by mělo zlepšit orientaci ve vzdělávání. Měla by být zlepšena i informovanost v podobě informačních systémů.

Bílá kniha (2001) též poukazuje na dílčí problém, a to vzdělávání při zaměstnání, které není většinou zaměstnavatelů podporováno, tím pádem dochází ke snížení počtu dospělých, kteří by se rádi vzdělávali ve školách.

6.1.5 Strategie rozvoje lidských zdrojů v ČR (2003)

Na tomto dokumentu se podílelo Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dokument získal podporu Rady hospodářské a sociální dohody ČR. Jak se v tomto dokumentu uvádí, strategického přístupu je nutné v situacích, kde je třeba hledat a vybírat optimální cesty k dosažení

cílů. Jedná se především o rozvoj lidských zdrojů. Vzhledem k tomu, že dochází ke globalizaci, je nezbytně nutné se přizpůsobovat novým trendům a hledat vhodné cesty. V této Strategii z roku 2003 se uvádí, že záleží na každém jednotlivci, jak se bude po dokončení základního vzdělání dále rozvíjet, zda se bude nebo nebude chtít vzdělávat, tedy podstatnou roli hraje motivace. Proto strategie rozvoje lidských zdrojů musí být dobře srozumitelná, aby nedocházelo k tomu, že díky některým opatřením budou strategie nedobře pochopeny. Podstatou tohoto dokumentu je stanovení několika zásadních cílů vzhledem k české ekonomice:

„Cíl 1 - Nastolit celoživotní učení jako běžnou praxi

Cíl 2 - Připravit lidské zdroje v ČR na výzvy, které přináší informační a znalostní společnost, globální ekonomika, nezbytnost udržitelného rozvoje

Cíl 3 - Zvýšit mezinárodní konkurenceschopnost české ekonomiky a její přitažlivost pro investory

Cíl 4 - Zvýšit zaměstnatelnost pracovních sil a tím pozitivně ovlivnit zaměstnanost

Cíl 5 - Zlepšit využívání omezených zdrojů a mobilizaci nutných prostředků pro rozvoj lidských zdrojů“ (Strategie rozvoje lidských zdrojů v ČR 2003).

V této Strategii z roku 2003 se objevuje i pojem lidský kapitál, který se používá ve smyslu zásoby znalostí a dovedností ztělesněných v pracovní síle, jež jsou výsledkem vzdělávání a praxe a pracovní sílu zhodnocují.

V této Strategii (2003) je zdůrazněna důležitost vzdělávání dospělých ve smyslu konkurenceschopnosti i na světových trzích, uvádí se zde že vzdělávání dospělých je velmi důležité na všech úrovních, a tudíž je nezbytný rozvoj i celoživotního vzdělávání. Je nutná i součinnost zaměstnavatelů v podpoře vzdělávání zaměstnanců, jde totiž i o konkurenceschopnost na úrovni ekonomiky.

Hlavní myšlenkou tohoto dokumentu je, aby další vzdělávání bylo hlavním pilířem pro rozvoj a udržování zaměstnanosti. Proto je investice do rozvoje lidských zdrojů nezbytná a nutná.

6.1.6 Národní akční plán zaměstnanosti 2004–2006

K jeho schválení došlo 14. července 2004. Tento dokument se věnuje politice zaměstnanosti a hospodářskému růstu na území České republiky. Tato oblast velmi úzce souvisí a je propojena se vzděláváním dospělých.

„Vláda ČR má pro dané období následující priority:

- podporu hospodářského růstu a konkurenceschopnosti;
- zaměstnanost;
- reformu veřejných financí;
- udržitelný rozvoj“ (Národní akční plán zaměstnanosti na léta 2004–2006)

Další z priorit tohoto Plánu (2004-2006) je zvyšování flexibility trhu práce a zaměstnanosti. V tomto bodě je mimo jiné uvedeno, že mezi klíčové strukturální problémy patří nízká regionální a profesní mobilita.

Jak již bylo výše zmíněno, trh práce a vzdělávání spolu úzce souvisí, což je popsáno i v Národním akčním plánu zaměstnanosti pro ČR (2004-2006). Uvádí se zde, že by mělo docházet k odstraňování disproporcí v nabídce krajů ve vazbě na trh práce. Podpora je poskytována zejména těm oborům, ve kterých došlo v uplynulé roky k největším změnám. Dle Plánu byly odstraněny i překážky v legislativě, které bránily v celoživotním učení. To nemění nic na tom, že celoživotní učení se dále pohybuje spíše na alternativní úrovni a stále se hledají cesty k jeho rozvoji na úrovni státu. Jak uvádí Národní akční plán zaměstnanosti pro ČR (2004-2006), vzhledem i k dalším vlivům nelze očekávat pružné a rychlé změny.

Vzdělávání by mělo zlepšit produktivitu a kvalitu práce, konkurenceschopnost, a to díky znalostem a dovednostem bez ohledu na pohlaví, rasu, barvu pletí a neposlední řadě i lepší začlenění na trh práce. Jak uvádí Národní akční plán zaměstnanosti (2004-2006) kvalita práce přispěje ke zvýšení produktivity na trhu práce.

Výše zmíněné dokumenty jasně ukazují, jak je vzdělávání dospělých implementováno v současné společnosti, jak se vyvíjí a kam směřuje. Mezinárodní dokumenty jsou spíše obširněji pojaté a jejich cílem je pokrýt většinu států. Ty národní mají poté už své specifické cíle, které však vycházejí z uvedených obecných Mezinárodních dokumentů. Například v Hamburku byla široká a komplexní škála vzdělávání dospělých rozdělena do deseti tematických celků a v jednom z nich se píše, že jejím cílem je: Zlepšování podmínek a kvality vzdělávání dospělých. Do národních dokumentů je poté implementováno konkrétně například ve Strategii lidských zdrojů Nastolit celoživotní učení jako běžnou praxi.

Tyto dokumenty zde byly připomenuty proto, neboť v praktické části bakalářské práce jsou následně hlouběji analyzovány. Čtenář tak má konkrétní představu o významných aspektech a souvislostech tohoto tématu a získává povědomí, jak jsou strategické dokumenty, které

jsou přijímány na mezinárodní úrovni, začleněny do systému vzdělávání dospělých v České republice a jaký udávají směr právě tomuto charakteru vzdělávání.

7 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT

Na základě kvalitativní analýzy dokumentů, která proběhla nejprve kódováním dokumentů a poté systematickým rozdělením do kategorií bylo zjištěno, že všechny dokumenty mají pro vzdělávání velmi podobný základ. Všechny jsou postavené na rovnosti přístupu ke vzdělávání. Vzdělávání se snaží směřovat a posouvat do vyšších kategorií a podporovat jej v rámci národních politik. Což má velmi významný vliv zejména na finanční stránku.

Dokumenty, které jsem zvolila pro komparaci jsou blíže specifikovány v kapitole 6 této bakalářské práce a lze je rozdělit na národní, tedy ty, které se vztahují přímo pro Českou republiku a mezinárodní, tedy ty, které platí na celosvětovém měřítku. Jak již bylo zmíněno výše, ty mezinárodní jsou pojaty v širším kontextu, tedy tak, aby si je každý stát mohl aplikovat dle svých aktuálních potřeb a ty národní obsahují už konkrétní body a cíle pro příslušnou zemi.

Mezi ty mezinárodní patří: Světová deklarace práv pro všechny, Agenda pro budoucnost, Hamburská deklarace, Memorandum o celoživotním učení.

Mezi ty národní, tedy ty, které se vztahují přímo pro Českou republiku patří: Národní program rozvoje vzdělávání v České republice tzv. Bílá kniha, Strategie rozvoje lidských zdrojů v ČR, Národní akční plán zaměstnanosti.

Vývoj těchto dokumentů je ovlivněn i datem, kdy vznikaly.

Níže jsou uvedeny výsledky analýzy – kategorie s kódy, které se opakovaně v jednotlivých dokumentech objevovaly. Tato praktická část vycházela z teoretické částí. Všechny aspekty, a to jak ekonomické, tak politické i společenské jsou zásadními činiteli a hybateli ve vzdělávání dospělých.

Kódy byly rozděleny do následujících kategorií – jejich podrobný rozpis je součástí přílohy.

- Komplexní vzdělávání/ kvalita – ze všech dokumentů bylo patrné, že hlavním a stěžejním bodem ve vzdělávání je kvalita vzdělávání a její komplexnost. Že činitelé jsou si vědomi různorodosti vzdělávání v jednotlivých státech, mají však za cíl, aby vzdělávání probíhalo v nejvyšší možné kvalitě, jakou podmínky jednotlivých států umožňují. Cílem je aby i vzdělávání bylo pro jeho účastníky přínosné a efektivní. Aby byla zajištěna dostupnost informací, které lidé ke svému sebezdokonalování potřebují. Na tuto část míří hlavně mezinárodní dokumenty, které jsou pojaty obsírněji. Zejména se pak jedná o Světovou deklaraci vzdělávání pro všechny nebo Agendu

pro budoucnost. Národní dokumenty pro Českou republiku poté hovoří více specificky jako například Bílá kniha (2001), která tyto body vyjmenovává v konkrétních krocích a bodech a zdůrazňuje vzdělávání dospělých, které vede k dosažení stupně vzdělávání a jmenuje také konkrétní jak: ve státních i nestátních institucích jako šanci pro ty, kteří se z nějakého důvodu nevzdělávali dříve. Mluví se zde o mechanismech zajišťování kvality, akreditace, certifikace a dalších aspektů vzdělávání dospělých. Všechny dokumenty si dávají jak za současný, tak za budoucí cíl zlepšení podmínek vzdělávání a hovoří o konkrétních opatřeních (přijetí legislativy) apod.

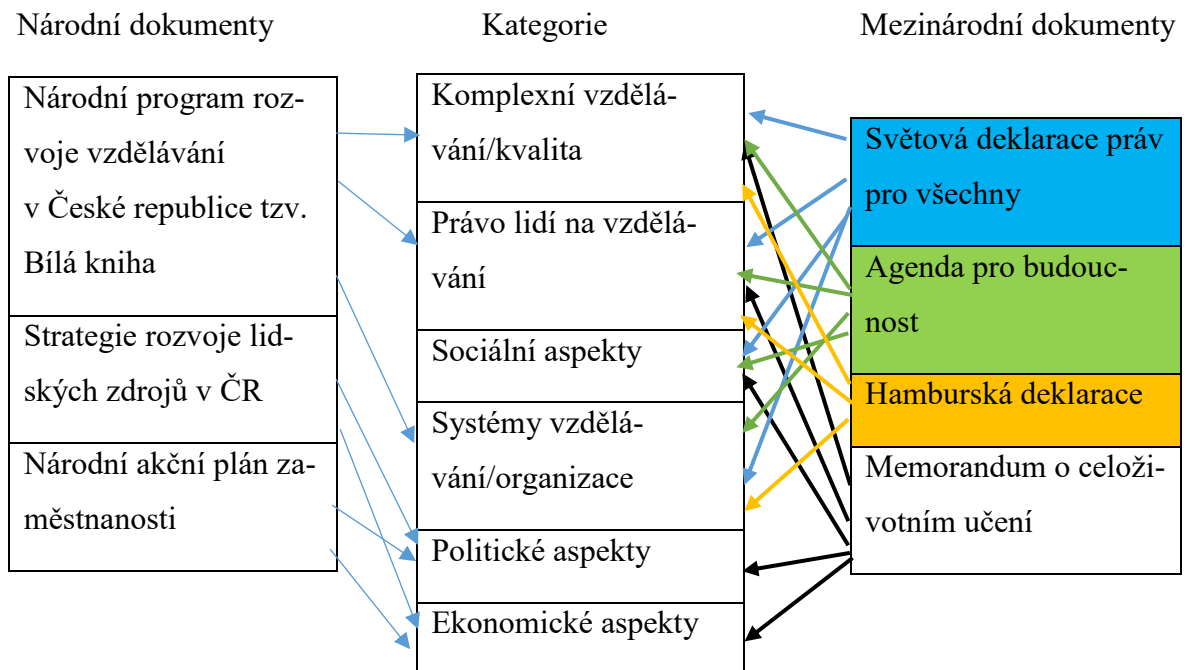
- Právo lidí na vzdělávání – z hlediska Mezinárodních dokumentů se jedná o základní bod, který by se laikovi mohl zdát jako vzletné prohlášení. Je to však velmi důležitý bod, kde právě v mezinárodních dokumentech je zakotveno, že všichni lidé bez rozdílu pohlaví, věku, barvy pleti, rasy, mají právo na vzdělání. Z hlediska historického se jedná o zlomový okamžik, kdy právě v mezinárodních dokumentech je explicitně řečeno, že i ženy se mají právo vzdělávat (Světová deklarace vzdělávání pro všechny). V národních dokumentech pro Českou republiku je právo na vzdělání zahrnuto v Listině základních práv a svobod. Z analýzy je patrné, že je celosvětová snaha, aby ke vzdělávání měli přístup všichni a nedocházelo k jeho upírání. Proto se ve všech mezinárodních dokumentech dočteme, a to hned v několika částech, že každý má právo na vzdělávání doplněné výzvou rozšíření vzdělávání obyvatelstva.
- Sociální aspekty – je pojato na principu zvyšující se životní úrovně, hodnot a potřeb člověka. V mezinárodních dokumentech jsou si činitelé vědomi faktu, že každý člověk má svoje hodnoty a cíle a ty může zvyšovat právě díky vzdělání. Například Agenda pro budoucnost uvádí motivaci ke vzdělávání jako nástroj k zavedení celosvětového míru. Též bere v potaz prostředí, zdraví populace, problematiku rodin, reprodukční cyklus. Mezinárodní dokumenty apelují hlavně na zvýšení životní úrovně, a to díky vzdělávání se. Jako motivační činitel uvádí například výhledy do budoucna. Hlavním smyslem dokumentů je vliv vzdělávání na jedince, tedy shrnuto, vzdělání každému přinese lepší budoucnost.
- Systémy vzdělávání/organizace – jedná se o snahu uchopit vzdělávání systematickým způsobem, tedy uceleně. Jde zejména o vhodnost zvolených metod učení, propojenost vzdělávacího systému – myšleno ze strany organizací, a to jak národních, tak mezinárodních, o jejich vzájemnou spolupráci a propojenost (právnícké subjekty, ekonomické, státní, nestátní a mezinárodní). Aby vzdělávací systém byl jeden velký

ucelený komplex, ve kterém se uplatní každý jedinec a pomocí něhož se bude moci rozvíjet i stát. Uvádí se, že samotné organizace by měly být motivačním činitelem a hybatelem pro každého jedince, aby mu byly otevřeny brány ke vzdělávání. O motivaci a propojenosti organizací mluví též Bílá kniha (2001), která je považována jako stěžejní dokument pro vzdělávání v České republice. Motivace je považována jako problém, a to právě v neexistenci pobídkových mechanismů, které by rozvoj vzdělávání dospělých účinně stimulovaly. Neexistence těchto stimulačních mechanismů v České republice snižuje kvalitu vzdělávání dospělých. Je znesnadněna orientace v nabídce vzdělávání. Jak uvádí Bílá kniha (2001), tak celou oblast vzdělávání dospělých by zlepšilo zdokonalení infrastruktury včetně podpůrných systémů (informační systémy).

- Politické aspekty – do této kategorie patří hlavně financování, reformy, vztahy mezi státy, a to včetně odpovědnosti státu za vzdělávání. Pro Českou republiku toto zajišťuje dokument Národní akční plán zaměstnanosti, který má na starosti reformu veřejných financí a jejich udržitelný rozvoj. V mezinárodních dokumentech se otázka financí řeší též financováním skupin, organizací, komunit (Agenda pro Budoucnost) a hledají se cesty, jak financovat vzdělávání efektivně a návratně (skrze ekonomickou produktivitu jedince).
- Ekonomické aspekty – jedná se zejména o návratnost peněz do rozpočtu státu a koloběhu ekonomiky. Kde cílem je ekonomicky aktivní jedinec, který díky vzdělání nebo vzdělávání se přispívá do rozpočtu státu svojí aktivitou v politickém trhu (zaměstnání). Toto téma bylo hlavním bodem na Memorandu v Lisabonu v roce 2000. Kdy po jeho schválení tento dokument přišel v platnost. Bylo zde řečeno, i do Memoranda explicitně napsáno, že úspěšný přechod k ekonomice zajistí jediné společnost založená na znalostech.

Schéma provázanosti jednotlivých kategorií

Níže uvedené schéma ukazuje propojenost jednotlivých kategorií s dokumenty národními i mezinárodními.

Ze schématu je patrná obsahová odlišnost národních a mezinárodních dokumentů. Mezinárodní dokumenty zpracovávají problematiku vzdělávání komplexněji než ty národní. U mezinárodních dokumentů lze spatřit obsahově více kategorií. Jak je patrné, mezinárodní dokumenty jsou obsahově rozloženy do více kategorií. Kdežto dokumenty národní jsou zredukovány povětšinou na ekonomické aspekty.

Kategorie, která není v národních dokumentech pro ČR obsažena vůbec je kategorií sociální aspekty. S touto kategorií (sociální aspekty) se nejvíce setkáváme u mezinárodního dokumentu Agenda pro budoucnost, která je nejvíce na sociální aspekty zaměřená. Na úrovni národní, jak ukazuje schéma, se vzdělávání rozvíjí ekonomickým směrem a sociální aspekt byl zcela vypuštěn.

Co je zajímavé a na co bych ráda poukázala je fakt, že mezinárodní dokument Memorandum o celoživotním učení z roku 2000 vede kategorií sociální aspekty stále v patrnosti, kdežto Národní akční plán zaměstnanosti pro ČR, který vyšel dokonce ještě později, a to v letech 2004–2006, bere v potaz pouze ekonomické a politické aspekty vzdělávání dospělých.

Do soudobých teorií se promítla z historického hlediska myšlenka vzdělávání pro všechny. Tato myšlenka je v současnosti jednou z nosných myšlenek ve vzdělávání v ČR a objevila se už v roce 1990 ve Světové deklaraci vzdělávání pro všechny. Dále se do vzdělávání promítá motivace, flexibilita a pružnost, ve smyslu přizpůsobit se studentovi – tuto přineslo zejména Memorandum o celoživotním učení v roce 2000 v Lisabonu. Přinášejí je též i současné směry v pedagogice (Kognitivní psychologické učení, Personalistická teorie). Začala se více používat i technologie, čímž se zase vzdělávání přiblížilo a přizpůsobilo potřebám vzdělávání dospělých (Technologické teorie). Soudobé teorie již berou studenty osobnostně jako celek a snaží se najít silné stránky každé osobnosti, což vychází ze Spiritualistické teorie, tato myšlenka je velmi zdůrazňována v Memorandu o celoživotním učení.

Na co dokumenty apelují a o co se snaží je maximální možná propojenost organizací, jejich spolupráce v rámci vzdělávání. Na to apeluje už Agenda pro budoucnost, vyzývá, aby i nově přicházející poznatky a soudobé vzdělávací teorie mohly být více propojeny a nebyly brány každá samostatně, ale aby byly vnímány jako jeden celek.

Z toho plyne, že poznatky a prohlášení z dokumentů jsou aplikovány a přejímány do soudobých teorií a v rámci praxe vzdělávání dospělých se používají, však některé na svoji aplikaci do praxe teprve čekají.

Z celé analýzy a interpretace dokumentů je zřejmé, že historický koncept vzdělávání se neustále mění, a to, jak již bylo zmíněno, s potřebami společnosti. A všichni aktéři daného procesu se na toto snaží reagovat. Otázkou do budoucna však zůstává a zřejmě asi zůstane charakter dalšího vývoje společnosti. Stagnace v tomto odvětví vzdělanostní kultivace není totiž možná a ani žádoucí. Informace a pružnost tohoto systému vždy budou mít zásadní vliv na vývoj celé společnosti, a to v jakémkoliv státu.

Dalo by se tedy říci, že vzdělávání a jeho cíle se velmi mění s dobou. V jeho prvopočátcích šlo hlavně a zejména o vzdělávání samotné, tedy o zvýšení znalostí a o blahé cíle lidstva. S tím, jak se doba mění a vyvíjí se dá říci, že vzdělávání dospělých má spíše ekonomický podtext. Už od prvopočátků cílem vzdělávání bylo zvýšení životní úrovně člověka, rodin a celého státu. Trend dnešní doby ve vzdělávání dospělých směřuje primárně spíše za tímto ekonomickým hlediskem státu.

8 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Z analýzy a interpretace dat vyplynulo, že vzdělávání se neustále vyvíjí a přizpůsobuje se potřebám doby a snaží se, aby se každý jedinec přizpůsobil též. Tedy se konají shromáždění na národní nebo mezinárodní úrovni s cílem najít cestu, jak toho dosáhnout. Vláda se poté i společně s dalšími cíly snaží o implementaci těchto postupů do dokumentů tak, aby tyto cíle mohlo být dosaženo. Vzdělávání vždy mělo i z hlediska historického svoji hodnotu a váhu, však stále by mělo sloužit zejména občanům a nemělo by být bráno jako další ziskový sektor. I když je třeba, aby ekonomika státu stále rostla. Vzdělávání k tomu může velmi snadno pomoci, nemělo by však být pouze hlavním pilířem k dosahování ekonomických cílů a prosperit. Bylo by dobré, aby i národní dokumenty zaměřené na vzdělávání dospělých braly v potaz sociální aspekty vzdělávání a lidé vnímali, že vzdělání je tu hlavně pro ně, oni že jsou součástí státu a tyto procesy budou přínosem pro všechny (jak pro člověka, tak pro stát). Člověk by měl dostat možnost rozvíjet se a vzdělávat i pro své vlastní blaho a potěšení, tak jak tomu bylo i v dobách minulých, a to by mělo být zakotveno a ošetřeno i ve strategických dokumentech. Ne každý člověk má dispozice se umístit v této oblasti na horních příčkách a i na ně musí být myšleno. Vzdělávání dospělých by mohlo být více zohledněno směrem k pracovní době s tím, že nebude krácena mzda. Konkrétně, když dospělý prokáže, že je studentem příslušné Univerzity, automaticky by mu mohla být snížena pracovní doba z 8 hodin na 6, aby měl více prostoru se vzdělávání věnovat. Protože stále platí, že dospělý člověk je zatížen nejenom prací, ale též např. rodinou, tak aby mohl studovat, tak všechny tyto faktory musí efektivně spojit dohromady.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce pojednává o konceptu vzdělávání dospělých v jeho historickém kontextu. V první části práce jsou charakterizovány základní pojmy, dále je uvedena problematika vzdělávání v současné době, její formy a metody včetně historického vývoje tohoto fenoménu. Dále je zde jasně odpovězeno na otázky *Jak jsou mezinárodní dokumenty implementovány do českých národních dokumentů? Jak se vyvíjel obraz vzdělávání dospělých ve strategických dokumentech?*

V druhé – praktické části této práce, která je postavena na kvalitativní analýze dokumentů, jsou uvedeny strategické dokumenty, o které se tato bakalářská práce opírá. Jsou vymezeny hlavní oblasti (kategorie), které vyplynuly z kódování dokumentů a je odpovězeno na hlavní výzkumnou otázku *Jaký je význam vzdělávání v jednotlivých dokumentech?*

Je zřejmé, že vzdělávání se vyvíjelo a vyvíjí se změnami a potřebami společnosti. Z historického hlediska se jednalo o prohlubování znalostí pro blaho společnosti a získání větší prestiže ve společnosti. Z hlediska moderní doby nabralo vzdělávání jiný charakter, a to pojetí člověka z ekonomického hlediska, jako pracovní síly, prostředku, aby každý jedinec byl co nejvíce aktivní na pracovním trhu, což s sebou nese i ekonomický přínos pro stát. V roce 2001, kdy byla vydána Bílá kniha, tedy velmi stěžejní dokument pro vzdělávání všech cílových skupin, se vzdělávání na území České republiky velmi proměnilo. Na prahu tisíciletí šlo o propojení systémů, efektivity, metod a všech těchto částí do jednoho bodu. Nyní se hledají cesty, aby se každý dospělý jedinec mohl vzdělávat a neustále zvyšovat svoji ekonomickou aktivitu.

Jednotlivé poznatky byly zakomponovány i do soudobých teorií vzdělávání a některé z nich se již aktivně uplatňují (vzdělávání pro všechny bez ohledu barvy pleti, národnosti apod.), zdůrazněno ve Světové deklaraci vzdělávání pro všechny. Snaha dospělé jedince motivovat a zároveň se jim přizpůsobit, aby mohli studovat, aby vzdělávání pro dospělé bylo flexibilní a pružné (Memorandum o celoživotním učení).

Lze konstatovat, že vzdělávání dospělých je a bude vždycky žádoucím faktorem a společnost se jim bude snažit v tomto vyjít vstříc a bude přizpůsobovat podmínky tak, aby se vzdělávat mohli. Bude hledat takové formy, aby se mohli co nejlépe uplatnit na trhu práce a tím byli i ekonomicky prospěšní celé společnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BERNARD, Yves. Soudové teorie vzdělávání. Praha: Portál, 1998, 248 s. ISBN 80-7178-216-5.

DVOŘÁKOVÁ, M., & Šerák, M. (2016). Andragogika a vzdělávání dospělých: vybrané kapitoly. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy.

GIGALOVÁ, Veronika. *Dospělý jedinec v hypermoderní společnosti*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, 96 s. Monografie. ISBN 978-80-244-4809-1.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum, Praha: Portál, 2005, 405 s. ISBN 80-736-040-2

KOPECKÝ, M. (2013). Vzdělávání dospělých mezi politikou, ekonomikou a vědou: politika vzdělávání a učení se dospělých v éře globálního kapitalismu. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy.

MUŽÍK, Jaroslav. *Profesní vzdělávání dospělých*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 263 s. Vzdělávání dospělých. ISBN 978-80-7357-738-4.

PALÁN, Zdeněk a Ladislav RÝZNAR. *Vzdělávání dospělých a Evropa*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2000, 127 s. ISBN 80-7041-879-6.

PAVLÍK Oldřich, KOHOUT Karel, CHALOUPKA Luboš, Vzdělávání dospělých. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1997, ISBN 978-80-200-1680-5

PLAMÍNEK, Jiří. Vzdělávání dospělých: průvodce pro lektory, účastníky a zadavatele. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3235-0.

RABUŠICOVÁ, M., & Rabušic, L. (2008). Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice. Brno: Masarykova univerzita.

ŠVARŤÍČEK, R., & Šed'ová, K. (2014). Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách (Vyd. 2). Praha: Portál.

VETEŠKA, Jaroslav a Tereza VACÍNOVÁ. *Aktuální otázky vzdělávání dospělých: andragogika na prahu 21. století*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011, 208 s. ISBN 978-80-7452-012-9.

VYHNÁNKOVÁ, Kateřina. *Vzdělávání dospělých v České republice a Evropské unii*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007, 136 s. ISBN 978-80-86723-46-4.

STRATEGICKÉ DOKUMENTY

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Bílá kniha. Praha. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy 2001, ISBN 80-211-0372-8

Světová deklarace vzdělávání pro všechny

Agenda pro budoucnost

Memorandum o celoživotním učení

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – tzv. Bílá kniha

Strategie rozvoje lidských zdrojů v ČR (2003)

Národní akční plán zaměstnanosti 2004–2006

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHY

8.1.1 Světová deklarace pro všechny

Před více než 40 lety, národy světa spojené Mezinárodní deklarací lidských práv, zdůraznily, že „každý má právo na vzdělání“. **ZAKOTVENÍ VZDĚLÁVÁNÍ JAKO PRÁVO ČLOVĚKA** Navzdory značným snahám zemí celého světa o zajištění práva na vzdělání pro všechny, přetrvávají tyto skutečnosti:

- Více než 100 milionů dětí, včetně 60 milionů dívek, nemá přístup k základnímu vzdělání;
- Více než 960 milionů dospělých, z nich dvě třetiny žen, je negramotných a funkční negramotnost je významným problémem ve všech zemích, průmyslových i rozvojových; **NUTNOST VZDĚLÁVÁNÍ**
- Více než třetina všech dospělých světa nemá přístup k tištěným vzdělávacím materiálům, novým dovednostem a technologiím, které by mohli zlepšit kvalitu jejich života a pomoci jim přetvořit a adaptovat se na sociální a kulturní změny; a **NEDOSTUPNOST VZDĚLÁVÁNÍ**
- Více než 100 milionům dětí a bezpočtu dospělým se nepodařilo dokončit základní vzdělávací programy, miliony dalších školy navštěvovalo, ale nedostalo se jim základních znalostí a dovedností. **NEDOSTATEČNÉ VZDĚLÁNÍ**

Ve stejné době čelí celý svět odrazujícím problémům, především: vzrůstajícímu břemenu dluhů, hrozbě ekonomické stagnace a úpadku, rychlému růstu populace, zvětšující se ekonomické nerovnosti mezi a uvnitř států, válce, okupaci, občanskému boji, násilnému zločinu, smrtím milionů dětí, kterým bylo možno předejít a rozšířené devastaci životního prostředí.

ŽIVOTNÍ SITUACE.

Zatímco nedostatek základního vzdělání značného procenta populace **MNOŽSTVÍ LIDÍ SE ZÁKLADNÍM VZDĚLÁNÍM** zabraňuje společností účelně a razantně proti těmto problémům vystupovat **ŘEŠENÍ KRIZE VE VZDĚLÁNÍ**, tyto problémy si vynucují snahy uspokojit základní vzdělávací potřeby. **NUTNOST ŘEŠIT VZDĚLÁVÁNÍ**

V 80. letech vedly tyto problémy ke značnému zpoždění základního vzdělávání v nejméně rozvinutých zemích **FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ MNOŽSTVÍ VZDĚLÁVÁNÍ**. V některých dalších zemích ekonomický růst dovolil financovat rozvoj vzdělávání **FAKTORY, KTERÉ**

PŘISPÍVAJÍ K ROZVOJI VZDĚLÁVÁNÍ, ale přesto zůstalo mnoho milionů lidí v chudobě a bez vzdělání nebo zcela negramotných **FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ MNOŽSTVÍ VZDĚLÁVÁNÍ**. Také v některých průmyslových zemích vedlo omezení vládních výdajů v 80. letech ke zhoršení vzdělávání **FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ MNOŽSTVÍ VZDĚLÁVÁNÍ**.

Nyní také stojí svět na prahu nového století se všemi jeho přísliby a možnostmi **FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ROZVOJ VZDĚLÁVÁNÍ**. Dnes tu máme opravdový pokrok v mírové a širší spolupráci mezi národy **PŘEDÁVÁNÍ SI ZKUŠENOSTÍ A INFORMACÍ V OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ**. Dnes se realizují základní práva a zlepšuje se postavení žen **FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ MNOŽSTVÍ VZDĚLÁVÁNÍ**. Dnes jsme svědky mnoha užitečných vědeckých a kulturních výdobytků **MOŽNOSTI ROZŠÍŘUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ**. Dnes je po celém světě dostupné prudce vzrůstající množství informací **ŠÍŘENÍ INFORMACÍ**, mnohé z nich důležité k přežití a základnímu standardu bytí **ZVYŠUJÍCÍ SE ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ**, které je mnohokrát větší než množství dostupné jen před několika lety a rychlost tohoto růstu stoupá. Ty zahrnují informace vedoucí k získání znalostí **VLIV VZDĚLÁNÍ NA ZVÝŠENÍ ŽIVOTNÍ ÚROVNĚ** zhodnocujících život - nebo učení jak se učit **NUTNOST VZDĚLÁVÁNÍ SE**. Když se důležitá informace spojí s dalším moderním postupem **PROPOJENÍ INFORMACÍ S PRAKTICKÝMI ZKUŠENOSTMI** - s naší novou schopností komunikovat, dostavuje se komplexní efekt.

Tyto nové snahy, kombinované s rozšiřujícími **POZNATKY A ZKUŠENOSTI** se zkušenostmi z reform, inovací, výzkumů **KOMPLEXNÍ VZDĚLÁVÁNÍ** a pozoruhodných vzdělávacích postupů z mnoha zemí **RŮZNORODOST VZDĚLÁVÁNÍ**, vytvářejí cíl - „základní vzdělání pro všechny“ **DOSTUPNOST VZDĚLÁVÁNÍ**, poprvé v historii, cíl dosažitelný.

Proto my, účastníci Světové konference o vzdělání pro všechny shromáždění v Jomtienu, Thajsku, 5 - 9 března 1990:

Máme na paměti, Že vzdělání je základním právem všech lidí **PŘÁVO LIDÍ NA VZDĚLÁVÁNÍ**, mužů i žen **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ**, každého věku

VZDĚLÁVÁNÍ BEZ OMEZENÍ VĚKU, celého světa VZDĚLÁVAT SE MOHOU VŠICHNI LIDÉ.

Chápeme, že vzdělání může pomoci zajistit bezpečnější, zdravější a k životnímu prostředí šetrnější svět Vliv VZDĚLÁVÁNÍ NA ŽIVOTNÍ PODMÍNKY a zároveň přispět k sociálnímu, ekonomickému a kulturnímu rozvoji, toleranci a mezinárodní spolupráci.

Víme, že vzdělání je nezbytný klíč k osobnímu a sociálnímu zdokonalení ZVÝŠENÍ ŽIVOTNÍ ÚROVNĚ, ačkoliv samotné není dostačující podmínkou MOTIVACE.

Zjistili jsme, že tradiční znalosti a místní kulturní dědictví PŘEDÁVÁNÍ TRADIC mají svou hodnotu a platnost a schopnost definovat a podporovat rozvoj Vliv NA VZDĚLÁVÁNÍ.

Uvědomili jsme si, že všeobecně má současné zajištění vzdělání vážné nedostatky NEDOSTATKY VE VZDĚLÁVÁNÍ, musí být bráno seriózněji ÚROVEŇ VZDĚLÁVÁNÍ, musí být všestranně dostupné DOSTUPNOST a také kvalita musí být zlepšena ZLEPŠENÍ KVALITY.

Zjistili jsme, že dobré základní vzdělání je nezbytné pro posílení dalších stupňů vzdělání NÁVAZNOST VZDĚLÁVÁNÍ, vědecké a technické KOMPLEXNOST gramotnosti a kapacity MNOŽSTVÍ a zároveň tedy i k sebevědomému rozvoji ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ.

Zjistili jsme nezbytnost dát současné a přicházející generaci rozšířenou vizi MOTIVACE a znovuobnovit závazek k základnímu vzdělání NUTNOST ROZŠÍŘIT VZDĚLÁVÁNÍ, abychom tak určili měřítko i komplexnost výzvy.

a vyhlášíme

Světovou deklaraci vzdělání pro všechny: Uspokojení základních vzdělávacích potřeb

Vzdělání pro všechny: Účel

Článek 1: Uspokojení základních vzdělávacích potřeb

Každý člověk - děti, mladí i dospělí **VZDĚLÁVÁNÍ PRO VŠECHNY** - bude mít prospěch z možností, které nabízí vzdělání **MOŽNOST VZDĚLÁVAT SE** a které budou vytvořené uspokojením základních vzdělávacích potřeb **ZÁKLADNÍ HRANICE VZDĚLÁVÁNÍ**. Tyto potřeby zahrnují jak základní vzdělávací nástroje (gramotnost, ústní vyjadřování, počítání, řešení problémů) **PROSTŘEDKY VZDĚLÁVÁNÍ** tak i základní výukový obsah (znalosti, dovednosti, hodnoty, postoje) **CÍLE VZDĚLÁVÁNÍ** jež jsou potřebné pro přežití lidských bytostí **NUTNOST ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁNÍ**, k plnému rozvoji jejich schopností, k důstojnému životu a práci **ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ**, k plné účasti na rozvoji, ke zlepšení kvalit životů, ke kompetentnímu rozhodování **ZVYŠOVÁNÍ ŽIVOTNÍ ÚROVNĚ** a k dalšímu učení se. Možnosti základních vzdělávacích potřeb a způsob jakým by měly být uspokojeny **ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ A JEHO MOŽNOSTI** se liší v každé zemi a kultuře a nevyhnutelně se mění i v čase **ROZDÍLNOST PROSTŘEDÍ**.

- Uspokojení těchto potřeb zplnomocňuje jednotlivce každé společnosti **KOMPETENCE JEDINCE VE SPOLEČNOSTI DÍKY VZDĚLÁVÁNÍ** a dává mu odpovědnost respektovat a stavět společné kulturní, jazykové a duchovní dědictví **ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ DÍKY VZDĚLÁNÍ**, prosazovat vzdělávání ostatních, podporovat záležitosti sociální spravedlnosti, dosáhnout ochrany životního prostředí, **VLIV VZDĚLÁVÁNÍ NA ŽIVOT JEDINCE VE SPOLEČNOSTI** být tolerantní k sociálním, politickým a náboženským systémům **ROZVÍJENÍ VLASTNOSTÍ DÍKY VZDĚLÁVÁNÍ**, které se liší od jejich vlastního **TOLERANCE**, zajišťovat dodržování společných lidských práv a hodnot **RESPEKT** a pracovat na míru mezi národy a solidárnosti **VNÍMÁNÍ OSTATNÍCH** ve vzájemně na sobě závislém světě.
- Dalším neméně důležitým cílem ve vývoji vzdělání je přenos a rozšíření společných kulturních a morálních hodnot **ROZVOJ HODNOT ČLOVĚKA DÍKY VZDĚLÁVÁNÍ**. V těchto hodnotách nachází každý jedinec i společnost svou identitu a cenu **ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ**.

- Základní vzdělání není cílem samo o sobě **VÝŠŠÍ HODNOTY NEŽ SAMOTNÉ VZDĚLÁVÁNÍ**. Je základem celoživotnímu učení a rozvoji života **CELOŽIVONÍ ÚČENÍ SE**, na kterém mohou země systematicky stavět další úrovně a typy vzdělávání a výchovy **HLEDÁNÍ DALŠÍCH FOREM VZDĚLÁVÁNÍ**.

Vzdělání pro všechny: Rozšířená vize a znovuobnovený závazek

Článek 2: Formování vize

Dodávat základní vzdělání všem vyžaduje více než znovuzavázání se k základnímu vzdělání v jeho současné podobě **NUTNOST ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ**. To, co je potřeba, je „rozšířená vize,,“, které překračuje úroveň nynějšího východiska **VÝHLEDY DO BUDOUCNA**, struktury institucí, kurikula i tradiční systémy **ÚPRAVY V SYSTÉMECH VZDĚLÁVÁNÍ** předávání vzdělání a současně je třeba stavět na těch nejlepších současných zkušenostech **VÝCHÁZET ZE ZKUŠENOSTÍ**. Dnešní nové možnosti jsou výsledkem sbližování díky vzrůstajícímu množství informací **DOSTUPNOST INFORMACÍ** a nebývalé schopnosti komunikovat **PŘEDÁVÁNÍ INFORMACÍ**. Musíme se jich zhostit s tvořivostí a odhodlaností zvýšit efektivnost **MOTIVACE**.

Jak je upřesněno v člancích 3 - 7, tato rozšířená představa obsahuje:

- všestranný přístup a podporování spravedlivých požadavků
- zaměření na učení se
- rozšíření prostředků a sféry základního vzdělání
- zvětšení prostředí pro učení se
- posílení partnerství **PODMÍNKY PRO VZDĚLÁVÁNÍ**

Realizace a zmocnění se obrovského potenciálu lidského pokroku je podmínkou **ROZVOJ LIDSKÉHO POTENCIÁLU**, která umožní lidem získávat **MOŽNOST ZÍSKÁNÍ VZDĚLÁNÍ** vzdělání a začít klepat na dveře neustále se rozšiřujícím znalostem **MOŽNOSTI ZÍSKÁVÁNÍ NOVÝCH ZNALOSTÍ** a novým prostředkům, které umožňují se o tyto znalosti podělit **MOŽNOST UPLATNĚNÍ ZNALOSTÍ**.

Článek 3: Zobecnění přístupu a podpora spravedlivosti

1. Základní vzdělání by mělo být poskytnuto všem dětem, mládeži i dospělým **ROVNÝ PŘÍSTUP KE VZDĚLÁNÍ**. Kvalita základního vzdělávání by měla být zlepšena **ÚROVEŇ ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁNÍ** a měla by být zavedena důsledná opatření k potlačení nerovnosti **NEROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ**.
2. Všem dětem, mládeži i dospělým musí být umožněno získat a udržet si vhodnou úroveň vzdělávání **UDRŽENÍ VHODNÉ ÚROVNĚ VZDĚLÁVÁNÍ** tak, aby základní vzdělání bylo spravedlivé **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ**.
3. Nejnáléhavější záležitostí je zajištění přístupu **PŘÍSTUP KE VZDĚLÁVÁNÍ** ke vzdělávání a zlepšení jeho kvality **ZLEPŠENÍ KVAITY VZDLÁVÁNÍ** pro dívky a ženy a odstranění všech překážek **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ**, které narušují jejich aktivní účast. Všechny rodové konvence ve vzdělávání by měly být eliminovány **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ**.
4. Musí být ustanoven účinný závazek k odstranění nerovnosti ve vzdělávání **ODSTRANĚNÍ NEROVNOSTI VE VZDĚLÁVÁNÍ**. Uvedené skupiny - chudí; děti na ulicích a pracující děti; venkovské a na samotách žijící obyvatelstvo; kočovníci a přistěhovalci; domorodé obyvatelstvo; etnické, národnostní a jazykové menšiny; uprchlíci; lidé odsunutí kvůli válce a lidé v okupaci – by neměli pociťovat žádné rozdíly v přístupu k učebním možnostem.

Zvláštní pozornost vyžadují vzdělávací potřeby postižených osob **ODLIŠNOSTI VE VZDĚLÁVÁNÍ HANDIKAPOVANÝCH OSOB**. Kroky musí být učiněny tak, aby všem kategoriím postižených lidí byl poskytnut stejný přístup **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ** ke vzdělávání, který musí být nedílnou součástí jeho systému

Článek 4: Zaměření se na přínos z učení

Zda se rozšířené vzdělávací možnosti **POTENCIÁL VE VZDĚLÁVÁNÍ** přemění ve smysluplný rozvoj jedince i společnosti či ne záleží v zásadě na tom **MOTIVACE**, zda se ve skutečnosti lidé učí kvůli těmto možnostem, zda např. přijímají potřebné znalosti a hodnoty **OCHOTA PŘÍJÍMAT INFORMACE**, jsou schopni úvahy, osvojují si **dovednosti**. Proto se základní vzdělávání musí zaměřit spíše na aktuální přínos **PŘÍNOS VZDĚLÁVÁNÍ** a výstup ze vzdělávání **VSTUPY A VÝSTUPY VZDĚLÁVÁNÍ**, a ne výlučně na nábor, prezenci v organizovaných programech a plnění požadavků k získání osvědčení **MOTIVACE**. Činorodý **AKTIVITA ÚČASTNÍKŮ VZDĚLÁVÁNÍ** a účastnický pří-

stup je obzvlášť cenný k zajištění přínosu **PŘÍNOS VZDĚLÁVÁNÍ** ze vzdělávání a umožnění studujícím využít všech jeho možností. Proto je nutné definovat vhodné stupně přínosu ze vzdělávání pro vzdělávací programy a zlepšit a aplikovat systémy **EFEKTIVITA VZDĚLÁVÁNÍ** ohodnocení učebních úspěchů **VÝSTUPY ZE VZDĚLÁVÁNÍ/VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMŮ**.

Článek 5: Rozšiřování prostředků a možností základního vzdělávání

Rozmanitost, komplexnost a změna charakteru CHARAKTER VZDĚLÁVÁNÍ základních vzdělávacích potřeb dětí, mládeže a dospělých **POTŘEBY VZDĚLÁVANÝCH SUBJEKTŮ** nutně vede k rozšiřování a neustálému předefinování možností **NUTNOST DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ** základního vzdělávání tak, aby byly zahrnuty následující prvky:

- *Učení začíná po narození. **CELOŽIVOTNÍ ÚČENÍ*** Zde je nutná včasná péče a iniciace vzdělávání. Ty mohou být docíleny vhodnými opatřeními **VHODNOST METOD ÚČENÍ**, jejichž součástí mohou být rodiny, komunity nebo programy institucí. **ČINITELÉ, KTERÍ SE PODÍLEJÍ NA VZDĚLÁVÁNÍ**
- *Mimo rodinu je prvotní školní vzdělávání hlavním systémem dodávání základního vzdělávání dětem **ZÁKLADNÍ VZDĚLÁNÍ JAKO HLAVNÍ A PRVOTNÍ***. Základní vzdělání musí být obecné **ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ NA OBECNÉ ÚROVNI** a musí zajišťovat uspokojení základních vzdělávacích potřeb **ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVACÍ POTŘEBY** všech dětí a brát na vědomí kulturu **ROZDÍLY K PŘÍSTUPU K FORMĚ VZDĚLÁVÁNÍ**, potřeby a možnosti komunity. Doplňkové náhradní programy mohou pomoci s uspokojováním základních vzdělávacích potřeb dětí, které mají omezený nebo žádný přístup **JINÉ FORMY VZDĚLÁVÁNÍ PRO TY, KTERÍ SE NEMOHOU VZDĚLÁVAT KLASICKOU CESTOU** k formálnímu školnímu vzdělávání. Musí však být poskytovány tak, aby sdílely stejné učební standardy **STEJNÉ ZÁKLADNÍ ZNALOSTI PRO VŠECHNY** aplikované ve školách a byly náležitě podporovány **FLEXIBILIZA ŠKOL**.
- *Základní vzdělávací potřeby mládeže a dospělých jsou rozdílné **ROZDÍLNÉ VZDĚLÁVÁNÍ PRO DOSPĚLÉ A DĚTI*** a měly by být uspokojeny dodáváním různých systémů **ROZDÍLNÝ SYSTÉM VE VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ A**

DOSPĚLÝCHC. Nezbytné jsou programy zaměřené na gramotnost **ZÁKLADY VZDĚLÁVÁNÍ**, jelikož gramotnost je nutností sama o sobě a je základem dalších životních dovedností. Gramotnost v rodném jazyce posiluje kulturní identitu a dědictví **ZVÝŠENÍ ŽIVOTNÍ ÚROVNĚ**. Další potřeby mohou být uspokojeny: **PRAKTICKÉ ZNALOSTI DO ŽIVOTA** dovednostním tréninkem, učebními dobami, formálními a neformálními vzdělávacími programy ve zdraví, výživě, populaci, zemědělské technice, životním prostředí, vědě, technologii, rodinném životě, včetně povědomí o plodnosti a dalších sociálních otázkách **FORMY DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ**.

- *Všechny dostupné nástroje a toky informací, dorozumění a sociální činnosti by mohly být **DŮLEŽITOST INFORMACÍ** využity jako pomoc v poskytování základních znalostí, v informovanosti a vzdělávání lidí v sociálních otázkách **ZVÝŠENÍ ŽIVOTNÍ ÚROVNĚ**. Navíc tradiční prostředky, knihovny, televize, rádio a další media mohou být získány k tomu, aby si lidé uvědomili své schopnosti jimiž mohou dosáhnout uspokojení základních vzdělávacích potřeb všech **TRADIČNÍ DOSTUPNOST INFORMACÍ PRO VŠECHNY**.*

Tyto komponenty by měly tvořit komplexní systém **KOMPLEXNOST SYSTÉMU** – vzájemně se doplňující a podporující na srovnatelné úrovni. Měly by přispívat k vytvoření a rozvoji možností v celoživotním učení **ROZVOJ CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ**.

Článek 6: Zlepšení okolního prostředí pro vzdělávání

Vzdělávání se neuskutečňuje izolovaně **PROSTŘEDÍ KDE SE VZDĚLÁVÁNÍ ODEHRÁVÁ**. Společnost proto musí zajistit, aby všichni vzdělávaní měli zajištěnu výživu, zdravotní péči **PODMÍNKY PRO VZDĚLÁVÁNÍ** a byla jim poskytnuta celková duševní a citová podpora **PODPORA VE VZDĚLÁVÁNÍ**, kterou potřebují, aby se procesu vzdělávání aktivně účastnili a měli z něho přínos. Znalosti a dovednosti, které zlepšují učební **ZÍSKÁVÁNÍ INFORMACÍ** prostředí dětí by měly být propojeny se společnými vzdělávacími programy **KOMPLETNOST VZDĚLÁVÁNÍ A JEHO PROPOJENOST** pro dospělé. Vzdělávání dětí a jejich rodičů nebo jiných opatrovníků se vzájemně **FUNGUJÍCÍ SYSTÉM VZDĚLÁVÁNÍ** podporují a tento vliv by měl být použit k vytvoření

vřelého a souzněného učebního **PROPOJENOST VZDĚLÁVACÍHO SYSTÉMU** prostředí pro všechny.

Článek 7: Posílení partnerství

Národní, regionální a místní vzdělávací úřady **INSTITUTE** mají jedinečnou povinnost poskytovat základní vzdělání pro všechny **VZDĚLÁVÁNÍ PRO VŠECHNY**, ale nemůže od nich být očekáváno uspokojení finančních a organizačních nároků **OMEZENÉ KOMPETENCE ÚŘADŮ** každého jedince **ZODPOVĚDNOST KAŽDÉHO JEDINCE**. Nezbytností jsou nová a oživená partnerství na všech úrovních: partnerství mezi všemi odvětvími a formami vzdělávání **PROPOJENÍ VZDĚLÁVÁNÍ**, uznání speciální role učitelů, ale také správců a dalších vzdělávacích pracovníků **PRACOVNÍCI PODÍLEJÍCÍ SE NA VZDĚLÁVÁNÍ**; partnerství mezi školstvím a dalšími vládními resorty včetně plánování, financování, práce **ORGANIZACE**, komunikace a dalšími sociálními sektory **PROPOJENOST**; partnerství mezi vládou a nevládními organizacemi, soukromým sektorem, místními komunitami, náboženskými skupinami a rodinami **ČINITELE PODÍLEJÍCÍ SE NA VZDĚLÁVÁNÍ**. Uvědomění si nezbytnosti rolí obou skupin a učitelů je obzvláště důležité **ROLE UČITELE**. V této souvislosti musí být podmínky služeb učitelů **ÚČITELÉ A JEJICH PODMÍNKY VE VZDĚLÁVÁNÍ** a jejich postavení ve všech zemích rychle zlepšeny ve spolupráci s ILO/UNESCO /Doporučení týkající se postavení učitelů (1966)/, neboť učitelé tvoří určujícího činitele v realizaci vzdělávání pro všechny. Opravdové partnerství přispívá k plánování **PROPOJENOST**, uskutečňování, zvládnutí a zhodnocení programů základního vzdělávání **KOMPLEXNOST**. Jestliže mluvíme o „rozšířené vize a obnovení závazku“, pak partnerství patří do jejich středu.

Vzdělání pro všechny: Požadavky

Článek 8: Rozvoj podpůrné politiky

- **Podpůrná politika v sociálním, kulturním a ekonomickém POLITIKA VE VZDĚLÁVÁNÍ** sektoru je vyžadována tak, aby realizovala plné využití základního vzdělání pro zdokonalení **FINANCOVÁNÍ** jednotlivce i společnosti. Zajištění základního vzdělání pro všechny **VZDĚLÁVÁNÍ PRO VŠECHNY** závisí na státním závazku a státním postoji **ROLE STÁTU** doprovázených patřičnými finančními kroky a posílených státními vzdělávacími reformami **REFORMY** a institucionálním upevnění. Vhodná ekonomická, **PROPOJENÍ POLITIK DO VZDĚLÁVÁNÍ**

obchodní, pracovní, zaměstnanecká a zdravotní politika zvýší stimul a příspěvky vzdělaných ke společenskému vývoji.

- Společnost by také měla zajistit silné intelektuální a vědecké zázemí **PODMÍNKY PRO VZDĚLÁVÁNÍ** pro základní vzdělávání. To znamená **ZLEPŠENÍ VÝŠŠÍHO VZDĚLÁNÍ** zlepšení vyššího vzdělání a rozvoj vědeckého výzkumu. Úzký kontakt s aktuálními technologickými a vědeckými znalostmi by měl být možný v každé úrovni vzdělávání **DŮRAZ NA INFORMACE**.

Článek 9: Získání zdrojů

- Jestliže základní vzdělávací potřeby všech lidí mají být uspokojeny **POTŘEBA SE VZDĚLÁVAT** rozšířenou sférou činností více než v minulosti, bude nezbytné získat kromě existujících i nové finanční **INVESTICE** a lidské zdroje, a to veřejné, soukromé i dobrovolné. Celá společnost má možnost přispět **PODÍL NA VZDĚLÁVÁNÍ** k „tvoření“, a zároveň si uvědomit, že čas, energie a finance směřované do základního vzdělání jsou snad nejhlubšími investicemi v obyvatelstvo a v budoucnost země, které mohou být činěny.
- Rozšířená podpora veřejného sektoru znamená čerpání zdrojů **FINANCE** všech vládních institucí odpovědných za rozvoj člověka prostřednictvím neomezených a poměrných dotací **ZDROJE ČERPÁNÍ FINANČÍ** přidělovaných do základního vzdělávání na základě uznání konkurenčních nároků na tyto národní zdroje, jejichž je vzdělání důležitou složkou, ale ne jedinou. Silnější zájem o zvýšení efektivnosti stávajících vzdělávacích zdrojů a programů nejen více přinese **VRÁCENÉ INVESTICE DO VZDĚLÁVÁNÍ**, ale může se také očekávat získání nových zdrojů **HLEDÁNÍ NOVÝCH ZDROJŮ**. Naléhavý úkol uspokojení základních vzdělávacích potřeb může vyžadovat přesuny v jednotlivých sektorech **HLEDÁNÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ PRO VZDĚLÁVÁNÍ**, jako např. převod vojenských výdajů na vzdělání. Navíc bude požadována zvláštní ochrana základního vzdělání v zemích, které prodělávají strukturální změny a čelí krutým vnějším závazkům ve formě dluhů. Dnes, více než kdy jindy, musí být vzdělání považováno za základní rozměr sociálního **DŮLEŽITOST VZDĚLÁVÁNÍ A VZDĚLÁNÍ**, kulturního a ekonomického modelu.

Článek 10: Posilování mezinárodní solidarity

- Uspokojení základních vzdělávacích **VZDĚLÁVACÍ POTŘEBY** potřeb tvoří společnou a všeobecnou lidskou odpovědnost **ODPOVĚDNOST JEDNOTLIVCE ZA VZDĚLÁVÁNÍ SE**. To vyžaduje mezinárodní solidaritu a spravedlivé a čestné vztahy, aby odstranily existující **VZTAHY MEZI STÁTY ekonomické rozdíly**. Každý národ má cenné znalosti a zkušenosti o které se může podělit **VĚDOMOSTI JAKO NÁRODNÍ DĚDICTVÍ**, a které vedou k vytvoření efektivních vzdělávacích strategií a programů **VZDĚLÁVACÍ STRATEGIE**.
- Bude potřeba značný a dlouhotrvající růst **ZDROJE PRO VZDĚLÁVÁNÍ** zdrojů pro základní vzdělání. Světové společenství včetně mezivládních agentur a institucí mají naléhavou odpovědnost **ODPOVĚDNOST STÁTU ZA VZDĚLÁVÁNÍ** zmírnit omezení, která zabraňují některým zemím v dosažení cíle - vzdělání pro všechny. To bude znamenat přijetí takových kroků, které zvýší národní rozpočty **FINANČNÍ STRATEGIE** nejchudších zemí nebo povedou ke zbavení se těžkých břemen dluhů. Věřitelé i dlužníci musí hledat nový a nestranný způsob vyřešení těchto závazků, protože nalezení východiska v řešení problému dluhů značně pomůže mnoha rozvojovým zemím ve schopnosti efektivně reagovat na vzdělání a další základní potřeby.
- Základní vzdělávací potřeby dospělých a dětí musí být osloveny **PODPORA ZÁJMU O VZDĚLÁVÁNÍ**, existují-li kdekoliv **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ**. Nejméně rozvinuté země a země s nízkými příjmy mají zvláštní potřeby, které vyžadují přednost v mezinárodní podpoře **PREFERENCE PODPORY VZDĚLÁVÁNÍ** základního vzdělání v 90. letech 20. století.
- Všechny národy musí také pracovat společně na tom **SOUDRŽNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ**, aby vyřešily konflikty a spory, dořešily vojenská obsazení a usídlily vystěhované **SPOLEČNÉ CÍLE** obyvatelstvo nebo napomáhaly jejich návratu do svých zemí a ujistily se, že jejich základní vzdělávací potřeby jsou uspokojeny **DBANÍ O ZÁKLADNÍ VZDĚLÁNÍ A POCIT BEZPEČÍ**. Pouze stabilní a mírové prostředí může vytvořit podmínky, ve kterých každá lidská bytost, jak dítě tak i dospělí, může vyzískat z cílů této Deklarace **PROSTŘEDÍ**.

My, účastníci Světové konference o vzdělání pro všechny potvrzujeme právo všech lidí na vzdělání. Toto je základ naší snahy, jednotlivě i společně zajistit vzdělání pro všechny.

Zavazujeme se, že budeme jednat kooperativně **SPOUPRÁCE** prostřednictvím našich sfér vlivu **MOŽNOST OVLIVNIT STRATEGIE VZDĚLÁVÁNÍ**, brát v podvědomí všechny nutné kroky k získání cílů vzdělání pro všechny **VZDĚLÁVÁNÍ PRO VŠECHNY**. Společně oslovujeme vlády zemí, zainteresované organizace a jednotlivce **HLEDÁNÍ DALŠÍCH ŘEŠENÍ** ve snaze připojit se k tomuto naléhavému podniku **VÝZVA ABY SE VŠICHNI ZAPOJILI**.

Základní vzdělávací potřeby všech mohou a musí být uspokojeny **UPOKOJENÍ ZÁKLADNÍCH VZDĚLÁVACÍCH POTŘEB VŠECH OBYVATEL**. Nemůže být žádná jiná smysluplnější cesta jak začít Mezinárodní rok gramotnosti, posunout se kupředu k cílům Desetiletí spojených národů postižených osob (1983-92), Světového desetiletí kulturního rozvoje (1

988-97), Čtvrté rozvojové dekády spojených národů (1991-2000), Dohody o odstranění diskriminace žen a Kupředu hledící strategie vzestupu žen a Konvence o právech dětí. Nikdy nebyl tak vhodný čas na to, zavázat se k zajišťování možností základního vzdělávání pro všechny lidi na světě.

Přijímáme proto tuto **Světovou deklaraci vzdělání pro všechny: Uspokojování základních vzdělávacích potřeb** a souhlasíme s **Koncepcí činnosti uspokojování základních vzdělávacích potřeb**, aby bylo dosaženo cílů vyhlášených v této Deklaraci.

8.1.2 Agenda pro budoucnost

Program Agenda pro budoucnost se podrobně zabývá novým úkolem, jakým je rozvíjení vzdělávání dospělých, který byl vytyčen Hamburskou deklarací o vzdělávání dospělých.

ZÁKLADNÍ INFORMACE

*Agenda pro budoucnost se zaměřuje na obecné problémy, kterým lidstvo bude čelit v nadcházejícím 21.století **ZAMĚŘENÍ SE NA OTÁZKY VZDĚLÁVÁNÍ** a na životně důležitou úlohu **SMĚŘOVÁNÍ**, kterou musí vzdělávání dospělých sehrát, aby umožnilo ženám a mužům všech věkových kategorií **ROVNOST VE VZDĚLÁNÍ** zvládat tyto naléhavé úkoly pomocí svých znalostí **CÍLE**, odvahou a tvůrčím potenciálem **NÁSTROJE ŘEŠENÍ**.*

Rozvíjení programu vzdělávání dospělých vyžaduje **CÍLE** uzavření partnerství mezi vládními institucemi **INSTITUCE ZAMĚŘENÉ NA VZDĚLÁVÁNÍ**, mezivládními a nevládními organizacemi **PROPOJENÍ INSTITUCÍ VE VZDĚLÁVÁNÍ**, zaměstnavateli a odbornými organizacemi, univerzitami a výzkumnými středisky, hromadnými sdělovacími prostředky, občanskými sdruženími a sdruženími na komunální úrovni, institucemi usku- tečňujícími vzdělávání dospělých a samotnými dospělými osobami v roli studentů.

Jak v globálním, tak v lokálním měřítku dochází k zásadním změnám **ZMĚNY VE VZDĚLÁVÁNÍ**. Lze je spatřovat v **ZAMĚŘENÍ ZMĚN VE VZDĚLÁVÁNÍ** globalizaci ekonomických systémů, v rychlém rozvoji vědy a technologií, ve věkové struktuře a mobi- litě jednotlivých populací a ve zrodu společnosti založené na informacích a vědomostech. Svět také zažívá významné změny modelů **ZMĚNY VE VZDĚLÁVÁNÍ** profesí a nezaměst- nanosti, narůstající ekologickou krizi **VLIVY NA VZDĚLÁVÁNÍ** a napětí mezi různými skupinami společnosti, jejichž vnitřním pojítkem jsou určité kulturní, etnické a nábožen- ské prvky **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ**, pohlaví či výše příjmů. Tyto trendy se odrážejí ve vzdělání- ti **VLIVY NA VZDĚLÁVÁNÍ**, kteří nesou zodpovědnost za komplexní vzdělá- vací systémy, se všemi silami snaží zvládnout otázku nových **VLIVY NA VZDĚLÁVÁNÍ** příležitostí a požadavků, přičemž k tomu často mají k dispozici stále se snižující zdroje.

V průběhu současného desetiletí celá řada konferencí soustředila pozornost světa na klí- čové mezinárodní problémy **ZAMĚŘENÍ SE NA PROBLEMATIKU VE VZDĚLÁVÁNÍ**. První z nich byla Světová konference **KONKRÉTNÍ KROKY VE SVĚTĚ** o vzdělání pro všechny: splnění základních potřeb vzdělání **POTŘEBA ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ** (Jomtien, Thajsko, 1990) a po ní následovaly Konference Organizace spojených národů **KONKRÉTNÍ KROKY VE VZDĚLÁVÁNÍ VE VSĚTĚ** životním prostředí a rozvoji (Rio de Janeiro, 1992), Světová konference o lidských právech (Vídeň, 1993), Mezinárodní konference o populaci a rozvoji (Káhira, 1994), Světový summit k sociálnímu rozvoji (Ko- daň, 1995), Čtvrtá světová konference o ženách (Beijing, 1995), Konference Organizace spojených národů o lidských sídlištích (Habitat II, Istanbul, 1996) a poslední Světový potravinový summit (Řím, 1996). Na všech těchto konferencích se vůdčí osobnosti světa vyslovovaly s nadějí **ŘEŠENÍ KONKRÉTNÍCH OTÁZEK VE VZDĚLÁVÁNÍ NA CELOSVĚTOVÉ ÚROVNI** o vzdělání jako o oblasti, která otevře prostor schopnostem a tvůrčímu **PODPORA VZDĚLÁVÁNÍ** potenciálu občanů. Vzdělání bylo na všech těchto

konferencích považováno za životně důležitý prvek strategií **STRATEGIE VE VZDĚLÁVÁNÍ** podporujících procesy udržitelného rozvoje.

K paralelním změnám **ZMĚNY VE VZDĚLÁVÁNÍ** dochází také ve sféře vzdělání. Od svého založení hraje organizace UNESCO **VLIV ORGANIZACÍ NA VZDĚLÁVÁNÍ** průkopnickou úlohu v koncepci vzdělávání dospělých, jako zásadní součásti jakéhokoli systému vzdělání a rozvoje zaměřeného na člověka. V dnešní době existují v této sféře četné agentury a mnohé z nich se rovněž zúčastnily **VLIV ORGANIZACÍ NA VZDĚLÁVÁNÍ** Hamburské konference.

Po první mezinárodní konferenci o vzdělávání dospělých (Elsinore, Dánsko, 1949) následovaly konference v Montrealu (1960), **VLIV MEZINÁRODNÍCH ORGANIZACÍ NA VZDĚLÁVÁNÍ** v Tokiu (1972) a v Paříži (1985). Dalším významným mezníkem **ZMĚNY VE VZDĚLÁVÁNÍ** byla v roce 1972 Zpráva mezinárodní komise pro rozvoj vzdělání, které předsedal Edgar Faure, nazvaná *Studium budoucnosti: Svět vzdělání dnes a zítra* a významná Doporučení organizace UNESCO z roku 1976 pro rozvoj vzdělávání dospělých, která vytyčila důležitou úlohu vzdělávání dospělých "jako formující součást celoživotního vzdělání a studia".

Během dvanácti let, která uplynula od Pařížské deklarace **VÝVOJ VZDĚLÁVÁNÍ**, bylo lidstvo ovlivněno významnými změnami, vyplývajícími z procesů globalizace **VLIVY NA VZDĚLÁVÁNÍ** a technologického pokroku, společně s novým mezinárodním pořádkem, což vše vedlo k dalekosáhlým transformacím v politické, kulturní a ekonomické sféře **DOPADY**.

Čtvrt století po publikování materiálu *Studium budoucnosti: Svět vzdělání dnes a zítra* se Mezinárodní komise pro vzdělání v **VLID DOKUMENTŮ** 21. století za předsednictví Jacquese Delorse usnesla, že "koncepte celoživotního vzdělávání je klíčem, který nám otevírá bránu do 21. **VIZE VE VZDĚLÁVÁNÍ** století. Tato koncepce bourá tradiční představu o rozdělení na základní a další vzdělání **ROZDĚLENÍ VZDĚLÁVÁNÍ**. Navazuje na další koncepci vzdělávající se společnosti **PROVÁZANOST VE VZDĚLÁNÍ**, ve které má každý příležitost v-zdělávat se a mít možnost seberealizace **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ**". Zpráva Mezinárodní komise pro vzdělání v 1. století *Vzdělávání: Poklad v nás*, zdůraznila význam čtyř pilířů vzdělání **KONCEPTY VZDĚLÁVÁNÍ**, tj. naučit se vědět, naučit se dělat, naučit se žít pospolu a naučit se být. Jak je uvedeno v Hamburské

deklaraci, vzdělávání dospělých se prohloubilo a jeho rozsah **ZMĚNY VE VZDĚLÁVÁNÍ** se rozšířil, stalo se naprostou nutností na pracovištích, doma i v jednotlivých komunitách, protože jak muži, tak ženy se v dnešní **NUTNOST VZDĚLÁVÁNÍ** dobře snaží budovat novou realitu v každé životní etapě. Vzdělávání dospělých sehrává důležitou a nezastupitelnou úlohu v tom směru, že vybavuje ženy i muže **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ** odpovídajícími dovednostmi, aby produktivním způsobem dokázali reagovat na neustále se měnící svět **ZMĚNY VE SPOLEČNOSTI/ VLIVY NA VZDĚLÁVÁNÍ** a také tím, že jim poskytuje vzdělání, které respektuje práva a zodpovědnost dospělého jedince **CÍLE VE VZDĚLÁVÁNÍ** a dané komunity.

V Hamburku byla široká a komplexní škála **CÍLE VE VZDĚLÁVÁNÍ** vzdělávání dospělých rozdělena do deseti tematických celků **SYSTEMATIZACE VZDĚLÁVÁNÍ**:

- *Vzdělávání dospělých a demokracie: úkoly 21. století*
- *Zlepšování podmínek a kvality **CÍLE VE VZDĚLÁVÁNÍ** vzdělávání dospělých*
- *Zajištění všeobecného práva na gramotnost **ÚROVEŇ VZDĚLÁNÍ** a základní vzdělání*
- *Vzdělávání dospělých, rovnost obou **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ** pohlaví a emancipace žen*
- *Vzdělávání dospělých a měnící se svět práce **VLIV VZDĚLÁNÍ NA JEDINCE***
- *Vzdělávání dospělých ve vztahu k životnímu prostředí, zdraví a populaci **VLIV VZDĚLÁNÍ NA OKOLÍ***
- *Vzdělávání dospělých, kultura, hromadné sdělovací prostředky a nové informační technologie **PŘEDÁVÁNÍ INFORMACÍ/ INFORMOVANOST***
- *Vzdělávání dospělých, pro všechny: práva a aspirace různých skupin **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ***
- *Ekonomická problematika vzdělávání dospělých **EKONOMICÉ ASPEKTY VZDĚLÁVÁNÍ***
- *Rozšiřování mezinárodní spolupráce a solidarity*

Téma 1: Vzdělávání dospělých a demokracie: úkoly 21. století

Úkoly 21. století **ZMĚNY VE VZDĚLÁVÁNÍ** vyžadují tvůrčí potenciál a kvalifikovanou účast občanů **ZAPOJENÍ OBČANŮ DO PROCESU** všech věkových kategorií na odstraňování chudoby **ZLEPŠENÍ VZDĚLÁVÁNÍ**, upevňování demokratických procesů, uplatňování a ochrany lidských práv **ROZVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ**, propagování kultury míru, podporování aktivně uplatňovaného občanství, posilování úlohy občanské společnosti, zajištění rovnosti obou pohlaví, zajištění větší emancipace žen **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ**, uznání kulturních odlišností (včetně používání jazyka a podporování spravedlnosti a rovnoprávného postavení menšin a domorodého obyvatelstva) a vytváření nového partnerství mezi **PŘÍLEŽITOSTI VE VZDĚLÁVÁNÍ** státem a občanskou společností. Pro upevňování demokracie je zásadní otázkou posilovat prostředí stimulující vzdělávání **VLIVY NA VZDĚLÁVÁNÍ**, podporovat účast občanů ve vzdělávání a vytváření takových podmínek, za kterých se bude zvyšovat produktivita činnosti lidí **MOTIVACE** a kdy bude moci zakořenit kultura rovnosti a míru.

Budeme se zaměřovat **CÍLE VE VZDĚLÁVÁNÍ** na:

Větší zapojení **ZAPOJENÍ OBČANŮ DO VZDĚLÁVÁNÍ** komunity:

(a) podporou aktivního uplatňování občanství **KONKRÉTNÍ KROKY VEDOUcí KE ZMĚNĚ VE VZDĚLÁVÁNÍ** a zlepšováním participatorní demokracie za účelem vytváření vzdělávajících se komunit,

(b) podporou a rozvíjením vůdčích schopností u dospělé populace - zejména u žen - a umožnění jim zapojení se do činnosti ve státních **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ** institucích, v podnikání a v občanské společnosti.

Zvyšování povědomí o předsudcích **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ** a diskriminaci ve společnosti:

(a) zajištěním legitimního práva lidí na sebeurčení **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ** a na svobodný způsob života,

(b) přijetím opatření k odstranění diskriminace **ROVNOST VE VZDĚLÁNÍ** pohlaví, rasy, jazyka, náboženství, národnostního či etnického původu, invalidity či jakékoli jiné formy diskriminace ve sféře vzdělání na všech úrovních,

(c) rozvíjením vzdělávacích programů **CÍLE VE VZDĚLÁVÁNÍ**, které umožňují mužům i ženám pochopit vztahy mezi pohlavími **ROVNOST VE VZĚLÁVÁNÍ** a lidskou sexualitu ve všech jejích aspektech,

(d) respektováním práva na vzdělání a jeho přiznání **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ** ženám, domorodému obyvatelstvu, nomádským kmenům a menšinám tím způsobem, že jim bude zajištěno spravedlivé zastoupení v rozhodovacích procesech a při poskytování vzdělání a podporováním vydávání místních studijních materiálů pro domorodé obyvatelstvo,

(e) respektováním skutečnosti, že veškeré domorodé obyvatelstvo a nomádské kmeny mají právo na přístup ke všem stupňům **ÚROVEŇ/ STUPNĚ VZDĚLÁVÁNÍ** a formám státního vzdělání a právo zachovat si svou vlastní kulturu a používat své **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ** vlastní jazyky. Jejich vzdělání by mělo po jazykové **SMAZÁNÍ ODLIŠNOSTÍ** i kulturní stránce odpovídat jejich potřebám a mělo by jim usnadnit přístup k dalšímu vzdělávání **PROPOJENOST/ KOMPLEXNOST VZDĚLÁVÁNÍ** a výcviku tím, že se naučí společně pracovat a respektovat a vážit si vzájemných rozdílů s cílem zajistit odpovídající budoucnost pro všechny členy **VIZE BUDOUCNOSTI** společnosti.

14. Podporování většího uznání nevládních organizací **PROPOJENÍ ORGANIZACÍ VE VZDĚLÁVÁNÍ** a skupin místních komunit a jejich vyšší zapojení do vzdělávání dospělých a zvýšení odpovědnosti:

(a) uznáním úlohy, kterou nevládní organizace **VLIV ORGANIZACÍ NA VZDĚLÁVÁNÍ** hrají při zvyšování povědomí a emancipace **MOTIVACE** lidí, což má nesmírně důležitý význam pro demokracii, mír **VLIVY NA VZDĚLÁVÁNÍ** a rozvoj,

(b) uznáním a odpovídajícím financováním rostoucí úlohy **EKONOMICKÉ ASPEKTY** nevládních organizací a skupin místních komunit při poskytování příležitostí **VLIV ORGANIZACÍ NA VZDĚLÁVÁNÍ** dospělým vzdělávat se ve všech odvětvích, při oslovování těch nejpotřebnějších a při budování aktivní občanské společnosti.

Podporování kultury **HLEDÁNÍ CEST VE VZDĚLÁVÁNÍ/ ASPEKTY USILUJÍCÍ O ZMĚNU** míru, dialogu mezi jednotlivými kulturami a kultury lidských práv:

(a) ukázáním občanům, jak řešit konflikty empatickým, **VLIVY VZDĚLÁVÁNÍ NA JEDINCE A JEHO BUDOUCNOST** nenásilným a tvůrčím způsobem, s poskytováním všem vzdělání v otázkách míru, vytvářet mírovou žurnalistiku a mírovou kulturu,

- posilováním vzdělávacích aspektů aktivit v rámci boje za lidská práva při školním i mimoškolním vzdělávání **FORMY VZDĚLÁVÁNÍ** dospělých a to jak na úrovni komunity, tak i na národní, regionální a globální úrovni.

Téma 2: Zlepšování podmínek a kvality vzdělávání dospělých

Vzhledem k tomu, že se zvyšuje poptávka po vzdělávání **STOUPAJÍCÍ MÍRA VZDĚLÁVÁNÍ** dospělých a dochází k explozi informací **VLIV INFORMACÍ**, narůstají také disparity mezi těmi, kteří k nim přístup **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ** mají, a těmi, kteří přístup nemají. Proto vzniká potřeba zabránit této **ROZŠÍŘENÍ VZDĚLÁVÁNÍ MEZI VŠECHNY VSTVY OBYVATELSTVA** polarizaci, která posiluje existující nerovnost, vytvářením struktur pro vzdělávání dospělých **KONCEPTY VZDĚLÁVÁNÍ** a prostředí celoživotního vzdělávání, které může napomoci ke zvrácení dnes převažujícího trendu. Jakým způsobem lze zlepšit **VLIVY NA VZDĚLÁVÁNÍ** podmínky pro vzdělávání dospělých? Jakým způsobem můžeme odstranit **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ** nerovnováhu při jeho poskytování? Jaká opatření a reformy by měly být přijaty, aby se **PROSTŘEDKY PRO ZLEPŠEN VZDĚLÁVÁNÍ** dosáhlo větší přístupnosti, relevantnosti, kvality, respektování různorodosti a uznání předešlého vzdělání?

Budeme se zaměřovat na:

*Vytváření podmínek k tomu, aby lidé mohli vyjádřit své požadavky na **ZLEPŠENÍ PODMÍNEK VE VZDĚLÁVÁNÍ** vzdělání:*

*(a) přijetím legislativy **KONKRÉTNÍ OPATŘENÍ ZA ZLEPŠENÍ STAVU VZDĚLÁVÁNÍ** a dalších odpovídajících opatření pro uznání práva všech dospělých na vzdělání, navržením širší vize vzdělávání dospělých a napomáháním koordinaci mezi jednotlivými agenturami,*

*(b) napomáháním k tomu, aby lidé vyjádřili požadavky **VNÍMÁNÍ AKTURÁLNÍCH POTŘEB LIDÍ VE VZDĚLÁVÁNÍ** na vzdělání v rámci své vlastní kultury **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ** a jazyka,*

*(c) budováním systémů veřejných informací **SYSTÉMY ZLEPŠENÍ VZDĚLÁVÁNÍ** a poradenských služeb a rozvíjením metod pro uznání empirického a předešlého vzdělání,*

*(d) rozvíjením strategií **SYSTÉMY ZLEPŠENÍ VZDĚLÁVÁNÍ**, které by zvýšily výhody vzdělávání dospělých pro ty, kteří jsou v současné době ze vzdělávání vyloučeni*

ZAPOJENÍ VŠECH OBYVATEL DO VZDĚLÁVÁNÍ, a pomáhat dospělým osobám informovaně se rozhodnout, pokud jde o typ vzdělání, který nejlépe odpovídá **PŘIZPŮSOBENÍ VZDĚLÁVÁNÍ NA MÍRU** jejich aspiracím,

(e) podporováním kultury vzdělávajících **MOTIVACE** se občanů v rámci hesla jednu hodinu denně věnovat studiu,

(f) zdůrazňováním významu oslav Mezinárodního dne žen (8. března), Mezinárodního dne gramotnosti (8. září), využíváním Mezinárodních cen gramotnosti **MOTIVACE** pro podporu vzdělávání dospělých a rozvíjením Týdne vzdělávání dospělých vyhlášeného Organizací spojených národů **ZAPOJENÍ ORGANIZACÍ DO MOTIVACE VE VZDĚLÁVÁNÍ**.

18. Zajištění přístupu a kvality:

(a) přijetím legislativy **CESTY K LEPŠÍMU VZDĚLÁVÁNÍ**, strategií a mechanismů spolupráce se všemi partnery za účelem usnadnění občanům přístupu **USNADNĚNÍ VZDĚLÁVÁNÍ** ke vzdělání, usnadnění účasti dospělých ve školním vzdělávání a vzdělávání na pracovišti a v komunitě, podporováním a rozšiřováním programů pro venkovské a izolované oblasti **VZDĚLÁVÁNÍ PRO VŠECHNY**,

(b) rozvíjením všestranných strategií **CESTY K LEPŠÍMU VZDĚLÁVÁNÍ**, které budou přihlížet k zásadní úloze, jakou má pro vzdělání prostředí **VLIVY NA VZDĚLÁVÁNÍ**,

(c) zlepšováním kvality a zajištěním relevantnosti vzdělávání **CESTY/ MOŽNOSTI LEPŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ** dospělých prostřednictvím zapojení studujících do sestavování programů **VZDĚLÁVÁNÍ NA MÍRU**,

(d) usnadňováním spolupráce mezi takovými iniciativami zaměřenými na vzdělávání dospělých, které jsou napojené na různé instituce **ORGANIZACE VE VZDĚLÁVÁNÍ** a sektory činnosti.

19. Otevírání škol, vyšších odborných **USNADNĚNÍ PŘÍSTUPU PRO VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH** škol a univerzit pro dospělé studenty **FORMY VZDĚLÁVÁNÍ**:

(a) požadavkem, aby instituce školního vzdělávání od prvního stupně výše byly připraveny na to otevřít **PROPOJENÍ VZDĚLÁVÁNÍ** své brány dospělým studentům - jak ženám, tak mužům **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ**- a přizpůsobily své programy a studijní podmínky tak, aby vyhovovaly jejich potřebám **USNADNĚNÍ PŘÍSTUPU KE VZDĚLÁVÁNÍ**,

(b) rozvíjením koherentních mechanismů k uznání výsledků studia **FORMY VZDĚLÁVÁNÍ** uskutečněného v rozdílných podmínkách a k zajištění toho **CESTY KE ZLEPŠENÍ PŘÍSTUPU KE VZDĚLÁVÁNÍ**, že dosažené vzdělání bude v rámci jednotlivých institucí, státních sektorů a mezi nimi navzájem uznáno **PROPOJENOST VZDĚLÁVÁNÍ**

(c) zakládáním společného výzkumu univerzit **PŘÍSTUPY KE VZDĚLÁVÁNÍ**/ komunit a partnerských vztahů pro výcvik a poskytování služeb univerzit skupinám, které stojí mimo ně,

(d) prováděním mezioborového výzkumu ve všech aspektech **PŘÍSTUPY KE VZDĚLÁVÁNÍ** vzdělávání dospělých a studia za účasti dospělých studentů,

(e) vytvářením příležitostí aby se vzdělávání dospělých uskutečňovalo pružnými **CESTY KE VZDĚLÁVÁNÍ**, otevřenými a tvůrčími způsoby, se zřetelem na specifické prvky života žen a mužů **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ**,

(f) poskytováním systematického dalšího vzdělávání dospělým školitelům **FORMY VZDĚLÁVÁNÍ**,

(g) apelováním na Světovou konferenci pro vysokoškolské vzdělání **ORGANIZACE VĚNUJÍCÍ SE VZDĚLÁVÁNÍ** (Paříž, 1998), aby podporovala transformaci terciárních institucí **CESTY/ FORMY HLEDAJÍCÍ ZPŮSOB USNADNĚNÍ VE VZDĚLÁVÁNÍ** ve vzdělávací instituce poskytující celoživotní vzdělání a aby také tomu odpovídajícím způsobem definovala úlohu univerzit **FORMY VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH**.

20. Zlepšování podmínek pro profesionální růst **PODMÍNKY PRO VZDĚLÁVÁNÍ** dospělých pedagogů a školitelů:

(a) vypracováváním strategií a přijímáním opatření pro lepší nábor **CESTY PRO LEPŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ**, základní výcvik a výcvik při zaměstnání **PODMÍNKY PRO VZDĚLÁVÁNÍ**, lepší pracovní podmínky a odměňování pracovníků věnujících se programům a činnostem v rámci vzdělávání mladistvých i dospělých s cílem zajistit odpovídající kvalitu i náplň vzdělání **KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ A JEJÍ DŮLEŽITOST**, včetně obsahu a metodologie vyškolení **KVALITA PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ**,

(b) rozvíjením inovativních metod výuky a studia v oblasti dalšího vzdělávání **FORMY VZDĚLÁVÁNÍ**, včetně interaktivních technologií a indukčních metod zahrnujících úzkou koordinaci mezi pracovními zkušenostmi a výcvikem,

(c) podporou informačních a dokumentačních služeb **INFORMACE A JEJICH KVALITA**, zajišťujících všeobecný přístup ke vzdělání **DOSTUPNOST VZDĚLÁVÁNÍ** a reflektujících kulturní různorodost **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ**.

21. Zlepšování relevantnosti základního vzdělání **KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ** v rámci perspektivy celoživotního vzdělání **FORMY VZDĚLÁVÁNÍ**:

odstraňováním bariér mezi mimoškolním a školním vzděláním **PROPOJENÍ VZDĚLÁVÁNÍ** a zajištěním toho, že mladí dospělí jedinci budou mít příležitost po dokončení **DOSTUPNOST VZDĚLÁNÍ** základní školní docházky pokračovat ve vzdělání **ROZŠÍŘENÍ VZDĚLÁNÍ**.

22. Podporování strategického a akčně orientovaného **FORMY VZDĚLÁVÁNÍ** výzkumu a studií o vzdělávání dospělých:

(a) podporováním národních a nadnárodních studií **ROZŠÍŘENÍ VZDĚLÁNÍ** o studentech, učitelích, programech, metodách a institucích vzdělávání dospělých a podporou vyhodnocování poskytovaného **KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ** vzdělávání dospělých a účasti v něm, zejména pokud jde o potřeby všech skupin společnosti **PŘÍSTUP KE VZDĚLÁNÍ**,

(b) pravidelným poskytováním ukazatelů o vzdělávání **KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ** dospělých organizací UNESCO **ORGANIZACE OVLIVŇUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ** a dalším multilaterálním agenturám a monitorováním celé škály **FORMY VZDĚLÁVÁNÍ** dospělých a účasti v tomto vzdělávání, apelováním na UNESCO, aby členské státy v těchto aktivitách podporovaly **ORGANIZACE OVLIVŇUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ**,

(c) rozvíjením větší kapacity pro výzkum a šíření znalostí prostřednictvím podpory národní **PODPORA VZDĚLÁVÁNÍ** a mezinárodní výměny informací **INFORMOVANOST**, inovativních modelů a praxe **FORMY VZDĚLÁVÁNÍ**, která se osvědčila.

Uznání nové úlohy státu a sociálních partnerů **VLIV STÁTU NA VZDĚLÁVÁNÍ**:

(a) zajištěním toho, že všichni partneři navzájem uznají svoji odpovědnost za vybudování podpůrných statutárních rámců **PODPORA VZDĚLÁVÁNÍ**, za zajištění přístupnosti ke

vzdělání a rovných podmínek **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ**, za zavedení monitorovacích a koordinačních mechanismů a za poskytování profesionální podpory **PODPORA VE VZDĚLÁVÁNÍ** tvůrcům strategií, vědcům a studentům prostřednictvím napojení zdrojů na sítě,

(b) vytvářením potřebné finanční a administrativní podpory **PODPORA VE VZDĚLÁVÁNÍ** a podpory při řízení, posilování mechanismů pro meziodvětvová a mezi-rezortní propojení **PROPOJENÍ VZDĚLÁVÁNÍ** a zajištěním účasti občanských organizací **ORGANIZACE PODPORUJÍC VZDĚLÁVÁNÍ** na koncipování odpovědí vládám tím, že jim budou poskytnuty odpovídající finanční prostředky **EKONOMICKÉ ASPEKTY** na podporu jejich činnosti,

- apelováním na organizaci UNESCO **ORGANIZACE PODPORUJÍC VZDĚLÁVÁNÍ**, aby pokračovala ve své strategii vytváření partnerství mezi všemi účastníky **PODPORA VE VZDĚLÁVÁNÍ** ve sféře vzdělávání dospělých.

Téma 3: Zajištění všeobecného práva na gramotnost a základní vzdělání ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ

V dnešní době existuje na světě téměř miliarda lidí, kteří neměli možnost osvojit si dovednosti, které činí člověka gramotným, a milióny dalších, kteří nebyli schopni si tyto dovednosti uchovat **NUTNOST ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ**, a to dokonce i v těch nejvyspělejších zemích **VZDĚLÁVÁNÍ PRO VŠECHNY**. Všude na světě by měla být gramotnost vstupní branou **PŘÍSTUP K INFORMACÍM** k plnější účasti na společenském, kulturním, politickém a hospodářském životě **VLIVY NA VZDĚLÁVÁNÍ**. Gramotnost musí být relevantní sociálně ekonomickým **EKONOMICKÉ ASPEKTY** a kulturním podmínkám lidí **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ**. Gramotnost umožňuje jednotlivci efektivním způsobem se zapojit do společnosti a pomáhat ji utvářet **VLIV VZDĚLÁNÍ NA JEDINCE**. Je to proces, ve kterém komunity uskutečňují své vlastní kulturní a společenské transformace **VLIV VZDĚLÁVÁNÍ NA JEDINCE**. Musí zahrnovat potřeby žen i mužů **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ** a umožňovat jim chápat vzájemné vztahy mezi jejich osobní, místní a globální realitou **PROPOJENOST VZDĚLÁVÁNÍ**.

Budeme se zaměřovat na:

*Propojení gramotnosti a aspirací studujících **PODPORA VE VZDĚLÁVÁNÍ**, co se týče sociálního, kulturního a ekonomického rozvoje **ASPEKTY OVLIVŇUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ**:*

*(a) zdůrazňováním významu gramotnosti pro oblast lidských práv **PŘÍSTUP K INFORMACÍM/ VZDĚLÁVÁNÍ PRO VŠECHNY**, participatorní občanství, sociální, politickou a ekonomickou spravedlnost a kulturní identitu **ZAPOJENÍ OBČANŮ DO VZDĚLÁVÁNÍ**,*

*(b) snižováním míry ženské negramotnosti **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ** do roku 2000 alespoň na polovinu hodnoty z roku 1990 s důrazem na venkovské a migrující obyvatelstvo, uprchlíky a vykořeněné osoby, domorodé obyvatelstvo, menšiny, ženy a invalidní ženy **VZDĚLÁVÁNÍ PRO VŠECHNY**,*

*(c) podporováním tvůrčího uplatňování gramotnosti **NUTNOST INFORMACÍ**,*

*(d) nahrazováním úzké vize gramotnosti výukou **ZVYŠOVÁNÍ MÍRY VZDĚLANOSTI**, která bude odpovídat sociálním, ekonomickým **PODMÍNKY VE VZDĚLÁVÁNÍ** a politickým potřebám a bude výrazem nové formy občanství **MOTIVACE**,*

*(e) integrací gramotnosti a dalších forem výuky a základních **PROPOJENOST VZDĚLÁVÁNÍ** dovedností do všech vhodných rozvojových projektů, zejména těch, které mají vztah ke zdraví a životnímu prostředí **ASPEKTY OVLIVŇUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ** a podporováním venkovských organizací **ORGANIZACE MAJÍCÍ VLIV NA VZDĚLÁVÁNÍ** a společenských hnutí, aby propagovala své vlastní výukové a rozvojové iniciativy **KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ**,*

*(f) vyhlášením Afrického desetiletí gramotnosti **ZVYŠOVÁNÍ KVALITY VZDĚLÁVÁNÍ/ VZDĚLÁVÁNÍ PRO VŠECHNY** pro všechny na počest Paula Freireho, které bude zahájeno v roce 1998, aby se vytvořily gramotné společnosti vnímavé k různým kulturním tradicím **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ**. Za tím účelem by měly být vytvářeny zvláštní fondy **EKONOMICÉ ASPEKTY**, a to jak z veřejných, tak ze soukromých zdrojů.*

*26. Zlepšování kvality programů gramotnosti jejich propojením **PROPOJENÍ VZDĚLÁVÁNÍ** s tradičními znalostmi a menšinovými kulturami:*

*(a) zlepšováním procesu výuky prostřednictvím **KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ** strategií zaměřených na studujícího **ROZVOJ OSOBNOSTI**, zvyšováním vnímavosti vůči rozdílnosti*

jednotlivých jazyků a kultur **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ**, větším zapojením studujících do tvorby materiálů **ZAPOJENÍ JEDINCE DO VÝUKY**, zaváděním mezigeneračních výukových procesů **PROPOJENÍ VE VZDĚLÁVÁNÍ** a využíváním místních jazyků, znalostí domorodého obyvatelstva a vhodných technologií **INFORMACE**,

(b) zlepšováním kvality a účinnosti programů **KVALITA VÝUKY** na zvýšení gramotnosti **ÚROVEŇ VZDĚLÁNÍ** prostřednictvím jejich silnějšího napojení na další oblasti **PROPOJENÍ VZDĚLÁNÍ**, jako je zdraví, justice, rozvoj měst a venkova **ORGANIZACE MAJÍCÍ VLIV NA VZDĚLÁVÁNÍ**, základní a aplikovaný výzkum, různá vyhodnocování **FORMY VZDĚLÁVÁNÍ**, využití vhodných technologií poskytujících podporu **INFORMACE** jak učitelů, tak studujícím, shromažďování a šíření praktických postupů, které se osvědčily **FORMY VÝUKY**, efektivní sdělování výsledků výzkumu vědcům **INFORMACE**, pedagogům a tvůrcům strategií **VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ** v oblasti zvyšování gramotnosti a využití **PROPOJENÍ VZDĚLÁVÁNÍ** existujících a/nebo nových středisek, která jsou zdrojem gramotnosti **ZVYŠOVÁNÍ KVALITY VZDĚLÁVÁNÍ**,

(c) zlepšováním výcviku pracovníků zabývajících se zvyšováním gramotnosti **VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ** prostřednictvím zvýšené pozornosti věnované jejich výsledkům **MOTIVACE**, pracovním podmínkám a profesionálnímu postavení pedagogů pracujících v oblasti zvyšování gramotnosti **ZVYŠOVÁNÍ KVALITY VZDĚLÁVÁNÍ**, trvalou podporou jejich osobního rozvoje **MOTIVACE**, zvyšováním povědomí a informovanosti gramotné komunity **INFORMACE** a speciální pozorností věnovanou kvalifikaci žen **ROVNOST VE VZDĚLÁNÍ**, které v mnoha oblastech tvoří většinu dospělých pedagogů,

(d) navržením mezinárodního **ORGANIZACE ZABÝVAJÍCÍ SE VZDĚLÁVÁNÍM** programu pro zavedení monitorování gramotnosti, systémů vyhodnocování a také zavádění systémů zpětné vazby **HODOCENÍ KVALITY VZDĚLÁVÁNÍ**, které propagují místní vstupy a účast komunity **ZAPOJENÍ OBČANŮ** na zlepšování daného programu **KVALITA VÝUKY** na mezinárodní, regionální i národní úrovni **PROPOJENOST VZDĚLÁVÁNÍ** a vybudováním celosvětové informační báze **INFORMACE** pro podporu strategií a řízení a pro zlepšování kvality **ZLEPŠOVÁNÍ KVALITY**, efektivnosti a trvalosti tohoto úsilí,

(e) zvyšováním povědomí veřejnosti a její podpory gramotnosti **ZVYŠOVÁNÍ VZDĚLÁVÁNÍ OBČASNŮ**, věnováním větší pozornosti překážkám **MOTIVACE**, které stojí na cestě gramotnosti pro všechny, a napomáháním lepšímu porozumění tomu **INFORMACE**, jakým způsobem je gramotnost zakotvena ve společenské praxi **KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ**,

(f) mobilizováním dostatečných finančních **EKONOMICKÉ ASPEKTY** i lidských zdrojů prostřednictvím silné finanční podpory zvyšování gramotnosti ze strany mezinárodních organizací **ORGANIZACE OVLIVŇUJÍC VZDĚLÁVÁNÍ**, bilaterálních agentur, vlád jednotlivých států a regionálních a místních zastupitelstev, a rovněž tak i partnerství, která zahrnují **PROPOJENÍ VZDĚLÁVÁNÍ** školní i mimoškolní vzdělávací instituce, dobrovolníky, nevládní organizace a soukromý sektor,

(g) využitím tradičních médií i moderních technologií **INFORMACE** k propagaci gramotnosti, a to jak ve vyspělých, tak i v rozvojových zemích.

27. Obohacování prostředí gramotnosti **ZVYŠOVÁNÍ KVALITY VZDĚLÁVÁNÍ**:

(a) širším využitím gramotnosti prostřednictvím vydávání **INFORMACE** a šíření místně relevantních materiálů **KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ**, které odrážejí rozdíly mezi pohlavími **ROZVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ** a jsou upraveny pro potřeby studujících **PROPOJENOST VZDĚLÁVÁNÍ**,

(b) aktivní spoluprací s producenty a vydavateli, aby přizpůsobili již existující texty **KVALITA VÝUKY** a materiály takovým způsobem, aby se staly přístupnými a srozumitelnými novým čtenářům **INFORMACE** (např. tisk, různé právní listiny, krásná literatura, aj.),

- vytvářením sítí pro výměnu a distribuci místně **INFORMACE/ KVALITA VÝUKY** vydávaných textů, které přímo odrážejí znalosti a praxi existující v komunitách.

Téma 4: Vzdělávání dospělých, rovnost obou pohlaví **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ a emancipace žen**

28. Poskytovat ženám stejné příležitosti ve všech aspektech vzdělání, je základním předpokladem, jak umožnit ženám všech věkových kategorií, aby se mohly plně zapojit do dění ku prospěchu společnosti a jak vyřešit četné problémy **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ**, před kterými lidstvo stojí. Jestliže se ženy dostávají do společenské izolace a nemají dostatečný

přístup k vědění a informacím **INFORMACE**, jsou vyloučeny z rozhodovacích procesů uvnitř rodiny **ASPEKTY VZDĚLÁVÁNÍ**, komunity a společnosti jako celku a mají jen malou kontrolu nad svým tělem a životem. Pro chudé ženy bývá překážkou vzdělávání již pouhá starost o holé přežití. Vzdělávací procesy by se proto měly zaměřovat zejména na různá omezení, která ženám brání v přístupu k intelektuálním hodnotám, a na emancipaci, aby se ženy staly plně aktivními partnery při transformaci společnosti. Heslo rovnost a stejný přístup ke vzdělání se však nesmí omezovat jen na programy zaměřené na ženy. Vzdělání by mělo zajistit, že si ženy začnou uvědomovat potřebu organizovat se s cílem změnit situaci a mobilizovat své schopnosti tak, aby mohly získat přístup do struktur formální moci a k rozhodovacím procesům, a to jak v soukromém, tak ve veřejném životě.

Budeme se zaměřovat na:

29. Větší emancipaci žen a rovnost pohlaví **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ/ VZDĚLÁVÁNÍ PRO VŠECHNY** prostřednictvím vzdělávání dospělých:

(a) odhalováním a odstraňováním dodnes existující marginalizace a skutečnosti, že dívky a ženy stále ještě musí na všech úrovních čelit tomu, že je jim odmítán přístup ke vzdělání a nemají stejné příležitosti dosáhnout kvalitního vzdělání **ASPEKTY OVLIVŇUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ**,

(b) zajištěním toho, aby všechny ženy i muži měli možnost získat potřebné vzdělání, které by odpovídalo jejich základním potřebám a mohli tudíž uplatňovat **ROVNOST VZDĚLÁVÁNÍ** svá lidská práva **ASPEKTY OVLIVŇUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ**,

(c) zvyšováním povědomí dívek **ROVNOST VZDĚLÁVÁNÍ** a chlapců, žen a mužů o nerovnostech mezi pohlavími a o potřebě změnit tyto nerovnoprávné vztahy **ASPEKTY OVLIVŇUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ**,

(d) odstraňováním disparit mezi oběma pohlavími **ROVNOST VZDĚLÁVÁNÍ** v přístupu ke všem oblastem a úrovním vzdělání **INFORMACE**,

(e) zajištěním souladu strategie a praxe s principem vyrovnaného zastoupení obou pohlaví **ROVNOST VZDĚLÁVÁNÍ**, zejména na manažerské a rozhodovací úrovni vzdělávacích programů,

(f) bojem s násilím v rodinách a sexuálním násilím **ASPEKTY OVLIVŇUJÍC VZDĚLÁVÁNÍ** prostřednictvím vhodného vzdělání **KVALITA VZDĚLÁNÍ** poskytovaného mužům a informací a poradenství poskytovaného ženám **ROVNOST VZDĚLÁVÁNÍ** s cílem zvýšit jejich schopnost bránit se proti takovému násilí **ASPEKTY OVLIVŇUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ**,

(g) odstraňováním překážek v přístupu ke školnímu a mimoškolnímu vzdělání **PROPOJENOST VZDĚLÁVÁNÍ**, kterým musí čelit těhotné dospívající dívky a mladé matky **ROVNOST VZDĚLÁVÁNÍ**,

(h) podporováním participatorní pedagogiky, která bere v úvahu rozdíly mezi oběma pohlavími **ROVNOST VZDĚLÁVÁNÍ**, akceptuje každodenní životní zkušenosti **ASPEKTY OVLIVŇUJÍC VZDĚLÁVÁNÍ** žen a uznává jak kognitivní, tak emoční výsledky **KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ**,

(i) vzděláváním mužů a žen **ROVNOST VZDĚLÁVÁNÍ**, aby si uvědomili, jaké vážné a negativní důsledky má globalizace **ASPEKTY OVLIVŇUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ** a strategie strukturálních přeměn ve všech částech světa, a to zejména pro ženy,

(j) přijetím odpovídajících legislativních **ORGANIZACE OVLIVŇUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ**, finančních a ekonomických **EKONOMICKÉ ASPEKTY** opatření a uskutečňováním sociálních strategií s cílem zajistit úspěšnou účast žen **ROVNOST VZDĚLÁVÁNÍ** ve vzdělávání dospělých díky odstranění překážek a vytváření stimulačního vzdělávacího prostředí, **PODMÍNKY PRO VZDĚLÁVÁNÍ**

(k) vzděláváním žen a mužů **ROVNOST VZDĚLÁVÁNÍ** takovým způsobem, aby byla podporována dělba vícenásobného pracovního zatížení **KVALITA ŽIVOTA** a odpovědností,

(l) povzbuzováním žen, aby se organizovaly a tím propagovaly svou kolektivní identitu **ROVNOST VZDĚLÁVÁNÍ** a vytvářely ženské organizace, kladoucí si za cíl dosáhnout změn,

- podporováním účasti žen v rozhodovacích procesech **ROVNOST VZDĚLÁVÁNÍ** a ve školních zařízeních.

Téma 5: Vzdělávání dospělých a měnící se svět práce EKONOMICKÉ ASPEKTY

30. Měnící se svět práce **EKONOMICKÉ ASPEKTY** představuje mnohvrstevný problém, který má obrovský vliv a význam pro vzdělávání dospělých. Globalizace a nové technologie **INFORMACE** mají silný a neustále narůstající vliv na všechny aspekty života - jak individuálního, tak kolektivního - žen i mužů. Vynořují se rostoucí obavy z nejistoty, pokud jde o **ASPEKTY OVLIVŇUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ** zaměstnání a zvyšování míry nezaměstnanosti **EKONOMICKÉ ASPEKTY**. V rozvojových zemích se nejedná pouze o obavu z nezaměstnanost, ale také o obavu, jakým způsobem zajistit živobytí pro všechny obyvatele. Zlepšení, kterých je zapotřebí, pokud jde o výrobu a distribuci v oblasti průmyslu, zemědělství a služeb, vyžadují vyšší kvalifikaci, rozvíjení nových dovedností a schopnost umět se účinně přizpůsobit neustále se měnícím požadavkům trhu práce v průběhu celého produktivního života jedince. Právo na práci, pracovní příležitosti a přijetí zodpovědnosti za podíl se ve všech věkových stádiích života na rozvoji a blahobytu společnosti, ve které jedinec žije, to jsou otázky, na které se musí soustředit vzdělávání dospělých.

Budeme se zaměřovat na:

31. Podporování práva na práci **EKONOMICKÉ ASPEKTY** a práva na vzdělávání dospělých souvisejícího se zaměstnáním **EKONOMICKÉ ASPEKTY**:

(a) uznáním práva na práci **EKONOMICKÉ ASPEKTY** a na odpovídající živobytí pro všechny a posilováním diverzifikace modelů zaměstnanosti a uznaných produktivních činností, a to prostřednictvím nových projevů solidarity,

(b) zajištěním, aby vzdělávání dospělých, související se zaměstnáním **EKONOMICKÉ ASPEKTY** poskytovalo specifické kvalifikace a dovednosti **KVALITA VZDĚLÁNÍ**, odpovídající požadavkům trhu práce **EKONOMICKÉ ASPEKTY** a mobility pracovníků **SOCIÁLNÍ ASPEKTY** a zlepšovalo schopnost jednotlivců, pokud jde o jejich účast v diverzifikovaných modelech zaměstnanosti **KVALITA VZDĚLÁNÍ**,

(c) podporováním partnerství mezi zaměstnavateli a zaměstnanci **PROPOJENOST VZDĚLÁVÁNÍ**,

(d) zajištěním, aby znalosti a dovednosti získané v rámci mimoškolního vzdělávání byly v plné míře uznány **KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ**,

(e) zdůrazňováním významné úlohy, jakou sehraává v procesu celoživotního vzdělávání další profesní vzdělávání **EKONOMICKÉ ASPEKTY**,

(f) integrací analytického a kritického úhlu pohledu v souvislosti se světem ekonomiky a jeho fungováním do procesů mimoškolního vzdělávání dospělých **KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ/ INFORMACE**.

32. Zajištění přístupu ke vzdělávání dospělých souvisejícího se zaměstnáním pro různé cílové skupiny **EKONOMICKÉ ASPEKTY/ PROPOJENOST VZDĚLÁVÁNÍ**:

(a) podněcováním pracujících **EKONOMICKÉ ASPEKTY** k podpoře a propagaci gramotnosti na pracovišti **KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ**,

(b) zajištěním toho, že strategie vzdělávání dospělých souvisejícího se zaměstnáním **EKONOMICKÉ ASPEKTY** se budou zaměřovat na potřeby samostatně výdělečně činných osob a pracovníků **EKONOMICKÉ ASPEKTY** a usnadní přístup ženám a migrujícím pracovníkům **ROVNOST VE VZDĚLÁNÍ** k vyškolení v netradičních profesích a oborech,

(c) zajištěním toho, aby programy vzdělávání dospělých souvisejícího se zaměstnáním **INFORMACE** se soustředovaly na rovné příležitosti pro obě pohlaví **ROVNOST VZDĚLÁVÁNÍ**, věkové a kulturní rozdíly, bezpečnost na pracovišti **EKONOMICKÉ ASPEKTY** a že se v nich bude odrážet zájem o zdraví pracovníků **SOCIÁLNÍ ASPEKTY**, jejich ochranu před nespravedlivým zacházením a obtěžováním a také zájem o ochranu životního prostředí **PROPOJENOST VZDĚLÁVÁNÍ/ VLIV VZDĚLÁVÁNÍ** a vhodné hospodaření s přírodními zdroji.

(d) vytvářením stimulačního prostředí na pracovišti **EKONOMICKÉ ASPEKTY**, podporujícího vzdělávání a nabídkou pružných individuálních **KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ** a kolektivních vzdělávacích aktivit a relevantních služeb pro pracující.

33. Diverzifikaci obsahu vzdělávání dospělých souvisejícího se zaměstnáním:

(a) zaměřením se na otázky **INFORMACE**, které jsou neodmyslitelně spojeny se zemědělstvím, hospodařením s přírodními **EKONOMICKÉ ASPEKTY** zdroji a zdravotní nezávadností potravin **SOCIÁLNÍ ASPEKTY**,

(b) začleněním do vzdělávání prvků **KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ**, souvisejících s rozšiřováním služeb **EKONOMICKÉ ASPEKTY** v zemědělství, práva občanů vytvářením organizací hospodařit s přírodními zdroji, zdravotní nezávadností potravin a ovlivňování demografické reprodukce **SOCIÁLNÍ ASPEKTY**,

(c) stimulací podnikatelských aktivit **EKONOMICKÉ ASPEKTY** prostřednictvím vzdělávání dospělých,

- podporováním přístupů, přihlížejících k odlišnosti obou pohlaví **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ** v rámci rozšiřující se nabídky služeb **INFORMACE**, reagujících na potřeby žen v zemědělství, průmyslu a službách a současně zvyšujících jejich možnosti šířit znalosti o všech těchto otázkách **ROVNOST VE VZDĚLÁNÍ**.

*Téma 6: Vzdělávání dospělých ve vztahu k životnímu prostředí **SOCIÁLNÍ ASPEKTY**, zdraví a populaci*

34. Životní prostředí, zdraví, populace **SOCIÁLNÍ ASPEKTY**, výživa a zdravotní nezávadnost potravin **SOCIÁLNÍ ASPEKTY**, to všechno jsou témata, která jsou komplikovaným způsobem vzájemně provázána **PROPOJENOST VZDĚLÁVÁNÍ** v problematice udržitelného rozvoje **KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ**. Každé z nich představuje samo o sobě složitý problém **MOTIVACE**. Péče o životní prostředí snižováním znečištění **SOCIÁLNÍ ASPEKTY**, prevencí eroze půdy a moudrým hospodařením s přírodními zdroji **SOCIÁLNÍ ASPEKTY** má přímý vliv na zdraví obyvatelstva **SOCIÁLNÍ ASPEKTY**, jeho výživu a celkově dobrý stav **SOCIÁLNÍ ASPEKTY**, což zase naopak ovlivňuje růst populace a dostupnost potravy **SOCIÁLNÍ ASPEKTY**. Všechny tyto otázky jsou součástí širšího hledání východiska pro zajištění udržitelného rozvoje **KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ**, čehož nelze dosáhnout bez položení silného důrazu na vzdělání o problematice rodin, reprodukčním cyklu **SOCIÁLNÍ ASPEKTY** a takových populačních otázkách, jako je stárnutí, migrace, urbanizace a mezigenerační a rodinné vztah **POLITICKÉ ASPEKTY**.

Budeme se zaměřovat na:

35 Podporování kvalifikovanosti a zapojení občanské společnosti **SOCIÁLNÍ ASPEKTY** do řešení problémů souvisejících s životním prostředím a rozvojem:

(a) využívání různých aktivit v rámci vzdělávání dospělých s cílem zvýšit schopnost **KVAITA VZDĚLÁVÁNÍ/ INFORMACE** občanů z různých sektorů společnosti přijímat inovativní řešení a rozvíjet programy založené na ekologicky a sociálně udržitelném rozvoji,

(b) podporováním a uskutečňováním programů vzdělávání dospělých zaměřených na možnost lidí **PROPOJENOST VZDĚLÁVÁNÍ** studovat a ovlivňovat rozhodnutí, přijímaná odpovědnými činiteli **MOTIVACE** v otázkách životního prostředí a rozvoje **SOCIÁLNÍ ASPEKTY**, a to zejména v otázkách potřeby změn v modelech reprodukce a spotřeby,

(c) integrací tradičních poznatků a znalostí **INFORMACE** domorodého obyvatelstva o vzájemných vztazích mezi lidmi a přírodou do programů vzdělávání dospělých a uznáním toho, že menšiny a komunity **ROVNOST VE VZDĚLÁNÍ** domorodého obyvatelstva mají zvláštní autoritu a kompetenci při ochraně svého vlastního životního prostředí **SOCIÁLNÍ ASPEKTY**,

(d) zajištěním odpovědnosti těch, kteří přijímají rozhodnutí v otázce strategií **ORGANIZACE OVLIVŇUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ**, týkajících se životního prostředí, obyvatelstva a rozvoje **SOCIÁLNÍ ASPEKTY**,

(e) integrací problematiky životního prostředí **SOCIÁLNÍ ASPEKTY** a rozvoje do všech oblastí vzdělávání dospělých a rozvíjením ekologického přístupu v otázce celoživotního vzdělávání.

Podporováním vzdělávání dospělých **MOTIVACE** o problematice související s populačními otázkami a rodinným životem **SOCIÁLNÍ ASPEKTY/ PROPOJENÍ VZDĚLÁVÁNÍ** umožnit lidem, aby uplatňovali svá lidská práva, včetně práva na zdraví v souvislosti s reprodukčními funkcemi a sexuálním životem, a získávali odpovědné a starostlivé životní postoje. **SOCIÁLNÍ ASPEKTY**

Uznání rozhodující úlohy vzdělání obyvatelstva a podpory zdraví **SOCIÁLNÍ ASPEKTY** při udržení a zlepšování zdravotního stavu komunit i jednotlivců:

(a) rozvíjením a posilováním participatorní zdravotní výchovy a podpůrných programů zaměřených na motivování lidí k vytváření zdravějšího životního **SOCIÁLNÍ ASPEKTY/ INFORMACE** prostředí a k zapojení se do obhajoby lepších a dostupnějších zdravotních služeb,

(b) poskytováním přístupu ke vzdělání **DOSTUPNOST VZDĚLÁVÁNÍ**, které seznamuje s plánovaným rodičovstvím **SOCIÁLNÍ ASPEKTY**, které motivuje ženy k překonávání překážek, bránících jim v plném a rovnocenném využívání příležitostí **DOSTUPNOST VZDĚLÁVÁNÍ** pro osobní, společenský a ekonomický růst, **SOCIÁLNÍ ASPEKTY**

(c) tvorbou obsahu programů vzdělávání **KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ** souvisejícího se zdravím, včetně prevence AIDS a dalších chorob, výživy, hygieny a duševního o zdraví **SOCIÁLNÍ ASPEKTY**,

(d) využíváním takových přístupů ve vzdělávání dospělých, které obohacují strategie zaměřené na vzdělávání **PROPOJENOST VZDĚLÁVÁNÍ**, informace a komunikaci a poskytují lidem příležitost k uplatnění **KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ** jejich vlastních zkušeností a znalostí při stanovování diagnózy **SOCIÁLNÍ ASPEKTY** a volbě možných způsobů léčby.

Zajištění vzdělávacích programů zaměřených **PŘÍZPŮSOBENÍ VZDĚLÁVÁNÍ** na specifika jednotlivých kultur a pohlaví:

(a) rozšiřováním zdravotní výchovy pro ženy i muže za účelem dělby odpovědnosti a zvýšení zájmu o zdraví pohlavních orgánů a o péči o dítě, **SOCIÁLNÍ ASPEKTY**

- odstraňováním kulturních praktik **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ**, které jsou škodlivé a nehumánní a jejichž výsledkem je porušování práv žen v oblasti sexuálního života a reprodukce. **KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ**

Téma 7: Vzdělávání dospělých, kultura, hromadné sdělovací prostředky a nové informační technologie **INFORMACE**

Vzdělávání dospělých poskytuje dospělým studujícím významnou možnost zapojit se do dění **INFORMACE**, **KVALITA OSOBNÍHO ŽIVOTA** ve všech kulturních institucích, hromadných sdělovacích prostředcích a podílet se na nových technologiích s cílem vytvářet účinnou interaktivní komunikaci **SOCIÁLNÍ ASPEKTY** a tím napomáhat porozumění a spolupráci mezi jednotlivými národy a kulturami **INFORMACE**. Úcta k jednotlivci, jeho kultuře a komunitě je základem pro dialog a vytváření atmosféry důvěry, a rovněž tak i pro další vzdělávání **PROPOJENOST VZDĚLÁVÁNÍ** a výcvik. Je zapotřebí věnovat velké úsilí tomu, aby všechny kultury a sociální skupiny měly zajištěn větší přístup ke komunikačním prostředkům **INFORMACE**, aby měly možnost podělit se o své zvláštní vize, kulturní artefakty a způsoby života a nebyly odkázány jen na pouhé přijímání myšlenek jiných kultur.

Budeme se zaměřovat na **CÍLE A ZMĚNY**:

*Rozvíjení větší synergie **PROPOJENOST VZDĚLÁVÁNÍ** mezi hromadnými sdělovacími prostředky **INFORMACE**, novými informačními technologiemi a vzděláváním dospělých: **KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ***

*(a) přispíváním k posilování vzdělávací funkce **KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ** hromadných sdělovacích prostředků **INFORMACE**,*

*(b) docílením většího příklonu hromadných sdělovacích prostředků **INFORMACE** k otázkám vzdělávání dospělých a podněcováním hromadných sdělovacích prostředků k jejich **INFORMACE** širší účasti na rozvíjení a hodnocení **KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ** vzdělávání dospělých,*

*(c) uznáním toho, že hromadné sdělovací prostředky hrají klíčovou úlohu, pokud jde o umožnění přístupu ke vzdělávání dospělých **INFORMACE** skupinám vyloučeným z těchto příležitostí, a to prostřednictvím propagačních kampaní, zaměřených na silnější účast ve vzdělání,*

*(d) revidováním rozvíjení a šíření nových technologií **INFORMACE** z regionální, místní a kulturní perspektivy a přitom je nutno přihlížet k nerovnoměrnému rozvoji infrastruktur **PROPOJENÍ VZDĚLÁVÁNÍ** a dostupnosti zařízení **SOCIÁLNÍ ASPEKTY**,*

*(e) zajištěním stejného přístupu všech k otevřeným systémům **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ** a systémům distančního vzdělávání, hromadným sdělovacím prostředkům **INFORMACE**, novým informačním a komunikačním technologiím a využíváním nových technologií k prověření alternativních způsobů vzdělávání, **PROPOJENOST VZDĚLÁVÁNÍ***

*(f) podporováním vzdělávání prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků a také svého **INFORMACE** obsahu **KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ** hromadných sdělovacích prostředků, který bude pomáhat uživatelům rozvíjet kritické a vytržbené postoje vůči těmto médiím, **OSOBNÍ ASPEKTY***

*(g) poskytováním výcviku pro pedagogy **VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ** a kulturní pracovníky s cílem podněcovat rozvoj **MOTIVACE** a využívání vhodných zdrojů pro vzdělávání dospělých **KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ**,*

(h) podporováním distribuce studijních materiálů na všech úrovních a to jak v regionálním, tak v celosvětovém měřítku.

*Podporování spravedlivého využívání duševního vlastnictví **INFORMACE**:*

zrevidováním ustanovení ohledně autorských práv a patentových ustanovení za účelem podpory distribuce studijních materiálů při současné ochraně práv autorů.

*Podporování knihoven a kulturních institucí: **INFORMACE***

(a) pokračováním financování muzeí, knihoven, divadel, ekologických parků a dalších kulturních institucí a uznáním těchto kulturních institucí za střediska a zdroje vzdělávání dospělých,

- podporováním ochrany a využití kulturního dědictví jako zdrojů celoživotního vzdělávání a podporováním rozvíjení metod a technik pro posilování tohoto dědictví a studia kultury.*

*Téma 8: Vzdělávání dospělých pro všechny: práva a aspirace různých skupin **ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ***

Právo na vzdělání je univerzálním právem všech lidí. Přestože existuje shoda v tom, že vzdělávání dospělých musí být přístupné všem, realita je taková, že mnoho skupin je z něho stále ještě vyloučeno, například staří lidé, migrující obyvatelstvo, Rómové a další lid, kteří nezustávají na jednom teritoriu a/nebo nomádské kmeny, uprchlíci, invalidní osoby a chovanci nápravných zařízení. Tyto skupiny by měly mít přístup ke vzdělávacím programům, které by se jim přizpůsobily v rámci pedagogiky zaměřené na jednotlivce. Tento typ vzdělávání by dokázal uspokojit jejich potřeby a usnadnit jejich plné zapojení do společnosti. Všichni členové dané komunity by měli být do vzdělávacích programů vítáni a tam, kde je to nezbytné, by se jim mělo pomáhat v tom, aby se mohli programů vzdělávání dospělých účastnit. Tato problematika zahrnuje uspokojování nejrůznějších potřeb týkajících se vzdělání.

Budeme se zaměřovat na:

Vytváření takového prostředí pro vzdělávání, které by podporovalo všechny formy vzdělávání starších osob:

(a) zajištěním přístupu starších lidí ke všem službám a dalším zdrojům, které podporují vzdělávání dospělých a výcvik, a tím usnadňují aktivní zapojení těchto osob do společnosti,

(b) vyhlášením roku 1999 za Rok starších lidí v rámci Organizace spojených národů, s cílem plánovat činnosti ilustrující jakým způsobem může vzdělávání dospělých podporovat úlohu starších lidí při utváření společnosti.

Zajištění práva migrujícího a vykořeněného obyvatelstva, uprchlíků a invalidních osob na vzdělávání dospělých:

(a) poskytováním migrujícímu obyvatelstvu a uprchlíkům možností všestranného vzdělání a výcviku, které budou podporovat jejich politické, ekonomické a společenské začlenění do společnosti a zvýší jejich kvalifikovanost a jejich kulturní zázemí,

(b) rozvíjením a uskutečňováním programů pro hostitelské obyvatelstvo, zaměřených na podporu porozumění - zejména u politiků, expertů hromadných sdělovacích prostředků, institucí dohlížejících na dodržování zákonů, pedagogických pracovníků a institucí sociálních služeb - pokud jde o práva a podmínky migrujícího obyvatelstva a uprchlíků,

(c) zajištěním toho, že dospělé cikánské obyvatelstvo a další skupiny žijící nomádkým způsobem života budou, s ohledem na svůj životní styl a jazyk, schopny věnovat se studiu a výcviku v existujících institucích,

(d) zajištěním toho, že dospělé invalidní osoby budou mít plný přístup k programům vzdělávání dospělých i jiným příležitostem. Toho bude docíleno tím, že organizace UNESCO a další agentury Organizace spojených národů budou požádány, aby pořizovaly převody všech příspěvků ze svých zasedání a konferencí do znakové řeči a rovněž zajistily těmto osobám plný přístup na všechna svá zasedání a konference, a dále bude UNESCO jako hlavní agentura pro oblast vzdělávání požádána, aby v roce 1999 - v předvečer začátku nového tisíciletí uspořádala pro invalidní osoby konferenci o celoživotním vzdělávání.

Vytváření dalších příležitostí pro invalidní osoby a podporování jejich integrace:

(a) zajištěním, aby všechny formy studia a výcviku byly přístupné invalidním osobám a zajištěním toho, že poskytované studium a výcvik odpovídají jejich potřebám vzdělání a cílům,

(b) posilováním státních strategií, které zajistí stejný přístup, služby a odborné a pracovní příležitosti invalidním osobám; na základě těchto strategií budou vhodné studijní technologie odpovídat speciálním požadavkům invalidních osob na vzdělání.

Uznání práva všech chovanců nápravných zařízení na studium:

(a) poskytováním informací o různých úrovních vzdělání a výcviku chovancům nápravných zařízení a umožnění jim přístupu k nim,

(b) rozvíjením a realizací všestranných vzdělávacích programů v nápravných zařízeních za účasti tamějších chovanců, za účelem uspokojování jejich potřeb a aspirací, týkajících se vzdělání,

- usnadňováním nevládním organizacím, učitelům a dalším pedagogickým pracovníkům práce v nápravných zařízeních, a tím poskytováním vězňům přístupu do vzdělávacích institucí a také podporováním iniciativ, které zprostředkovávají vazby mezi kursy probíhajícími vně a uvnitř vězení.*

Téma 9: Ekonomická problematika vzdělávání dospělých

Historie neodpovídajícího financování, rostoucího uznávání dlouhodobých výhod, jaké přináší investování do vzdělávání dospělých, diverzifikace finančních modelů a počet příspěvateľů, úloha multilaterálních organizací, vliv programů strukturálních přeměn a komercializace vzdělávání dospělých, to jsou některé z klíčových aspektů ekonomické problematiky vzdělávání dospělých. Náklady na vzdělávání dospělých je nutno vidět ve vztahu k výhodám, které vyplývají z posilování kvalifikovanosti dospělých. Metody používané v analýzách zabývajících se vztahem mezi náklady a výhodami vzdělávání dospělých a náklady a efektivností vzdělávání dospělých by měly odrážet mnohonásobný vliv vzdělávání dospělých na společnost. Vzdělávání dospělých přispívá k dosažení samostatnosti a osobní autonomie u dospělých osob, k uplatňování základních práv a k vyšší produktivitě a efektivnosti práce. Rovněž se pozitivním způsobem odráží ve vyšší úrovni vzdělání a prosperitě budoucích generací. Na vzdělávání dospělých jako na investici do rozvoje lidstva a produktivity by se neměla vztahovat omezení, vyplývající ze strukturálních přeměn.

Budeme se zaměřovat na:

Lepší financování vzdělávání dospělých:

(a) podporováním financování vzdělávání dospělých bilaterálními a multilaterálními finančními institucemi v rámci partnerství mezi různými ministerstvy a dalšími vládními organizacemi, nevládními organizacemi, soukromým sektorem, komunitou a studujícími,

(b) snahou investovat - jak bylo navrženo Mezinárodní komisí pro vzdělání ve 21. století - minimálně 6 % hrubého národního produktu (GNP) členských států do vzdělání a vyčleněním odpovídajícího podílu rozpočtové položky na vzdělání pro vzdělávání dospělých,

(c) navržením toho, aby každý rozvojový sektor (např. zemědělství, zdravotnictví, životní prostředí) vyčlenil určitou část svého rozpočtu na vzdělávání dospělých, aby každý rozvojový program v zemědělství, zdravotnictví a sféře životního prostředí zahrnoval část vzdělávání dospělých a aby náklady na vzdělávání dospělých a výcvik v každém podniku byly považovány za investici do produktivity,

(d) investováním odpovídajícího podílu zdrojů do vzdělání žen, aby bylo zajištěno jejich plné zapojení do všech oblastí vzdělávání a získávání znalostí,

(e) podporování ratifikace a aplikace Konvence Mezinárodní organizace práce č.140 (z roku 1974), pojednávající o placené

8.1.3 Seznam kódů

KOMPLEXNÍ VZDĚLÁVÁNÍ/ KVALITA – VLIV NA VZDĚLÁVÁNÍ, NÁVAZNOST VZDĚLÁVÁNÍ, KOMPLEXNOST, KVALITA – ZLEPŠENÍ KVALITY, CELOŽIVOTNÍ ÚČENÍ SE, MOŽNOST VZDĚLÁVAT SE, ÚROVEŇ VZDĚLÁVÁNÍ, POZNATKY A ZKUŠENOSTI, MOŽNOSTI ROZŠIŘUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ, MOŽNOST ZÍSKÁNÍ VZDĚLÁNÍ, RŮZNORODOST VZDĚLÁVÁNÍ, DOSTUPNOST VZDĚLÁVÁNÍ, PROSTŘEDKY VZDĚLÁVÁNÍ, CÍLE VZDĚLÁVÁNÍ, MOŽNOSTI ZÍSKÁNÍ NOVÝCH ZNALOSTÍ, MOŽNOSTI UPLATNĚNÍ ZNALOSTÍ, UDRŽET VHODNÉ ÚROVNĚ VZDĚLÁNÍ, ZLEPŠENÍ KVALITY VZDĚLÁVÁNÍ, POTENCIÁL VE VZDĚLÁVÁNÍ, OCHOTA PŘIJÍMAT INFORMACE, PŘÍNOS VZDĚLÁVÁNÍ, VSTUPY A VÝSTUPY VZDĚLÁVÁNÍ, AKTIVITA ÚČASTNÍKŮ VZDĚLÁVÁNÍ, PŘÍNOS VZDĚLÁVÁNÍ, EFEKTIVITA VZDĚLÁVÁNÍ, VÝSTUPY ZE VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMŮ, CHARAKTER VZDĚLÁVÁNÍ, POTŘEBY VZDĚLÁVANÝCH SUBJEKTŮ, ČINITELÉ, KTEŘÍ SE PODÍLEJÍ NA VZDĚLÁVÁNÍ, DŮLEŽITOST INFORMACÍ, TRADIČNÍ DOSTUPNOST INFORMACÍ PRO VŠECHNY, KOMPLEXNOST SYSTÉMU, ZÍSKÁVÁNÍ INFORMACÍ, KOMPLEXNOST VZDĚLÁVÁNÍ A JEHO PROPOJENOST, ZLEPŠENÍ VYŠŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ, DŮRAZ NA INFORMACE, POTŘEBA VZDĚLÁVAT, DŮLEŽITOST VZDĚLÁVÁNÍ, VEDOMOSTI JAKO NÁRODNÍ DĚDICTVÍ, PŘEDÁVÁNÍ SI ZKUŠENOSTÍ A INFORMACÍ V OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ, ŠÍŘENÍ INFORMACÍ, DOSTUPNOST INFORMACÍ, KONCEPTY VZDĚLÁVÁNÍ, ZLEPŠENÍ VZDĚLÁVÁNÍ, ZLEPŠENÍ PODMÍNEK VZDĚLÁVÁNÍ, KONKRÉTNÍ OPATŘENÍ NA ZLEPŠENÍ STAVU VZDĚLÁVÁNÍ.

PRÁVO LIDÍ NA VZDĚLÁNÍ – VZDĚLÁVAT SE MONOU VŠICHNI LIDÉ, ZÁKLADNÍ HRANICE VZDĚLÁVÁNÍ, NUTNOST ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ, ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ A JEHO MOŽNOSTI, ROVNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ – VZDĚLÁVÁNÍ BEZ OMEZENÍ VĚKU, ROVNÝ PŘÍSTUP KE VZDĚLÁNÍ, ÚROVEŇ ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁNÍ, NEROVNOST VE VZDĚLÁNÍ, PŘÍSTUP KE VZDĚLÁNÍ, ODSTRANĚNÍ NEROVNOSTI VE VZDĚLÁVÁNÍ, ODLIŠNOSTI VE VZDĚLÁVÁNÍ HANDIKAPOVANÝCH OSOB, ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ JAKO HLAVNÍ A PRVOTNÍ, ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ NA OBECNÉ ÚROVNI, ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVACÍ POTŘEVY, STEJNÉ ZÁKLADNÍ ZNALOSTI RO VŠECHNY,

VZDĚLÁVÁNÍ PRO VŠECHNY, NEDOSTUPNOST VZDĚLÁVÁNÍ, NEDOSTATEČNÉ VZDĚLÁVÁNÍ, NUTNOST VZDĚLÁVAT SE, NUTNOST ROZŠÍŘIT VZDĚLÁVÁNÍ, NUTNOST ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ, NUTNOST DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ, ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ A POCIT BEZPEČÍ, VZDĚLÁVÁNÍ PRO VŠECHNY, USPOKOJENÍ ZÁKLADNÍCH VZDĚLÁVACÍCH POTŘEB VŠECH OBYVATEL, ZÁKLADNÍ INFORMACE, ZAMĚŘENÍ SE NA OTÁZKY VZDĚLÁVÁNÍ, ROZŠÍŘENÍ VZDĚLÁVÁNÍ MEZI VŠECHNY VRSTVY OBYVATELSKTVÁ,

SOCIÁLNÍ ASPEKTY – ROZDÍLNOST PROSTŘEDÍ, KOMPETENCE JEDINCE VE SPOLEČNOSTI DÍKY VZDĚLÁVÁNÍ, ZVYŠUJÍCÍ SE ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ – VLIV VZDĚLÁVÁNÍ NA ŽIVOTNÍ PODMÍNKY, ZVÝŠENÍ ŽIVOTNÍ ÚROVNĚ, ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ DÍKY VZDĚLÁNÍ, VLIV VZDĚLÁVÁNÍ NA ŽIVOT JEDINCE VE SPOLEČNOSTI, ROZVÍJENÍ VLASTNOSTÍ DÍKY VZDĚLÁVÁNÍ, TOLERANCE, RESPEKT, VNÍMÁNÍ OSTATNÍCH, ROZVOJ HODNOT ČLOVĚKA DÍKY VZDĚLÁVÁNÍ, VYŠŠÍ HODNOTY NEŽ SAMOTNÉ VZDĚLÁVÁNÍ, ŽIVOTNÍ SITUACE, PŘEDÁVÁNÍ TRADIC, VÝHLEDY DO BUDOUCNA, PRAKTICKÉ ZNALOSTI DO ŽIVOTA, PODPORA VE VZDĚLÁVÁNÍ, ZODPOVĚDNOST KAŽDÉHO JEDINCE, PODÍL NA VZDĚLÁVÁNÍ, ODPOVĚDNOST JEDNOSTLIVCE ZA VZDĚLÁVÁNÍ SE, PROSTŘEDÍ, VLIV VZDĚLÁVÁNÍ NA JEDINCE, DOSTUPNOST VZDĚLÁVÁNÍ.

FORMY VZDĚLÁVÁNÍ – HLEDÁNÍ DALŠÍCH FOREM VZDĚLÁVÁNÍ, PODMÍNKY PRO VZDĚLÁVÁNÍ, ROZVOJ LIDSKÉHO POTENCIÁLU, CELOŽIVOTNÍ UČENÍ, ROZDÍLY K PŘÍSTUPU A FORMĚ VZDĚLÁVÁNÍ, JINÉ FORMY VZDĚLÁVÁNÍ PRO TY, KTEŘÍ SE NEMOHOU VZDĚLÁVAT KLASICKOU CESTOU, FLEXIBILITA ŠKOL, ROZDÍLNÉ VZDĚLÁVÁNÍ PRO DOSPĚLÉ A DĚTI, ROZDÍLNÝ SYSTÉM VE VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ A DOSPĚLÝCH, FORMY DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ, ROZVOJ CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ, PROSTŘEDÍ, KDE SE VZDĚLÁVÁNÍ ODEHRÁVÁ, VZDĚLÁVACÍ POTŘEBY, VZDĚLÁVACÍ STRATEGIE, PODPORA ZÁJMU O VZDĚLÁVÁNÍ, MOTIVACE, PROPOJEÍ INFORMACÍ S PRAKTICKÝMI ZKUŠENOSTMI, FAKTORY, KTERÉ PŘISPÍVAJÍ K ROZVOJI VZDĚLÁVÁNÍ, FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ROZVOJ VZDĚLÁVÁNÍ, FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ MNOŽSTVÍ VZDĚLÁVÁNÍ, MNOŽSTVÍ LISÍ SE

ZÁKLADNÍM VZDĚLÁNÍM, MNOŽSTVÍ, PODPORA ZÁJMU O VZDĚLÁVÁNÍ, ZMĚNY VE VZDĚLÁVÁNÍ, PODPORA VZDĚLÁVÁNÍ, ROZDĚLENÍ VZDĚLÁVÁNÍ, PROVÁZANOST VZDĚLÁVÁNÍ, ZMĚNY VE VZDĚLÁVÁNÍ, CÍLE VE VZDĚLÁVÁNÍ, SYSTEMATIZACE VZDĚLÁVÁNÍ, ÚROVEŇ VZDĚLÁVÁNÍ, ZAPOJENÍ OBČANŮ DO PROCESU VZDĚLÁVÁNÍ, KONKRÉTNÍ KROKY VEDOUcí KE ZMĚNĚ VE VZDĚLÁVÁNÍ, HLEDÁNÍ CEST VE VZDĚLÁVÁNÍ USILUJÍCÍCH O ZMĚNU, VNÍMÁNÍ AKTUÁLNÍCH POTŘEB VE VZDĚLÁVÁNÍ, ZAPOJENÍ VŠECH OBYVATEL DO VZDĚLÁVÁNÍ, PŘIZPŮSOBNÍ VZDĚLÁVÁNÍ NA MÍRU, PŘIZPŮSOBNÍ VZDĚLÁVÁNÍ NA MÍRU, KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ, ROZŠÍŘENÍ VZDĚLÁVÁNÍ, ZAPOJENÍ JEDINCE DO VÝUKY, VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ,

SYSTÉMY VZDĚLÁVÁNÍ/ ORGANIZACE – ÚPRAVY V SYSTÉMECH VZDĚLÁVÁNÍ, VYCHÁZEK ZE SKUŠENOSTÍ, VHODNOST METOD UČENÍ, FUNGUJÍCÍ SYSTÉM VZDĚLÁVÁNÍ, PROPOJENOST VZDĚLÁVACÍHO SYSTÉMU, ZAKOTVENÍ VZDĚLÁVÁNÍ JAKO PRÁVO ČLOVĚKA, VZDĚLÁVÁNÍ PRO VŠECHNY, INSTITUCE, OMEZENÉ KOMPETENCE ÚŘADŮ, PROPOJENÍ VZDĚLÁVÁNÍ, PRACOVNÍCI PODÍLEJÍCÍ SE NA VZDĚLÁVÁNÍ, ORGANIZACE, PROPOJENOST, ČINITELÉ PODÍLEJÍCÍ SE NA VZDĚLÁVÁNÍ, ROLE UČITELE, UČITELÉ A JEJICH PODMÍNKY VE VZDĚLÁVÁNÍ, PROPOJENOST, ROLE STÁTU, PODMÍNKY PRO VZDĚLÁVÁNÍ, ŘEŠENÍ KRIZE VE VZDĚLÁNÍ, NUTNOST ŘEŠIT VZDĚLÁVÁNÍ, PREFERENCE PODPORY VE VZDĚLÁVÁNÍ, SOUDRŽNOST VE VZDĚLÁVÁNÍ, SPOLEČNÉ CÍLE, SPOLUPRÁCE, MOŽNOST OVLIVNIT STRATEGIE VZDĚLÁVÁNÍ, HLEDÁNÍ DALŠÍCH ŘEŠENÍ, VÝZVA, ABY SE VŠICHNI ZAPOJILI, SMĚŘOVÁNÍ, CÍLE, NÁSTROJE, ŘEŠENÍ, INSTITUCE ZAMĚŘENÉ NA VZDĚLÁVÁNÍ, PROPOJENÍ INSTITUCÍ VE VZDĚLÁVÁNÍ, ZAMĚŘENÍ ZMĚN VE VZDĚLÁVÁNÍ, VLIVY NA VZDĚLÁVÁNÍ, ZAMĚŘENÍ SE NA PROBLEMATIKU VE VZDĚLÁVÁNÍ, KONKRÉTNÍ KROKY VE VZDĚLÁVÁNÍ VE SVĚTĚ, ŘEŠENÍ KONKRÉTNÍ OTÁZEK VE SVĚTĚ NA CELOSVĚTOVÉ ÚROVNI, STRATEGIE VZDĚLÁVÁNÍ, ZMĚNY VE VZDĚLÁVÁNÍ, VÝVOJ VZDĚLÁVÁNÍ, DOPADY, VLIV DOKUMENTŮ, VIZE VE VZDĚLÁVÁNÍ, PROVÁZANOST VZDĚLÁVÁNÍ, ZMĚNY VE VZDĚLÁVÁNÍ, PŘÍLEŽITOST VE VZDĚLÁVÁNÍ, VIZE BUDOUCNOSTI, PROPOJENÍ ORGANIZACÍ VE

VZDĚLÁVÁNÍ, VLIV ORGANIZACÍ NA VZDĚLÁVÁNÍ, STOUPAJÍCÍ MÍRA VZDĚLÁVÁNÍ, SYSTÉMY ZLEPŠENÍ VZDĚLÁVÁNÍ, ZAPOJENÍ ORGANIZACE DO MOTIVACE VZDĚLÁVÁNÍ, USNADNĚNÍ VZDĚLÁVÁNÍ, CESTY K LEPŠÍMU VZDĚLÁVÁNÍ, ORGANIZACE VĚNUJÍCÍ SE VZDĚLÁVÁNÍ, PODPORA VZDĚLÁVÁNÍ, ORGANIZACE PODPORUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ,

POLITICKÉ ASPEKTY – FINANCOVÁNÍ, REFORMY, PROPOJENÍ POLITIK DO VZDĚLÁVÁNÍ, VZTAHY MEZI STÁTY, ODPOVĚDNOST STÁTU ZA VZDĚLÁVÁNÍ,

EKONOMICKÉ ASPEKTY – INVESTICE, FINANCE, ZDROJE ČERPÁNÍ FINANČÍ, VRÁCENÉ INVESTICE DO VZDĚLÁVÁNÍ, HLEDÁNÍ NOVÝCH ZDROJŮ, HLEDÁNÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ DO VZDĚLÁVÁNÍ, ZDROJE PRO VZDĚLÁVÁNÍ, FINANČNÍ STRATEGIE,

